

Handbok Alkohollagen

Statens
folkhälsoinstitut

I	Förord	
II	Innehållsförteckning	
III	Förkortningar	
IV	Läsanvisningar	
V	Sökordsregister	
VI	Historisk bakgrund till svensk alkoholpolitik	

1.	Inledande bestämmelser	17
2.	Tillverkning m.m.	23
3.	Allmänna bestämmelser för försäljning	25
4.	Partihandel m.m.	33
5.	Detaljhandel	39
6.	Servering	45
7.	Tillstånd m.m.	61
8.	Tillsyn m.m.	93
9.	Överklagande	109
10.	Ansvar m.m.	
11.	Förverkande	111
12.	Register	
13.	Bilagor	113
14.	Författningar i fulltext	117
15.	Förteckning över författningar, förarbeten och litteratur	149

HANDBOK ALKOHOLLAGEN

ISBN 978-91-7257-635-3

© 2003. REVIDERAD UPPLAGA 2009. STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT, ÖSTERSUND

GRAFISK FORM: AB TYPOFORM

REDAKTÖR: ANNE-LIE MAGNUSSON

Förord

En väl fungerande tillsynsverksamhet är en hörnsten i det alkoholskade-förbyggande arbetet (jämför Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner, prop. 2005/2006:30).

Handbok Alkohollagen har tillkommit för att underlätta för berörda tjänstemän på myndigheter och andra som arbetar med frågor som rör alkohollagen. Handboken publiceras även som pdf-fil på myndighetens hemsida, www.fhi.se. Institutets avsikt är att löpande arbeta in nya kommentarer, rättsfall, föreskrifter och allmänna råd, så att informationen om hur bestämmelserna i alkohollagen tolkas och tillämpas, kontinuerligt uppdateras.

Statens folkhälsoinstitut har fastställt föreskrifter och allmänna råd till alkohollagens serveringsbestämmelser samt bestämmelser om servering av och detaljhandel med öl. Dessa finns utgivna i myndighetens författningssamling (FHIFS). De allmänna råden ska ses som rekommendationer om hur de olika bestämmelserna ska tillämpas. Statens folkhälsoinstitut har också utarbetat kommentarer till serveringsbestämmelserna, vilka innehåller såväl text från aktuella propositioner som myndighetens uppfattning om hur bestämmelserna bör tolkas. Flera kommentarer fanns tidigare i Alkoholinspektionens Handbok Servering med supplement och återfinns i denna handbok med redaktionella ändringar. Andra kommentarer är helt eller delvis nya.

Under vissa lagrum finns hänvisningar till domar (som fotnoter) för att exemplifiera hur förvaltningsdomstolarna bedömt vissa frågor.

Myndigheten publicerar också på hemsidan regelbundet sammanställningar över samtliga ärenden som prövats av förvaltningsdomstolarna och som gäller servering av alkoholdrycker eller detaljhandel med öl.

Östersund, november 2009

Sarah Wamala
Generaldirektör

Innehållsförteckning

Förord	I
Innehållsförteckning	II
Förkortningar	III
Läsanvisningar	IV
Sökordsregister	V
Historisk bakgrund till svensk alkoholpolitik	VI
Föreskrifter, allmänna råd och kommentarer till alkohollagens bestämmelser	
KAPITEL 1. INLEDANDE BESTÄMMELSER	17
1 § Lagens tillämpningsområde	1:1
2–7 §§ Definitioner	1:2–7
8 § Försäljningsbegreppet	1:8
KAPITEL 2. TILLVERKNING M.M.	23
1 § Tillverkning av sprit och spritdrycker	2:1
KAPITEL 3. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER FÖR FÖRSÄLJNING	25
1 § Förutsättningar för försäljning	3:1
2 § Internationell trafik	3:2
4 § Återhållsam försäljning	3:4
5 § Gåvoförbud (upphävd, se 4 kap. 9 §)	3:5
6 § Lättdrycker som alternativ	3:6
7 § Förbud för vissa att bedriva försäljning	3:7
8 § Åldersgränser m.m.	3:8
9 § Anskaffning av alkoholdrycker till annan	3:9
10 § Förbud mot försäljning	3:10
KAPITEL 4. PARTIHANDEL M.M.	33
5 § Partihandlars rätt till försäljning	4:5
6 § Om försäljning av lager	4:6
9 § Gåvoförbud	4:9
KAPITEL 5. DETALJHANDEL	39
6 § Detaljhandel med öl	5:6
KAPITEL 6. SERVERING	45
1 § Tillståndsvång för servering	6:1
1a § Servering av öl	6:1a
2 § Återhållsam servering	6:2
3 § Tillsyn över serveringen, anställd personal	6:3
4 § Serveringstider	6:4
5 § Inköp endast från partihandlare eller detaljhandelsbolaget	6:5
6 § Serveringspriser	6:6

7 § Animeringsförbud	6:7
8 § Förbud att medföra alkoholdrycker från serveringsställe	6:8
9 § Förtäring- och förvaringsförbud	6:9
KAPITEL 7. TILLSTÅND M.M.	61
5 § Olika typer av tillstånd	7:5
6 § Dryckesslag som servering kan avse	7:6
7 § Lämplighetskrav för serveringstillstånd	7:7
8 § Kökskrav m.m. för serveringstillstånd	7:8
9 § Alkoholpolitiska olägenheter	7:9
10 § Tillstånd avser viss serveringslokal	7:10
11 § Ombyggnad av serveringsställe	7:11
12 § Tillståndsmyndighet	7:12
13 § Ansökan om serveringstillstånd, avgifter	7:13
14 § Polismyndighetens yttrande	7:14
17 § Förfarande för dödsbo och vid konkurs	7:17
19 § Återkallelse av tillstånd	7:19
20 § Varning	7:20
21 § Förbud mot försäljning av öl	7:21
22 § Kommunens underrättelseskyldighet	7:22
KAPITEL 8. TILLSYN M.M.	93
1 § Tillsynsmyndigheter och syftet med tillsyn	8:1
1a § Tillsyn över marknadsföring	8:1a
2 § Myndigheters uppgiftsskyldighet	8:2
3 § Tillståndshavares anmälningskyldighet	8:3
4 § Tillståndsmyndigheters tillträdesrätt m.m.	8:4
5 § Tillståndshavares bokföring	8:5
5a § Registrering av försäljning i kassaregister, kvitto	8:5a
6 § Tillsynsmyndighets tillträdesrätt m.m. vid ölförsäljning	8:6
7 § Biträde från polismyndighet vid tillsyn	8:7
KAPITEL 9. ÖVERKLAGANDE	109
1 § Besluts ikraftträdande	9:1
2 § Överklagande	9:2
KAPITEL 11. FÖRVERKANDE	111
5 § Undantag från 6 kap. 5 och 6 §§	11:5
BILAGA 1	113
Blankett: Restaurangrapport, Statens folkhälsoinstitut FHIB 2003:1	
BILAGA 2	115
Ansökningsärende (schematisk bild)	
Tillsynsärende (schematisk bild)	
FÖRFATTNING	117
Alkohollagen (1994:1738)	
Alkoholförordningen (1994:2046)	
Utdrag ur Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	
Statens folkhälsoinstituts föreskrifter, FHIFS	
LITTERATURLISTA	149

Förkortningar

AF	Alkoholförordningen (1994:2046)
AIFS	Alkoholinspektionens författningssamling
AL	Alkohollagen (1994:1738)
APK	Alkoholpolitiska kommissionen, Serveringsbestämmelser (delbetänkande, SOU 1993:50)
APU	Alkoholpolitiska utredningens betänkande Alkoholpolitik 2 Åtgärder (SOU 1974:91)
AU	Alkoholutredningens betänkande Bestämmelser om alkoholdrycker (SOU 2000:59)
Ds	Departementsserie
EES	Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet
EG	Europeiska Gemenskaperna
EU	Europeiska Unionen
FHIB	Statens folkhälsoinstituts blankettserie
HD	Högsta domstolen
LFTA	Lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.
LHD	Lagen (1977:293) om handel med drycker
LHD/LVM	LHD/LVM-utredningens betänkande Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbruksvården (SOU 1993:31)
LTD	Lagen (1977:292) om tillverkning av drycker
NJA	Nytt juridiskt arkiv II
Rskr	Riksdagens skrivelse
SFS	Svensk författningssamling
SIS	Svensk industristandard
SOU	Statens offentliga utredningar
SoU	Socialutskottets betänkande

Läsanvisningar

För avsnittet ”Föreskrifter, allmänna råd och kommentarer till alkohollagens serveringsbestämmelser”, flik 1–12, gäller följande.

Avsnittet behandlar företrädesvis de kapitel i alkohollagen som innehåller bestämmelser om servering av alkoholdrycker och detaljhandel med öl. Kapitel 10 och 12 är ännu inte kommenterade. Flikarna i registret har därför lämnats tomma men det är myndighetens avsikt att kommentera även dessa lagrum.

Under respektive kapitel följer de paragrafer som har kommenterats. Lagtexten återges mot ljusgrå bakgrund. Därefter följer i tur och ordning kommentar och eventuella allmänna råd. De allmänna råden återges mot svart bakgrund.

Föreskrifter har utfärdats till bland annat bestämmelserna i 7 kap. 8 §, servering från minibar, 7 kap. 22 §, uppgifter som ska finnas i bevis om serveringstillstånd samt 8 kap. 5 §, statistiska uppgifter och 8 kap. 5a §, kassaregister.

De allmänna råden återfinns i anslutning till följande bestämmelser:

- 3 kap. 6 §, alternativ till alkoholdrycker
- 3 kap. 8 §, legitimation vid tveksamhet om köparens ålder
- 3 kap. 10 §, förbud eller inskränkning i rätten att sälja alkoholdrycker
- 6 kap. 3 §, arbetspraktik på restaurang
- 6 kap. 4 §, utsträckt serveringstid
- 6 kap. 4 §, alkoholfri servering efter serveringstidens utgång
- 6 kap. 6 §, prissättning på restaurang med serveringstillstånd
- 6 kap. 8 §, förbud att medföra spritdrycker, vin eller starköl
- 7 kap. 5 §, villkor om ordningsvakter
- 7 kap. 7 §, kunskaper i alkohollagstiftningen
- 7 kap. 7 §, karenstid
- 7 kap. 8 §, kök för allsidig matlagning
- 7 kap. 10 §, placering av uteservering
- 8 kap. 3 §, anmälningsplikt vid förändring av ägarförhållandena

Föreskrifterna och de allmänna råden finns även samlade i myndighetens författningssamling (FHIFS).

Alkohollagen, alkoholförordningen och Statens folkhälsoinstituts föreskrifter återfinns i sin helhet under Författning.

Sökordsregister

Administrativ åtgärd	7:19–21	Buteljering	4:5
Aktieägare	7:7	Bygglov	7:11
Alkohol	1:2	Båt; kök	7:8
Alkoholdebut	3:4	Casinopersonal	6:3
Alkoholdryck	1:1, 1:3	Combiugn	7:8
Alkoholfri dryck, se även lättdryck	3:6	Delegation	7:15
Alkoholfri servering	6:4	Delgivning	9:1
Alkoholfria alternativ	3:6	Detaljhandel, def.	1:8
Alkoholförordningen	F	Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl	5:1–5
Alkohollagen	F	Detaljhandel med öl	5:6
Alkoholpolitiska grundprinciper	3:4	Detaljhandelsbolaget	5:1
Alkoholpolitiska olägenheter	6:4, 7:9	Diskriminering	7:7, 7:19
Alkoholpolitiska program	7:9	Dispens	8:5a
Allmän sammankomst	7:5	Dispositionsrätt; lokal	7:7
Allmänheten	7:5	Destillationsapparat	2:1
Allsidig matlagning	7:8	Dricksvatten, <i>se bordsvatten</i>	
Ambassad	4:5	Driftsställe	8:4
Ambassader	11:5	Drinkbar	7:5, 7:8
Animeringsförbud	6:7	Dryckesautomat	7:10, 8:3
Anmälnings skyldighet	5:6, 6:1a, 6:3, 8:3	Dödsbo	4:6, 7:17
Annonsering	7:5	Efterträdares köp av lager	4:6
Anskaffningsförbud	3:9	Egentillsyn	5:6, 6:1a
Anställd personal	6:3	Ekonomisk brottslighet	7:7, 7:19
Anställning; intyg om	7:7	Ekonomisk intressent	7:7
Ansvarsbestämmelser	10:1–10	Ekonomisk misskötsamhet	7:7, 7:19
Ansvarsfull servering	3:4	Elev	6:3
Ansökan; innehåll	7:13	Enskild person	8:3
Ansökningsavgift	7:13	Enstaka tidsperiod	4:5, 6:5, 7:5, 7:8,
Apparatdel	2:1	Enstaka tillfälle	4:5, 6:5, 7:5, 7:8
Arbetskyddsmyndighet	3:7, 7:10	Entréavgift	1:8
Arbetspraktik	6:3	Entré- och garderavsavgifter	8:5a
Arrangör	4:9	Etanol, <i>se etylalkohol</i>	
Automat	7:10, 8:3	Etylalkohol	1:2
Avgift	7:13	Export	2:5, 4:5, 5:1
Avhämtning	5:3	Exportbutik	3:2
Balkong	7:11	Fartyg	3:3
Bedriva försäljning	3:7	Festdryck	3:6
Behörighet	3:7	Festvåningsrättighet	7:5
Bemanningsföretag	6:3	Finansiering	7:7
Berusningsmedel	3:8	Finansieringsplan	7:7
Beskickningar	11:5	Fiskrestaurang	7:8
Beställningsverksamhet	7:5	Flyg; kök	7:8
Betydande inflytande	7:7	Flygplan, <i>se luftfartyg</i>	
Bevisbörda	7:7	Fullföljdshänvisning	9:1
Bjuda på alkoholdryck	3:9, 4:9	Fusion	7:19
Blandade alkoholdrycker	1:2–7	Färdmedel	7:12
Blandning av drinkar m.m.	2:1	Förening	7:5
Bokföring	7:19, 8:5	Föreningsstadgar	7:5
Bokföringsskyldighet	7:7	Företag	7:5
Bolagsdelägare	7:7	Förmyndare, <i>se överförmyndare</i>	
Bordsservering	7:5	Försäljning, def.	1:8
Bordsvatten	3:6	Försäljningsansvarig	5:6
Bostadsområde	7:9	Försäljningsargument	4:9
Brandskyddsmyndighet	7:5, 7:8, 7:10	Försäljningsförbud	3:1, 3:7, 3:10, 6:1
Brandsäkerhet	7:8, 7:19, 8:1	Försäljningsrätt	3:1–2, 4:1, 4:6, 5:2, 5:6, 6:1, 6:1a
Brottslig verksamhet	3:4, 7:7, 7:19	Förtäringförbud	6:9
Bulvanförhållande	7:7	Förvaltarberättelse	7:7
Buss	7:12	Förvaltare	3:7, 7:17

Förvaringsförbud	6:9	Livsmedelslokal	5:6, 6:1a
Förverkande	11:1–4	Livsmedelsortiment	5:6
Förälder	3:9	Lokal	7:10
Föräldralken	3:7	Lokalgodkännande	5:6, 7:8, 7:11
Garderobiär	6:3	Lotter	1:8
Gatukök	7:8	Luftfartyg	7:12
Givarkategori	4:9	Lån av alkoholdryck	3:9
Glögg	7:6	Lägenhetsspis	7:8
Gåva	3:9, 4:9	Lämplighetsprövning	6:3, 7:7
Gävoförbud	4:9	Länsstyrelse	8:1–2
Gäldenär	7:7	Lättdryck	1:7, 3:6
Happy hour	6:6	Majoritetsägare	8:3
Hemtillverkning	2:2	Marknadsföring	1:1, 4:8–13
Hotell	7:5	Marknadsföringsavtal	7:7
Hotellrum med minibar	6:4, 6:8, 7:8	Mat	6:1a
Husbehovstillverkning	2:2	Mat; lagad, <i>se lagad mat</i>	
Hyseskontrakt	7:7	Matutbud	7:5, 7:8
Hyrlimousin	7:12	Matvaror	5:6
Häleribrott	3:4	Matvaruförsäljning	5:6
Hälsoskyddsmyndighet	7:10	Matvaruhandlare	5:6
Hämtmat	5:6, 6:1a	Medföringsförbud	6:8
Idrottsvenemang	7:5	Medlemsförteckning	7:5
Idrottsplats	7:9	Medlemskrets	7:5
Import	4:2, 5:1	Medlemsskap, erhålla	7:5
Inflytande i rörelse	7:7	Mellanöl	1:6
Införsel	1:1, 4:2, 10:10	Mikrovågsugn	7:8
Inhibition	9:1	Militärt område	7:14
Inköp till serveringsrörelse	6:5	Miljöskydd	7:5
Illegalt spel	7:19	Minibar	6:4, 6:8, 7:8
Internationell trafik	3:2–3	Minoritetsägare	8:3
Invigning	4:9	Misstanke om brott	7:7
Journalminne	8:5a	Musiker	6:3
Juridisk person	7:7	Mängdrabatt	6:7
Järnvägstrafik; internationell	3:2	Mäsk	1:2
Karaff	6:9	Mässa	4:9
Karenstid	7:7	Narkotikabrott	3:4, 7:7
Kassapersonal	3:8	Nollinslag	8:5a
Kassaregister	8:5a	Normaltid för servering	6:4
Kiosksortiment	5:6	Nykyrhet	3:4, 6:2
Klubb, klubbbrättighet	7:5	Näringsverksamhet	7:7
Kommun	3:10, 7:12, 7:22, 8:1–2	Nöjesinriktad verksamhet	3:8
Kommunfullmäktige	7:13, 7:15	Nöjesplats	7:9
Kompanjon	7:7	Offentlig tillställning	7:5
Konkurs	7:17	Olovlig dryckeshantering	10:6
Konkursbo	3:1, 4:6, 7:17	Olovlig försäljning av alkoholdrycker	10:2
Konkursfrihetsbevis	7:7	Olovlig införsel	10:10
Konkursförvaltare	4:6, 7:7, 7:17	Olovlig tillverkning	10:1
Konkurslagen	7:7	Olovlig utförsel	10:10
Kontrollremsa	8:5a	Olovligt anskaffande av alkoholdrycker	10:6
Krig, krigsfara	3:10	Olovligt innehav	10:5
Kronofogdemyndighet	4:6, 7:7, 8:2	Olägenheter	3:4, 6:2, 7:9, 7:19, 7:21
Kunskap i alkohollagstiftningen	6:3, 7:7	Ombud	3:9
Kvitto	8:5a	Ombuteljering	4:5
Kök	7:8	Ombyggnad	7:11
Köpeavtal	7:7	Omförpackning	4:5
Köttrestaurang	7:8	Omgivningshygien	7:8
Lagad mat	7:8	Onyκτη gäst	3:4
Lager	4:6, 6:5, 8:4	Onyκτηrhet	3:4
Langning	5:6	Oordning	3:4
Legitimation	3:8	Ordning	3:4, 6:2
Leveransavtal	7:7	Ordningsslagen	7:5
Likvidation	7:19	Ordningsstörning	6:4, 7:5
Likör	7:6	Ordningsvakt	6:3, 7:5
Livsmedelsförordningen	5:6	Partihandel	1:8, 4:1
Livsmedelslagen	5:6, 6:1a	Partihandlars försäljningsrätt	4:5

Partihandlars kontrollskyldighet	4:7	Systembolaget	5:1
Patent-och registreringsverket	7:7	Sällskapsdryck	3:6
Pausservering	7:8	Säsongsrättighet	7:5
Personal	3:4, 3:7 6:3	Talerätt	9:2
Personalskåp	8:4	Taxirörelse	3:9
Personalmatsal	6:9	Teaterfoajé	7:8
Personkrets	7:7	Teknisk sprit	1:1
Polishandräkning	8:7	Terass	7:10, 7:11
Polismyndighet	7:14, 8:1–2, 8:7	Tillfälligt tillstånd	4:5, 6:5, 7:5, 7:8
Praktikant	6:3	Tillståndsbevis	7:22
Prefabricerade rätter	7:8	Tillstånds upphörande	7:17, 7:19
Priser vid servering	6:6	Tillståndsmyndighet	7:12
Program, egentillsyn	5:6, 6:1a	Tillsynsavgift	7:13
PRV, <i>se patent- och registreringsverket</i>		Tillsynsmyndighet	8:1
Prövningstillstånd	9:2	Tillträdesrätt; Tillsynsmyndighet	8:4, 8:6
Prövningsunderlag	7:7	Tillverkning	2:1
Prövotid	7:7	Trafikleder	7:9
Rapporteringskyldighet	7:22	Trafikservering	7:8, 7:12
Register; kronofogdemyndighetens	7:7	Tull- och skattefria varor	11:5
Register; polismyndighetens	7:7, 7:14	Tåg i internationell trafik	3:2
Rekvisation	5:3	Tåg; kök	7:8
Remisskyldighet	7:14	Underrättelseskyldighet	8:2
Restaurangrapport	8:5	Underårig	3:7, 7:7
Restaurangskola	6:3	Ungdomar	7:7, 7:9
Restaurangtäthet	7:9	Upphörande av tillstånd	7:17, 7:19
Restaurangutbildning	6:3	Utbildning; intyg om	7:7
Restföring	7:7	Uteservering	7:10, 7:11
Ritning	7:10	Utlämningsförbud	3:8
Rättelser	8:5a	Utrikesdepartementet	11:5
Satellitservering	7:10	Utrymningstid	6:4
Sekretess	8:2	Utsträckt serveringstid	6:4
Servering, def.	1:8	Vakt, <i>se ordningsvakt</i>	
Servering, öl	6:1a	Vandel	7:7
Serveringsansvarig	6:3	Varmluftsgugn	7:8
Serveringslokal	7:10	Varning	7:20–21
Serveringsställe	7:8, 7:10	Varulager	4:6
Serveringstid	6:4	Varumärke	7:6
Serveringstillstånd	6:1	Varuproov	4:9, 8:4
Serveringstillstånds omfattning	7:5, 7:6	Varuslag	8:5, 8:5a
Serveringsutrymme	7:10	Varusmuggling	10:10
Serveringsyta	7:10	Verksamhetsberättelse	7:5
Servitör	3:8	Verkställande direktör	7:7
Sittplatser	7:8	Verkställighet; besluts	9:1
Självsservering	7:10	Vernissage	4:9
Skador	3:4, 6:2	Vidarebehandling av alkoholdrycker	2:1
Skattemyndighet	7:7, 8:2	Villkor	7:5
Skola	7:9	Vin	1:3, 1:5
Skötsamhet	7:7	Åldersgräns	3:7, 3:8
Slutet sällskap	7:5, 7:7, 7:8	Ålderskontroll	3:8
Släkting	7:7	Årsmötesprotokoll	7:5
Sous-vide teknik	7:8	Återhållsamhet vid servering	3:4, 6:2
Sprit	1:1–2, 2:1	Återkallelse av tillstånd	7:19
Spritdryck	1:3–4, 2:1	Ägarförhållande; förändring i	8:3
Stadigvarande tillstånd	7:5	Öl	1:3, 1:6
Starköl	1:3, 1:6	Överblickbarhet; serveringsutrymmes	7:10
Statistiska uppgifter	8:5	Överförmyndare	7:7
Straff	10:1–10	Överklagande	9:2
Styrelse	7:5	Överkonsumtion	3:4
Styrelseledamot	7:7	Överlåtelse av lager av alkoholdrycker	4:6
Styrelseprotokoll	7:5	Överlåtelse av rörelse	4:6
Stängningstid	6:4	Övningsinslag	8:5a

Historisk bakgrund till svensk alkoholpolitik

1855 års alkoholreform

Alkohollagstiftningen reformerades i grunden år 1855.

Genom den nya ordningen fick städerna möjlighet att överlämna rätten till servering av och detaljhandel med brännvin till särskilda bolag med uppgift att bedriva s.k. folkrestaurang.

På vissa orter i landet bildades särskilda försäljningsbolag, (utskänkningsbolag). Vinsterna från dessa bolag tillföll det allmänna och de kom att bli en betydelsefull inkomstkälla framför allt för kommuner och landsting. Vinstmedlen gick till arbetarbostäder, bibliotek etc. Dessa lokala brännvinsbolag är den ursprungliga grunden till monopolbolagen Systembolaget AB och AB Vin & Spritcentralen.

De detaljister som bedrev handel med vin eller andra spritdrycker än brännvin, till exempel konjak eller whisky, köptes successivt upp av de lokala bolagen. 1917 bildades partihandelsbolaget AB Vin & Spritcentralen. Bolaget fortsatte med uppköpen av privata företag på alkoholmarknaden. 1923 fick AB Vin & Spritcentralen monopol på import av och partihandel med vin och spritdrycker samt brännvinsframställning.

Genom reformen 1855 fick servering av brännvin bara handhas av den som hade s.k. rättigheter. Reglerna varierade i landet men krav på serveringslokalernas tjänlighet, begränsning av antalet serveringsställen, reglering av serveringstider samt krav på att också mat skulle serveras var de första stegen mot den kommande detaljregleringen under 1900-talet.

Kommunerna erhöll också vetorätt såväl vad gällde servering av som detaljhandel med brännvin.

På brännvinstillverkningen lades en hög skatt som bl.a. syftade till att ge staten större inkomster samt minska konsumtionen och husbehovsbränningen. Husbehovsbränning förbjöds definitivt 1860.

Nykterhetsrörelsens framväxt

Under 1780-talet beräknas konsumtionen ha legat på ca fem liter 50-procentigt brännvin per person. I början av 1800-talet ökade konsumtionen

dramatiskt och det finns uppgifter om att den under 1820-talet hade stigit till ca 40 liter.

De stora problem som den höga konsumtionen orsakade gjorde att allt fler reagerade vilket ledde till att nykterhetsföreningar började bildas. Nykterhetsrörelsen expanderade sedan mycket kraftigt under 1800-talets senare del. Denna expansion skedde under starkt internationellt inflytande, framförallt från de anglosaxiska länderna.

Målet för nykterhetsrörelsen blev så småningom ett totalförbud mot försäljning av alkoholdrycker. I avvaktan på att detta mål skulle uppnås verkade man för lagstiftningsreformer som syftade till en minskning av alkoholbruket.

Folkomröstningar om totalförbud

Att det fanns ett betydande stöd för ett totalförbud visade en folkomröstning om förbud mot alkoholförsäljning som nykterhetsrörelsen anordnade efter storstrejken 1909. Resultatet visade att en majoritet av befolkningen över 18 år var för ett förbud.

I den officiella folkomröstning som genomfördes 1922 förlorade dock förbudsivrarna mycket knappt.

Att Sverige till skillnad från länder som USA, Norge och Finland inte fick ett totalförbud torde ha berott på att en stor del av befolkningen 1922 såg det då redan införda Bratt-systemet (behandlas närmare nedan) som ett fullgott alternativ till totalförbud. Ironiskt nog hade nykterhetsrörelsen ställt sig bakom och medverkat till Bratt-systemets genomförande.

Bratt-systemet

Ivan Bratt, som var läkare i Stockholm och en ledande debattör på alkoholområdet, hade i början av 1900-talet lagt fram ett förslag till en genomgripande reformering av alkoholpolitiken. Bratt var vid den tiden ledamot i Stockholms stadsfullmäktige. Han blev sedan medlem av nykterhetskommittén 1911–1920, Vd för AB Stockholmssystemet 1913–1922 och Vd för AB Vin & Spritcentralen 1923–1928.

Bratt argumenterade bland annat för individuella kontrollåtgärder vid detaljhandel med alkoholdrycker och för en begränsning av det privata vinstintresset (den s.k. desintresseringsprincipen). Idén var att med en inköpsregistrering (det s.k. motbokssystemet) och en nykterhetslagstiftning skapa en social kontroll över konsumenterna för att begränsa alkoholskadorna. Begränsningen av det privata vinstintresset ville han åstadkomma genom att staten tog över alkoholhanteringen i dess mest väsentliga delar, det vill säga detalj- och partihandeln med spritdrycker och vin samt tillverkningen av spritdrycker.

Inköpsregistrering genomfördes på försök på vissa platser. Försöken visade dock att inköpsregistreringen i sig inte var tillräcklig för att motverka ska-

dor på det sätt som det var tänkt och det ledde till att man övergick till ett ransoneringssystem (benämningen ”motbokssystemet” bibehölls).

1916 infördes inköpsregistrering och ransonering i hela landet. I korthet innebar det nya systemet att ett visst antal liter spritdrycker fick köpas per kvartal. Ransoneringsmängden varierade för olika kategorier konsumenter. Extratilldelning kunde medges vid speciella tillfällen, till exempel vid firande av högtidsdagar. Långt ifrån alla fick motbok. Ogifta män kunde få motbok om de fyllt 25 år. Giftna kunde få motbok tidigare. För kvinnor gällde särskilda regler och i huvudsak kunde endast ogifta kvinnor som försörjde sig själva få motbok. Motboken kunde dras in till exempel om man var misskötsam i nykterhetshänseende, om man begick brott eller underlät att betala skatt.

Det restriktionssystem som infördes gällde också serveringsområdet där man införde en bestämmelse om måltidstvang samt detaljerade bestämmelser rörande tider för öppethållande och de mängder alkohol som fick serveras. Kommunerna hade vetorätt vad gällde inrättandet av alkoholserveringar.

Motboken avskaffas

Stödet i folkopinionen för ransonering av alkoholinköpen minskade efter hand och 1955 avskaffades motbokssystemet. Systemet hade kritiserats för att skapa ett konstlat behov och därigenom driva upp konsumtionen.

Tanken var att alkoholpolitiken skulle präglas av positiva åtgärder som ökad upplysning, bidrag till ungdoms- och nykterhetsorganisationer och utbyggd vård. Ett mål var också att föra över så mycket som möjligt av alkoholkonsumtionen till svagare alkoholdrycker.

Första året efter att motbokssystemet avskaffats ökade försäljningen av spritdrycker med ca 30 procent och fylleriet fördubblades. En viktig orsak till detta var att prisnivån på spritdrycker inte hade uppjusterats när reformen genomfördes – under ransoneringstiden hade det varit möjligt att hålla ett relativt lågt pris på spritdrycker.

För att driva tillbaka försäljningsökningen höjdes skatten på spritdrycker kraftigt 1956. Därmed fick priset som instrument för att hålla nere försäljningen den stora betydelse det haft sedan dess.

Mellanölsperioden 1965–1977

Som ett led i satsningen på att åstadkomma en överföring av alkoholkonsumtionen till svagare alkoholdrycker blev det tillåtet för dagligvaruhandeln (livsmedelsbutiker) att från och med 1965 sälja ett starkare öl (mellanöl). Mellanölet hade en alkoholstyrka som låg mellan 3,5 och 4,5 volymprocent alkohol, det vill säga samma alkoholstyrka som nu finns i den svagare varianten av starköl.

Försäljningen av mellanöl blev snabbt betydande och bidrog till att den totala alkoholkonsumtionen steg kraftigt. På grund av lättillgängligheten och mellanölens relativt höga berusningseffekt blev det också en populär ungdomsdryck. De problem mellanölet orsakade ledde till att försäljningen i dagligvaruhandeln förbjöds den 1 juli 1977.

Den alkoholpolitiska utredningen och 1977 års alkoholreform

1965 tillsattes en utredning (Alkoholpolitiska utredningen, APU) som hade till uppgift att se över nykterhetspolitiken. 1974 framlade utredningen ett förslag till reviderad alkoholpolitik. En betydande satsning föreslogs på forskning, undervisning, information och organisationsstöd. Lagstiftningen reviderades. APU förordade även förbud mot alkoholreklam och sammanslagning av Systembolaget AB och AB Vin & Spritcentralen.

APU:s lagförslag byggde till stor del på följande fyra principer:

- Försäljningen av alkohol ska ske återhållsamt och sociala hänsyn ska tas – främst som ett skydd för ungdomen.
- Restriktionerna i alkoholhanteringen ska begränsas till sådana som av en bred allmänhet uppfattas som meningsfulla.
- Det privata vinstintresset ska så långt som möjligt begränsas.
- Konsumtionen ska minska genom begränsning av tillgängligheten.

Efter en omfattande remissomgång och en omfattande beredning av APU:s förslag reformerades alkohollagstiftningen. I den nya lagstiftningen som trädde i kraft 1978 behölls dock huvuddragen i den tidigare lagstiftningen.

Det följande utgör exempel på viktiga förändringar som den nya lagstiftningen innehöll:

- Måltidstvånget vid servering av alkoholdrycker togs formellt bort (genom praxis hade det till stor del redan avvecklats). Måltidstvånget ersattes med en regel om att serveringstillstånd endast fick ges till egentliga matrestauranger, det vill säga restauranger där matservering var en väsentlig del av verksamheten.
- Hanteringen av frågor rörande handel med alkoholdrycker flyttades över från finans- till socialdepartementet. Detta var en markering av att alkoholfrågornas sociala aspekter skulle ha företräde framför de skattemässiga. Vidare fördes den centrala tillsynen över alkoholhandeln över från Riksskatteverket till Socialstyrelsen.
- Straffet för fylleri avskaffades.
- Bryggerierna fick rätt att sälja starköl direkt till restaurangerna.

1995 års alkohollagstiftning

1991 tillsattes en utredning (Alkoholpolitiska kommissionen) med uppgift att utvärdera alkoholpolitiken och lägga fram förslag till strategi för framtiden, bland annat i ett EG-perspektiv. Parallellt utreddes också vissa specialfrågor av andra utredningar, bland annat utreddes en eventuell överföring av tillståndsgivningen på serveringsområdet från länsstyrelserna till kommunerna.

Utredningarna lade grunden till alkohollagen (1994:1738) som trädde i kraft den 1 januari 1995. Genom alkohollagen anpassades den svenska alkohollagstiftningen till de EU-regler som Sverige hade accepterat redan genom anslutningen till EES-avtalet 1994.

Den nya lagen innebar att marknadskrafterna fick ett betydligt större handlingsutrymme genom att de tidigare import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen på alkoholområdet upphävdes. Detta innebar att desintresseringsprincipen till stor del frångicks. Den behölls dock för detaljhandeln med spritdrycker, vin och starköl.

En ny central myndighet på alkoholområdet, Alkoholinspektionen, inrättades. Den skulle vara dels tillståndsmyndighet främst vad gäller tillverkning och partihandel (efterhand ändrades ordningen för partihandel och administrationen av denna övertogs av Riksskatteverket, Särskilda Skattekontoret i Ludvika), dels central tillsynsmyndighet bland annat med uppgift att följa upp och utvärdera utvecklingen på alkoholområdet. Alkoholinspektionen lades ned den 1 juli 2001 och dess uppgifter övertogs av Statens folkhälsoinstitut.

Det kommunala vetot avskaffades.

De tillstånds- och tillsynsfrågor som rör servering av alkoholdrycker och detaljhandel med öl (II) överfördes från länsstyrelserna till kommunerna.

Viktiga principer och tankegångar från tidigare lagstiftning finns dock kvar, till exempel målet att konsumtionen av alkoholdrycker ska hållas nere så att skadeverkningarna begränsas och att sociala hänsyn ska tas. Huvudstrategin är också densamma nämligen att tillgängligheten ska begränsas. Systembolagets detaljhandelsmonopol har i konsekvens härmed bibehållits.

Kapitel 1.

Inledande bestämmelser

1 kap. 1 §

Denna lag gäller tillverkning, marknadsföring och införsel av alkoholdrycker och handel med sådana varor. Lagen gäller också tillverkning av sprit.

Bestämmelser om införsel och försäljning av teknisk sprit finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. LAG (1999:1001)

Kommentar

Alkohollagen gäller för tillverkning av alkoholdrycker (det vill säga spritdrycker, vin, starköl och öl) samt sprit (se definitioner nedan).

Lagen gäller även för handel med och marknadsföring av alkoholdrycker. I begreppet handel innefattas partihandel, detaljhandel, servering samt import/införsel och export/utförsel (se även 1 kap. 8 §).

De särskilda bestämmelserna om marknadsföring finns i 4 kap. 8–13 §§ (1999:1001). Se även 6 kap. 7 § om det s.k. animeringsförbudet.

Utöver alkohollagen finns det en rad andra författningar som reglerar handel, marknadsföring m.m. av dessa drycker och sprit. Nedan listas de viktigaste författningarna på området samt de myndigheter som ansvarar för respektive område:

Författning/område	Myndighet/Organisation
Alkohollagen	Statens folkhälsoinstitut
Alkoholförordningen (avgifter m.m.)	Statens folkhälsoinstitut
AIFS (Alkoholinspektionens författningssamling)	Statens folkhälsoinstitut
FHIFS (Statens folkhälsoinstituts författningssamling)	Statens folkhälsoinstitut
Regler för införsel och försäljning av teknisk sprit	Läkemedelsverket
Regler för marknadsföring av alkoholdrycker	Konsumentverket
Märkningsregler för drycker, registrering av livsmedelsanläggning m.m.	Livsmedelsverket

Författning/område	Myndighet/Organisation
EEG-märkning av färdigförpackade varor m.m.	SWEDAC
Import av vin från tredje land	Jordbruksverket, Skatteverket
Gränskontroll, tullfrågor	Tullmyndighet
Lagen om alkoholskatt	Skatteverket, storföretagsregionen, Ludvikakontoret
Odling av vin	Livsmedelsverket
Producentansvar för förpackningar	Reparegistret AB

1 kap. 2–7 §§, definitioner

2 § Med sprit förstås en vätska som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin, starköl och öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med mäsik förstås en jäsande vätska som blir sprit om den får fortsätta att jäsa.

Med alkohol avses i denna lag etylalkohol.

3 § Med alkoholdryck förstås en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker delas i denna lag in i spritdrycker, vin, starköl och öl.

4 § Med spritdryck förstås en alkoholdryck som innehåller sprit.

5 § Med vin förstås en alkoholdryck som är framställd genom jäsning av druvor eller druvmust eller av bär, frukt eller andra växtdelar samt andra alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent alkohol och som inte är spritdryck, starköl eller öl.

6 § Med starköl förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol.

Med öl förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

7 § Med lättdryck förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

I 2–7 §§ finns alkohollagens definitioner på sprit, alkoholdryck, lättdryck m.m.

Dessa definitioner gäller för allt som regleras i alkohollagen. De gäller även för sådant som regleras i andra lagar då dessa direkt hänvisar till alkohollagens definitioner.

Alkohol	Etylalkohol. Med ordet alkohol avses i alkohollagen enbart etylalkohol (etanol). Andra slag av alkohol, t.ex. metanol (s.k. träsprit), omfattas inte av alkohollagens bestämmelser.
Sprit	Enligt definitionen är sprit en vätska som innehåller över 2,25 volymprocent alkohol och som inte är vin, starköl eller öl. I begreppet sprit ingår därmed: <ul style="list-style-type: none">• teknisk sprit (sprit för tekniska, medicinska, vetenskapliga m.m. ändamål).• spritdryck (enligt definition nedan).
Spritdryck	Enligt definitionen en alkoholdryck som innehåller sprit. Spritdrycker är kort sagt alla alkoholdrycker som inte kan klassificeras som vin, starköl eller öl enligt nedanstående definitioner. Observera att alkoholhalten i princip inte är avgörande. Även relativt alkoholsvaga drycker (från 2,25 volymprocent och uppåt) kan vara spritdrycker.
Vin	Vin är alkoholdrycker som har framställts genom jäsnings av druvor, druvmust, bär, frukt eller andra växtdelar. Till denna kategori hör förutom bordsvin och fruktvin även cider och vissa typer av alkoholisk glögg m.m. under förutsättning att alkoholen framställts genom jäsnings enligt ovanstående. Till kategorin hör även så kallat förskurna viner där sprit har tillsatts. Alkoholhalten får dock högst vara 22 volymprocent. Om alkoholhalten är högre så är de spritdrycker. Exempel på förskurna viner är madeira, portvin, sherry, vermut.
Starköl	Starköl är en jäst odestillerad dryck där torkat eller rostat malt är den huvudsakliga råvaran och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol. Notera att det står odestillerad dryck. Starköl kan alltså inte innehålla sprit. Notera även att så kallat "mellanöl" är starköl.
Öl	Definitionen för öl är den samma som för starköl med skillnaden att alkoholhalten är mer än 2,25 men högst 3,5 volymprocent. Öl är alltså det som i dagligt tal kallas för öl klass II eller folköl.
Lättdryck	Alla drycker som inte innehåller någon eller högst 2,25 volymprocent alkohol. I tidigare lagstiftning benämndes dessa "alkoholfria drycker".

Blandade alkoholdrycker m.m.

I alkohollagen delas alkoholdrycker in i spritdryck, vin, starköl och öl. Det innebär att alla alkoholdrycker, oberoende av vilket varu-/produktnamn de säljs under, ska klassificeras som någon av ovanstående slag av alkoholdrycker.

Detta kan dock vara lite besvärligt när det gäller vissa alkoholdrycker som t.ex. alkoläsk, wine-coolers m.m. Nedan följer några exempel för att belysa dessa typer av produkter (i samtliga exempel förutsätts att alkoholhalten är över 2,25 volymprocent):

Blandningar som innehåller vin / fruktvin	Vin som blandats med olika smakämnen och/eller lättdryck är fortfarande vin. Vin som blandats med sprit (förskurits) är vin under förutsättning att alkoholhalten är högst 22 volymprocent.
Blandningar som innehåller starköl eller öl	Starköl eller öl som blandats med smakämnen och/eller lättdryck är fortfarande starköl resp. öl. Starköl eller öl som blandats med sprit är spritdryck oavsett alkoholhalt. (I definitionen för starköl och öl anges att det ska vara en "jäst odestillerad dryck". Dryckerna kan därmed inte innehålla sprit.)
Blandningar som innehåller både starköl/öl och vin	Beroende på andelen och karaktären av maltdryck i den färdiga drycken blir dessa drycker antingen starköl/öl eller vin.
Blandningar som innehåller spritdryck	Blandningar som utöver smakämnen, kolsyra m.m. innehåller tillsatt alkohol i form av sprit är spritdryck oavsett alkoholstyrka, dvs. från 2,25 volymprocent och uppåt.

För att kunna definiera en alkoholdryck korrekt måste man således veta hur/av vad den är tillverkad. Statens folkhälsoinstitut förutsätter att alla tillståndshavare och andra som har rätt att sälja alkoholdrycker har kunskap om sina produkter och vet vad de tillverkar, importerar, serverar eller detaljhandlar med.

Då tillstånd eller försäljningsrätt enligt alkohollagen kan omfatta en eller flera slag av alkoholdrycker är det viktigt att klassificera dryckerna korrekt så att man inte hanterar andra drycker än de som omfattas av tillståndet/rätten eller säljer till någon som inte har tillstånd/rätt för motsvarande drycker.

Andra lagar och föreskrifter kan dock ha andra definitioner. Exempel på detta är tulltaxan, regler för märkning, skattelagstiftning, EG-regler på vinområdet m.m.

Det går alltså inte alltid att entydigt säga hur en bestämd alkoholdryck ska klassificeras. Detta beror på frågeställningen och enligt vilken lag dryckerna därmed ska definieras.

1 kap. 8 §

Tillverkare kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt denna lag.

Med försäljning förstås varje form av tillhandahållande av dryck mot ersättning.

Försäljning till konsument benämns detaljhandel eller, om den sker för förtäring på stället, servering. Annan försäljning benämns partihandel.

Kommentar

Andra stycket

Ersättningen kan bestå av kontanter, varor eller tjänster. Ersättningens storlek saknar betydelse i sammanhanget. Den kan vara såväl direkt som indirekt. Exempel på det sistnämnda är när alkoholdryck tillhandahålls utan särskilt angiven ersättning men då villkoret för att erhålla drycken är att ersättning för annat erläggs. Detta gäller till exempel entréavgifter på restauranger som ger kunden rätt att få en alkoholdryck och kommersiell försäljning av lotter med alkoholdrycker som vinst. Observera att det för försäljning alltid krävs tillstånd eller annan rätt enligt alkohollagen, se 3 kap. 1 §.

Kapitel 2.

Tillverkning m.m.

2 kap. 1 §

Sprit och spritdrycker får inte tillverkas utan tillstånd (tillverkningstillstånd).

Apparat som uppenbarligen är ägnad för tillverkning av sprit (destillationsapparat) och del till sådan apparat (apparatdel) får endast tillverkas för, överlätas till eller innehåsa av den som har tillstånd enligt denna lag att tillverka sprit eller spritdrycker.

Vad som sägs i andra stycket gäller inte om Statens folkhälsoinstitut har medgivit undantag från kravet på tillstånd. Ett sådant medgivande får ges tills vidare eller för viss tid och får återkallas om förhållandena föranleder det. LAG (2001:414).

Kommentar

Första stycket

Av bestämmelsen framgår den sedan gammalt gällande och mycket viktiga regeln att all tillverkning av sprit och spritdrycker utan tillstånd är förbjuden, det s.k. hembränningsförbudet. All tillverkning är alltså förbjuden såvida inte tillverkningstillstånd meddelats. För definition av sprit och spritdrycker, se 1 kap. 2–7 §§ med kommentarer.

Varje förfarande då sprit eller spritdryck framställs eller utvinns genom t.ex. jäsnings, destillation eller kemisk omvandling utgör tillverkning och kräver tillverkningstillstånd. Tillverkningstillstånd krävs även för ett förfarande som innebär vidarebehandling av alkoholdrycker, t.ex. spädning, filtrering, sötning eller blandning av olika produkter, för att förbättra produkternas kvalitet eller förändra deras karaktär; se prop. 1994/95:89 s. 93. Det sagda hindrar inte blandning av drinkar etc. som sker efterhand på gästernas beställning. Däremot får inte blandningar av drinkar, shots, groggar eller egen kryddning av brännvin m.m. för lagerhållning göras av den som saknar tillverkningstillstånd. Enbart omförpackning eller buteljering utan förändring av produkten anses inte som tillverkning, men kräver att man har rätt att bedriva partihandel; jämför kommentaren till 4 kap. 5 §.

Tillverkningstillstånd kan ges för ett eller flera slag av alkoholdrycker samt för sprit. Ansökan om tillverkningstillstånd ska göras skriftligt till Statens

folkhälsoinstitut; se 7 kap. 3 § alkohollagen samt Statens folkhälsoinstituts författningssamling, FHIFS 2001:1 punkt 8.

Ansvar

Den som olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker döms enligt 10 kap. 1 § till böter eller fängelse i högst två år.

Andra stycket

Med destillationsapparat avses en apparat som kan användas för tillverkning av sprit. Bestämmelsen tar sikte på sådana apparater som typiskt sett är ägnade för tillverkning av sprit samt sådana apparatdelar som typiskt sett ingår i en sådan apparat; se även prop. 1995/96:205 s. 12. Som exempel på apparatdel kan nämnas kokkärl, kylare och kolonn. Bestämmelsen har kommit till för att polismyndigheten på ett enkelt sätt ska kunna beslagta hembränningsapparater.

I äldre lagstiftning¹, som föregick alkohollagen, var tillverkning, överlåtelse eller innehav av destillationsapparat eller apparatdel tillståndspliktig. Sådana, av Socialstyrelsen givna tillstånd, får anses ha upphört när alkohollagen trädde i kraft.

Ansvar

Den som tillverkar, överlåter eller innehar destillationsapparat eller apparatdel i strid med andra stycket, döms enligt 10 kap 1a § till böter eller fängelse i högst ett år.

Tredje stycket

Med stöd av tredje stycket har Statens folkhälsoinstitut i beslut den 20 augusti 2002, dnr A 108/02, angett följande:

Statens folkhälsoinstitut beslutar att tills vidare medge undantag från tillståndskravet för:

- staten
- apotek samt sjukhus och läroanstalter som står under statlig tillsyn
- företag som har Läkemedelsverkets tillstånd att hantera teknisk sprit och som återvinner sådan sprit
- kommunalt laboratorium och laboratorium i rörelsedrivande företag
- museer.

Dessutom har Statens folkhälsoinstitut, i ovan nämnda beslut, medgivit att organisationer och enskilda innehar antika destillationsapparater.

1 Lag (1977:292) om tillverkning av drycker m.m.

Kapitel 3.

Allmänna bestämmelser för försäljning

3 kap. 1 §

Spritdrycker, vin och starköl får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt denna lag. Särskilda bestämmelser gäller för detaljhandel med och servering av öl.

Kommentar

Försäljning

Vad som menas med försäljning framgår av 1 kap. 8 §.

Spritdrycker, vin och starköl

För försäljning av spritdrycker, vin och starköl krävs antingen tillstånd eller annan rätt enligt alkohollagen. Undantag gäller för försäljning från tullager och i exportbutik, se 3 kap. 2 §.

Tillstånd som ger försäljningsrätt kan avse:

- partihandel med spritdrycker, vin eller starköl (sådant tillstånd meddelas dock inte efter 31 december 1999 då istället rätt till partihandel kan erhållas, se nedan. Tillstånd för partihandel gällde enligt andra punkten övergångsbestämmelserna (2005:1180) till utgången av 2007,
- tillverkning av alkoholdrycker eller
- servering av spritdrycker, vin eller starköl.

Se 4 kap. 1 § och 6 kap. 1 § första stycket.

Annan rätt enligt alkohollagen gäller för:

- Systembolaget AB (detaljhandelsbolaget). Bolaget har ensamrätt på detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl, se 5 kap. 1 §.
- Partihandlare som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare, se 4 kap. 1 §.
- Innehavare av serveringstillstånd ifråga om enstaka varor som återsäljs till partihandlare, se 4 kap. 1 § tredje stycket.

- Servering som sker utan vinstintresse, på annat ställe än i serveringslokal, vid ett enstaka tillfälle och för vissa i förväg bestämda personer samt utan annan kostnad för dessa än kostnaden för inköp av dryckerna, se 6 kap. 1 § andra stycket.
- Den som överlåter en rörelse till en ny tillstånds- eller rättighetsinnehavare, se 4 kap. 6 § första stycket.
- Konkurs- och dödsbo och den som har fått ett tillstånd återkallat. Dryckerna får i dessa fall säljas till den som har partihandelsrätt för ifrågavarande varor eller till Systembolaget AB, se 4 kap. 6 § andra stycket.
- Kronofogdemyndighet vad gäller utmätt egendom, se 4 kap. 6 § andra stycket.
- Tåg i internationell trafik, se 3 kap. 2 §. Servering till passagerare får här bedrivas utan tillstånd.

Öl

Enligt alkohollagen får detaljhandel med och servering av öl bedrivas om vissa grundförutsättningar är uppfyllda, se 5 kap. 6 § och 6 kap. 1a §. Något särskilt tillstånd krävs inte.

För partihandel med öl uppställs inga krav på tillstånd eller annan rätt i alkohollagen.

3 kap. 2 §

Utän hinder av denna lag får spritdrycker, vin och starköl serveras till passagerare på järnvägståg i internationell trafik.

Genom vad som föreskrivs i denna lag inskränks inte den rätt till försäljning som följer av gällande bestämmelser om tullager som har inrättats för förvaring av proviant m.m. eller rätten till försäljning av obeskattade varor i exportbutik.

Kommentar

Första stycket

Även om servering av spritdrycker, vin och starköl på tåg i internationell trafik inte är tillståndspliktig ska serveringen under resan i Sverige bedrivas i överensstämmelse med alkohollagens försäljningsbestämmelser.

3 kap. 4 §

Försäljning av drycker som omfattas av denna lag ska skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras.

Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker ska se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

Kommentar

Allmänt

Ett huvudmål för alkoholpolitiken är att begränsa alkoholens skadeverkningar, till exempel överkonsumtion av alkohol och alltför tidig alkoholdebut. Kravet på ordning och nykterhet har också en framskjuten plats i lagstiftningen.

Bestämmelserna vänder sig till tillstånds- och tillsynsmyndigheter, tillståndshavare samt andra som bedriver försäljning av alkoholdrycker. De anger de alkoholpolitiska grundprinciperna för all försäljning av alkoholdrycker och gäller vid såväl parti- och detaljhandel som vid servering.

Andra stycket

Både den som bedriver försäljning och den personal som medverkar vid försäljningen har ansvar för att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.

Onyktra kunder/gäster får inte ges tillträde till försäljningsstället eller vistas där utan ska avvisas.

Vid försäljning för förtäring på stället (servering) får gästerna inte serveras alkoholdrycker i sådan omfattning att de blir störande eller onyktra. Serveringen ska alltså utövas på ett ansvarsfullt sätt.

Tecken på onykterhet kan vara att en person blir störande, somnar vid bordet, raglar eller har svårt att kontrollera sitt tal och uppträdande i övrigt.

Också oordning på försäljningsstället ska motverkas. Detta gäller både oordning som har samband med alkoholförtäringen och sådan som inte är alkoholrelaterad. Exempel på det senare kan vara att gäster uppträder störande utan att vara påverkade eller att brottslig verksamhet förekommer, till exempel narkotika- eller häleribrott. Uppkommer oordning måste missförhållandena rättas till. Det kan till exempel ske genom att gäster talas tillrätta, avvisas eller, om inget annat återstår, att försäljningsstället utryms.

Jämför också med vad som sägs om återhållsamhet vid servering av alkoholdrycker under 6 kap. 2 §.

3 kap. 5 §

Kommentar

Bestämmelsen finns numer i 4 kap. 9 § (SFS 1999:1001).

3 kap. 6 §

Vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker ska lättdrycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

Kommentar

Bestämmelsen syftar till att garantera att det alltid finns alkoholfria alternativ (lättdrycker), se prop.1994/95:89 s. 90.

Allmänt råd

ALTERNATIV TILL ALKOHOLDRYCKER

Vid detaljhandel med och servering av spritdrycker, vin och starköl bör det av alkoholfria fest- och sällskapsdrycker finnas minst ett alternativ till vardera rött och vitt vin. Dessutom bör lättöl och bordsvatten finnas som alternativ.

Vid detaljhandel med och servering av öl bör lättöl finnas som alternativ.

3 kap. 7 §

Den som inte har fyllt 20 år eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bedriva försäljning av alkoholdrycker. LAG (1999:1001).

Kommentar

Med begreppet ”bedriva försäljning” avses att driva rörelse. Tillstånd till servering får således inte meddelas den som är under 20 år eller den som har förvaltare. Sådan person får inte heller bedriva försäljning av öl. Intyg om att förvaltare inte är förordnad utfärdas av överförmyndaren i kommunen. Se även under 7 kap. 7 §.

Någon nedre åldersgräns för anställd personal finns inte i alkohollagen. Det kan dock finnas bestämmelser i annan författning.²

3 kap. 8 §

Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.

Alkoholdrycker får inte lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Alkoholdrycker får inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon.

Den som lämnar ut alkoholdrycker ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket.

Kommentar

Första stycket

Bestämmelsen om åldersgränser i första stycket hindrar inte att en restaurang tar emot underåriga som gäster. Skyldighet föreligger dock att se till att dessa inte serveras eller dricker alkoholdrycker.

På restauranger med serveringstillstånd som bedriver nöjesinriktad verksamhet kan det ibland vara svårt att hålla ordning på vem som egentligen dricker utlämnade alkoholdrycker. I sådana fall kan det finnas skäl för kommunen att meddela villkor för hur serveringen ska bedrivas, se om villkor under 7 kap. 5 §. I motsvarande fall vid enbart ölservering kan bestämmelsen om förbud enligt 7 kap. 21 § bli tillämplig.

Fjärde stycket

Om det föreligger tveksamhet om en persons ålder ska legitimation begäras. Lämnas inte legitimation ska försäljning vägras.

Det är den som lämnar ut alkoholdrycker vid servering eller detaljhandel som är skyldig att förvissa sig om att mottagaren har uppnått föreskriven ålder. Denna skyldighet kvarstår vid servering även om ålderskontroll vid entrén tillämpas.

Om alkoholdrycker lämnas ut till någon som inte uppnått föreskriven ålder kan den som lämnat ut dryckerna, till exempel en servitör (vid serve-

2 Bestämmelser finns t.ex. i Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1996:1). Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen slogs 2001 samman till Arbetsmiljöverket där information om dessa bestämmelser finns att få.

ring) eller kassapersonal³ i en butik (vid detaljhandel), straffas för olovlig dryckeshantering, se under ansvar nedan. Mot tillståndshavaren/den som bedriver handel med öl kan dessutom administrativa åtgärder vidtas.⁴

Ansvar

Brott mot ovanstående bestämmelser utgör *olovlig dryckeshantering* enligt 10 kap. 7 §.

Allmänt råd

LEGITIMATION VID TVEKSAMHET OM EN KÖPARES ÅLDER

Vid detaljhandel med eller servering av alkoholdrycker bör, om en köpares ålder inte är känd och den kan antas understiga 25 år, krävas att köparen legitimerar sig med en legitimation som är godkänd enligt Svensk industristandard, dvs. en SIS-godkänd legitimation.

-
- 3 Högsta domstolen meddelade ej prövningstillstånd. En kassörska fälldes i tingsrätten efter att ha sålt 24 burkar öl till två pojkar som ej hade fyllt 18 år. Tingsrätten ansåg att kassörskan, genom att inte förvissa sig om pojkarnas ålder, varit oaktsam och dömde henne till dagsböter för olovlig dryckeshantering. Hovrätten fastställde domen. Stockholms tingsrätts dom den 19 februari 1996, nr 20394-95. Svea hovrätts dom den 7 november 1996, nr 658-96 respektive Högsta domstolens beslut den 31 januari 1997, nr 5532-96.
 - 4 Kammarrätten i Stockholm delade Länsrättens i Stockholms län beslut. Efter att en jourbutik konstaterats ha sålt öl till underåriga beslutade kommunen om förbud för fortsatt försäljning av öl under 6 månader. Länsrätten fann beslutet om förbud väl avvägt och avslog överklagandet. Länsrättens dom den 8 november 1996, nr 17150-96 respektive kammarrättens dom den 22 november 1996, nr 8434-96

3 kap. 9 §

Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i annat fall än som avses i 4 kap. 2 § andra stycket 1, 2 och 4–7 i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.

Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år.

Andra stycket gäller inte när någon bjuder på en alkoholdryck för förtäring på stället. Spritdrycker, vin eller starköl får dock inte bjudas den som inte fyllt 20 år, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Detsamma gäller i fråga om öl beträffande den som inte fyllt 18 år. LAG (2008:366).

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2008:366).

Första stycket

Vid bedömningen av om det är fråga om anskaffning i *större omfattning*⁵ kan följande faktorer vara av betydelse: mängden drycker, antalet mottagare, antal tillfällen, om det skett i en rörelse eller om anskaffningen skett mot ersättning. Det är alltså inte tillåtet att till exempel i en taxirörelse anskaffa alkoholdrycker åt kunder.

Andra stycket

Det är förbjudet att överlämna alkoholdrycker som gåva eller lån till den som inte har uppnått föreskriven ålder.

Tredje stycket

Förbudet i andra stycket utgör inte hinder för till exempel föräldrar att under gemensam samvaro vid en familjefest bjuda sina barn på alkoholdrycker. Jämför prop. 1994/95:89 s. 91 och prop. 2000/01:97 s. 73. På restaurang gäller dock alltid 18 år som lägsta åldersgräns för alkoholförtäring.

Ansvar

Brott mot ovanstående bestämmelser utgör *olovligt anskaffande av alkoholdrycker* enligt 10 kap. 6 §.

5 Jfr. Högsta Domstolens dom den 3 oktober 1986, nr DB 31 (NJA 1986:91). HD fann (vid tillämpningen av 12 § LHD) att en budbyrå i större omfattning tillhandagått annan med att anskaffa alkoholdrycker genom att under 7 månader tagit upp beställningar och levererat i vart fall 350 flaskor spritdrycker och vin åt olika personer. 12 § LHD har med endast redaktionella ändringar förts över till 3 kap. 9 § alkohollagen.

3 kap. 10 §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får om synnerliga skäl föreligger förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommunen får för visst tillfälle, om det anses påkallat för ordningens upprätthållande, förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommentar

Allmänt

Paragrafen behandlar möjligheten att allmänt inskränka försäljning av alkoholdrycker, jämför prop. 1994/95:89 s. 91.

Första stycket

Regeringen har inte delegerat denna möjlighet till annan myndighet.

Exempel på synnerliga skäl är krig, krigsfara och andra extraordinära förhållanden.

Andra stycket

Exempel på tillfällen då förbud mot eller inskränkning av försäljning kan komma ifråga är vid större lokala evenemang eller i samband med vissa helger. Lagstiftaren har förutsatt att bestämmelsen tillämpas med stor återhållsamhet.

Beslutet kan överklagas i den ordning som anges i 9 kap. 2 §.

Allmänt råd

FÖRBUD ELLER INSKRÄNKNING I RÄTTEN ATT SÄLJA ALKOHOLDRYCKER
Kommunen bör samråda med polismyndigheten innan beslut enligt denna paragraf fattas.

Kapitel 4.

Partihandel m.m.

4 kap. 5 §

Den som har rätt att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till annan som har rätt att bedriva partihandel med motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Detta gäller dock inte i fråga om sådant serveringstillstånd som endast avser servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod. Den som har rätt att bedriva partihandel får också exportera varorna eller sälja dem till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §. Försäljning får även ske till den som har tillstånd enligt lagen (1999:446) om proviantering av fartyg och luftfartyg.

Endast den som har rätt att bedriva partihandel får förpacka om eller buteljera varorna. LAG (2001:414).

Kommentar

Första stycket

Den som har rätt att bedriva partihandel får sälja alkoholdrycker till:

- Detaljhandelsbolaget, dvs. Systembolaget AB.
- Den som har serveringstillstånd till allmänheten eller stadigvarande serveringstillstånd för slutet sällskap.
- Den som har partihandelsrätt.
- Den som har inköpstillstånd.
- Exportbutik (t.ex. taxfreebutik med tillstånd av tullmyndighet).
- Innehavare av partihandelsrätt får även exportera.

För försäljning till/proviantering av transportmedel gäller förordning (1999:446) om viss proviantering och det krävs tillstånd från tullmyndighet för proviantering från tullager och skatteupplag.

Observera att partihandlare inte får sälja till ambassader. Trots att ambassaderna åtnjuter vissa rättigheter, bland annat immunitet, så är det inte utländskt territorium och det är alltså inte frågan om export när man säljer till ambassader.

Andra stycket

En partihandlare kan inte lämna ut varor för omförpackning eller buteljering till ett annat företag i kraft av den egna partihandelsrätten. Den som ska utföra omförpackningen/buteljeringen måste ha egen partihandelsrätt som omfattar de slag av alkoholdrycker som är aktuella (se även 2 kap. 1 §).

4 kap. 6 §

Överläts en rörelse där det ingår verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag eller för vilken det krävs godkännande eller registrering som anges i 1 § första stycket, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare, om denne har beviljats tillstånd som gäller för verksamheten eller, i fråga om partihandel, har rätt att bedriva verksamheten.

Ett konkursbo eller dödsbo eller, i fråga om utmätt egendom, Kronofogdemyndigheten får utan hinder av bestämmelserna i denna lag sälja spritdrycker, vin eller starköl till den som har rätt att bedriva partihandel med sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet eller godkännande eller registrering som avses i 1 § första stycket återkallats eller att det finns andra tvingande skäl.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl. LAG (2006:720).

Kommentar

Första och andra stycket

Vid överlåtelse av verksamhet får varulagret inte överlåtas eller säljas till den nya ägaren förrän denne har meddelats ett eget serveringstillstånd eller godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare enligt lagen om alkoholskatt.

Rätten att överlåta varulager till en efterträdare gäller naturligtvis även för en konkursförvaltare som meddelats serveringstillstånd, jämför vad som sägs under 7 kap. 17 § nedan.

I övrigt får alkoholdrycker från en restaurang som är under konkurs eller innehas av ett dödsbo endast säljas till någon med partihandelsrätt eller till detaljhandelsbolaget. Däremot får försäljning i detta fall inte ske till någon som endast har serveringstillstånd.

Tredje stycket

Bestämmelsen avser tillverkning av öl, jämför prop.1994/95:89 s. 93f.

4 kap. 9 §

Den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådana drycker som gåva endast i form av varuprov.

Vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker får sådana drycker inte lämnas som gåva. LAG (1999:1001).

Kommentar

Allmänt

Möjligheten att lämna alkoholdrycker som gåva behandlas i prop. 1994/95:89 på s. 90, i prop. 1998/99:134 på s. 179 och i prop. 2000/01:97 på s. 56f.

Bestämmelserna i denna paragraf innebär förbud för vissa givarkategorier att lämna alkoholdrycker som gåva. Dessutom gäller att alkoholdrycker inte får lämnas som gåva till underåriga, se 3 kap. 9 §.

Bestämmelsen omfattar alla slag av alkoholdrycker, alltså även öl.

Med gåva avses såväl att bjuda för förtäring på stället som att överlämna alkoholdrycker på annat sätt.

Första stycket

Första stycket gäller bland annat de som bedriver partihandel eller servering med alkoholdrycker eller detaljhandel med öl. De två sistnämnda kategorierna får i sin rörelse inte lämna alkoholdrycker som gåva. En partihandlare får endast ge bort alkoholdrycker som gåvor i form av varuprover och då i enlighet med nedanstående regler.

En partihandlare får därmed inte ge bort alkoholdrycker i någon annan form oavsett vad man kallar det.

Varuprover

Begreppet varuprov innebär att det är ett led i en försäljning för att ge mottagaren möjlighet att bedöma produkten. Av detta följer att det endast kan vara frågan om en begränsad mängd. Det spelar sedan ingen roll om varuproverna överlämnas på flaska eller i glas vid t.ex. en provsmakning.

Partihandlare kan alltså endast ge varuprover till dem som han har rätt att sälja till, dvs. i huvudsak andra partihandlare och innehavare av vissa serveringstillstånd. Med dessa likställs i detta fall även vissa andra som yrkesmässigt hanterar alkoholdrycker. Dessa är vinskribenter och serveringspersonal som hanterar alkoholdrycker.

Varuprover får därmed inte ges till några utöver de ovanstående. De får inte ges till leverantörer, andra kunder eller privatpersoner. Varuprover får heller inte ges för att marknadsföra andra produkter än alkoholdrycker.

Representation

Normal och vedertagen affärsrepresentation är tillåten, som till exempel att bjuda på ett glas sherry eller champagne vid invigningen av ett nytt kontor. Detta under förutsättning att det inte är någon form av tillställning för allmänheten. Tillståndshavare/motsvarande får dessutom ge anställd alkoholdrycker som present vid t.ex. bemärkelsedag.

Alkoholdrycker som ges vid sådan representation får inte tas från det egna varulagret utan måste inhandlas på Systembolaget AB.

Sponsring och vinprovning

Att sponsra invigningar, premiärer och dylikt genom att skänka alkoholdrycker är inte tillåtet då en partihandlare endast får ge alkoholdrycker i form av varuprover enligt ovanstående regler.

Alkohollagens gåvoförbud gäller även för vinprovning. Detta innebär att en partihandlare kan ordna vinprovningar för tillståndshavare. Han får då tillhandahålla alkoholdryckerna som varuprover. En partihandlare får däremot *inte* anordna vinprovningar för andra än dessa eftersom han varken får ge varuprover eller sälja till dessa personer. Han kan heller inte ”hjälpa till att handla på Systembolaget” eftersom han inte får ”tillhandagå med anskaffande av alkoholdrycker” enligt 3 kap. 9 §.

Mässor

Även vid mässor gäller samma regler. Provs smakning för andra än tillståndshavare och vinskribenter är inte tillåtet.

Mässarrangörer har ibland någon form av registreringssystem där fackbesökare (vinskribenter, innehavare av serveringstillstånd m.m.) förses med ett behörighetsbevis eller dylikt. Detta kan vara en utmärkt service för utställande partihandlare. Partihandlaren bör dock förvissa sig om att detta förfarande inte kan leda till att hans partihandelsrätt kan äventyras eftersom det alltid är partihandlaren som har det slutliga ansvaret för vem han ger varuprover till.

Av definitionen av varuprover samt alkohollagens bestämmelser i övrigt om ordning och nykterhet framgår att varuprover inte får ges till den som är märkbart berusad eller uppträder störande.

Analyser/testpaneler

Att testa produkter för att bedöma kvalitet, marknadspotential eller dylikt kan vara en naturlig del i en partihandlares utveckling av produktsortimentet. Hur testerna genomförs, om de ska göras internt, av ett fåtal experter eller i en större testpanel som något etablerat undersökningsföretag tillhandahåller är inte reglerat i detalj.

Att använda testning för mer marknadsföringsinriktade aktiviteter eller aktiviteter riktade direkt mot konsumenter är dock aldrig tillåtet.

Andra stycket

Andra stycket gäller andra näringsidkare än de som anges i första stycket och innebär förbud mot att använda alkoholdrycker som försäljningsargument. Bestämmelsen utgör dock inte hinder för en arrangör att bjuda på alkoholdrycker vid invigningen av till exempel en vernissage, en mässa eller liknande.

Ansvar

Bestämmelserna om gåvoförbud är inte straffsanktionerade i alkohollagen. Däremot kan administrativa åtgärder enligt bestämmelserna i 7 kap. 18–21 §§ komma ifråga.⁶

6 Kommunen meddelade Bolaget A en varning sedan bolaget bjudit på alkoholdrycker. Bolaget hade skickat inbjudan till ett antal (150–180 personer) av sina s.k. vip-gäster (varje gäst fick också ta med sig en vän). Av inbjudan framgick att det skulle bjudas på en buffé vari ingick alkoholdrycker. Bolaget hävdade att de inbjudna gästerna var medlemmar i bolagets kundklubb. Bolaget överklagade varningen till Länsrätten i Östergötlands län som 1997-09-29, nr 1151-97, undanröjde varningen. Länsrättens skäl härför var att den ansåg att arrangemanget fick anses ingå i sådan allmänt godtagen representation som åsyftas i förarbetena. Kommunen överklagade till Kammarrätten i Jönköping som 1999-04-28, nr 3968-97, upphävde länsrättens dom och fastställde kommunens beslut. Kammarrätten fann, efter att ha inhämtat yttrande från Alkoholinspektionen (dnr 421/98), att ”med hänsyn till att inbjudan riktats mot en relativt stor grupp av hotell- och restauranggäster till vilka bolaget inte upprätthöll annat än ett i förhållande till allmänheten vanligt kundförhållande och då tillställningen närmast är att uppfatta som PR-verksamhet kan ifrågavarande bjudning av alkoholdrycker inte anses ha skett i samband med sådan allmänt godtagen representation som avses i förarbetena. Bolaget har i förevarande fall brutit mot det s.k. gåvoförbudet i 3 kap. 5 § första stycket alkohollagen.”

Kapitel 5.

Detaljhandel

5 kap. 6 §

Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel

1. som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel,
2. som ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 8 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och
3. där det bedrivs försäljning av matvaror.

Utän hinder av vad som sagts i första stycket får detaljhandel med öl bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen. För egenkontrollen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program. LAG (2006:826).

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2006:826).

Allmänt

Genom alkohollagens tillkomst avskaffades det tillståndskrav som tidigare gällde för matvaruhandlare som bedrev detaljhandel med öl.

Förutsättningarna för att detaljhandel med öl ska få bedrivas är numera att den sker i en godkänd livsmedelslokal och att det där även bedrivs matvaruförsäljning.

Undantaget för tillverkare av lättdrycker att få bedriva detaljhandel med öl utan någon koppling till matvaror togs bort den 1 juli 2001.

Första stycket

Godkännande av livsmedelslokal

Lokalen ska vara godkänd med stöd av 22 § livsmedelslagen⁷ och 37 § livsmedelsförordningen.⁸ Det är alltså inte tillräckligt att det finns tillstånd att yrkesmässigt hantera livsmedel enligt 23 § livsmedelslagen och 16 § livsmedelsförordningen.

Matvaror

Vad matvaror är får anses framgå av tidigare praxis på området eftersom förarbetena till alkohollagen inte talar om att någon förändring varit avsedd. Detta innebär att det även fortsättningsvis ska vara fråga om egentliga matvaror ur det sedvanliga livsmedelssortimentet. Med detta avses t.ex. mejeriprodukter, charkvaror, torrvaror, grönsaker och frukt samt ett brett urval konserver liksom djupfrysta matvaror. Som matvaror brukar också räknas pizzor, piroger, smörgåsar och portioner av hämtmat.

Däremot anses inte livsmedel inom det s.k. kiosksortimentet vara matvaror. Det gäller glass, konfektyrer, snacks, lättdrycker, kaffe, te, kakao, frukt, produkter av frukt, honung, kex och liknande.

Matvaruförsäljning

Sambandet mellan detaljhandel med öl och försäljning av matvaror har behållits i alkohollagen, jfr. prop. 1994/95:89 s. 72 och SOU 1993:50 s. 134.

Av förarbetena till lagen framgår vidare att det bedömdes att de nya reglerna skulle kunna innebära att öl kunde komma att säljas i andra sammanhang än tidigare, t.ex. i butiker med mer begränsad matvaruhandel. Denna förändring förväntades dock endast bli marginell, jfr. prop. 1994/95:89 s. 74.

Dessa uttalanden får anses innebära att lagstiftaren inte i någon väsentlig grad avsett att minska kravet på försäljning av matvaror.

För att det ska kunna anses att ”*försäljning av matvaror bedrivs*” måste det vara fråga om en faktisk försäljning av ett någorlunda brett sortiment matvaror ur det ovan nämnda livsmedelssortimentet, dvs. mejeriprodukter, charkvaror, torrvaror, grönsaker, frukt, ett brett urval konserver liksom djupfrysta matvaror samt pizzor, piroger, smörgåsar och portioner av hämtmat. Det räcker alltså inte att en butik lagerhåller någon enstaka matvara.

Andra stycket

Anmälningsskyldighet

Den som bedriver detaljhandel med öl ska anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan ska göras av behörig företrädare

7 22 § Livsmedelslagen (1971:511 ändrad genom 1975:733).

8 37 § Livsmedelsförordningen (1971:807 ändrad genom 1993:1376).

för det företag som driver verksamheten. Anmälan ska göras senast när verksamheten påbörjas.

Tredje stycket

Egenkontroll

FÖRETAGETS ROLL Varje företag som bedriver detaljhandel med öl är skyldigt att utöva särskild tillsyn (egenkontroll) över ölförsäljningen. För denna egenkontroll ska företaget ta fram och tillämpa ett egenkontrollprogram.

Programmet ska i ett dokument bl.a. beskriva vilka rutiner som ska tillämpas vid försäljning av öl för att minimera antalet överträdelser av försäljningsbestämmelserna.

KOMMUNENS ROLL Det är viktigt att kommunen informerar handlarna om försäljningsreglerna och om skyldigheten att ha en särskild tillsyn över ölförsäljningen så snart en handlare gjort en anmälan enligt 5 kap. 6 § andra stycket. Kommunen bör i sin tillsyn över öldetaljhandeln ha särskild uppmärksamhet på hur egenkontrollen fungerar. Frånvaron av egenkontroll och/eller program kan utgöra grund för åtgärd (försäljningsförbud eller varning) enligt 7 kap. 21 §.

PROGRAM FÖR EGENKONTROLL Syftet med programmet är att det ska utgöra ett instrument för handlaren att säkerställa att försäljningsreglerna kommer att följas och att förhindra att det uppstår olägenheter i samband med ölförsäljningen. Det bör också finnas en beredskap för att vidta åtgärder i det fall bestämmelserna inte följs eller då olägenheter uppstått. Vilka åtgärder det är bör framgå av programmet. Särskild vikt bör läggas på ålderskontrollen och risken för langning.

KUNSKAPER OCH ANSVAR Såväl företagaren som samtliga anställda som har kassaarbete ska ha kunskap om försäljningsreglerna och om varför de finns. Handlaren ska vara medveten om att försäljningsförbud kan meddelas, se 7 kap. 21 §. Handlaren ska också informera personalen om deras personliga ansvar, se 3 kap. 8 § och 10 kap. 7 §. I programmet bör företagaren ange hur kunskap om försäljningsreglerna förmedlas till de anställda och hur ofta en repetition av reglerna bör göras. Det kan vara lämpligt att regelbundet och i vart fall årligen ha en genomgång av regelverket. Vad gäller nyanställda bör företagaren informera dessa om reglerna innan de påbörjar kassaarbete. Företagaren bör också dokumentera när nyanställda informerats om försäljningsreglerna samt om butikens rutiner.

FÖRSÄLJNINGANSVARIG Det bör finnas minst en försäljningsansvarig i varje butik som bedriver detaljhandel med öl. Denne bör finnas tillgänglig när ölförsäljning bedrivs. Försäljningsansvarig bör ha fyllt 18 år och vara mogen och lämpad för uppgiften. I större företag där företagaren inte själv innehar denna funktion bör alltså någon anställd utses. I programmet bör finnas rutiner för detta samt särskilda instruktioner för den försäljningsansvarige, t.ex. hantering av olika tänkbara situationer där problem kan uppstå.

FÖRETAGARENS INFORMATION TILL KUNDERNA Företagaren bör upplysa sina kunder om försäljningsreglerna genom tydliga anslag på de ställen i butiken där öl säljs. Vid varje kassa bör dessutom finnas ytterligare information riktad till kunderna.

FÖRETAGARENS KONTROLL ÖVER ÖLFÖRSÄLJNINGEN Företagaren ska ha kontroll över ölförsäljningen. Det ska av programmet framgå vilka rutiner kassapersonalen ska tillämpa för att undvika försäljning till:

- a) underåriga och till kunder som kan tänkas köpa åt någon som inte själv skulle få köpa (s.k. langare). Vanliga matvarukunder utgör normalt inte något problem i detta sammanhang. Om kunden/kundernas ålder är känd sedan tidigare är det naturligtvis inte nödvändigt med ålderskontroll. Kunder, särskilt ungdomar, som enbart köper öl och i större mängder måste ägnas särskild uppmärksamhet. I de fall kassapersonalen bedömer att enstaka kund eller en eller flera kunder i ett sällskap är under 25 år är det lämpligt att alltid begära ålderslegitimation (en metod som visat sig användbar är kassaregistersystem som när ölets EAN-kod registreras gör personalen uppmärksam på att det kan vara aktuellt med att göra en ålderskontroll av kunden). Ålderskontroll kan göras såväl av den kund som står för inköpet som av andra som är i köparens sällskap i fall då dessa kan bedömas vara under 25 år. Om någon sådan person visar sig vara under 18 år kan det finnas särskild anledning anta att ölet ska langas. Bedöms så vara fallet ska försäljning vägras, se 3 kap. 8 § tredje stycket. Det bör således finnas en medvetenhet hos personalen om risken för langning. Det kan vidare vara lämpligt att, när det gäller försäljning till ungdomar, maximera det antal burkar/flaskor som kan köpas vid ett och samma tillfälle. Se även Statens folkhälsoinstitut Allmänna råd till 3 kap. 8 §, (FHIFS 2002:6), angående legitimation vid tveksamhet om köparens ålder.
- b) påverkade personer. I programmet bör ges exempel på tecken som kan tyda på att en kund är påverkad (se vidare under 3 kap. 4 §) och hur en sådan situation ska hanteras. I första hand gäller givetvis att personen ska nekas inköp. Om detta besked inte accepteras kan den försäljningsansvarige tillkallas och ytterst även polis.

Det bör finnas en möjlighet att vid varje kassa snabbt kunna påkalla och få hjälp från handlaren eller annan försäljningsansvarig.

Problematiken under sen kvällstid och vid låg bemanning bör särskilt uppmärksammas.

FÖRETAGETS BEREDSKAP ATT AGERA NÄR PROBLEM UPPSTÅR Om försäljningsbestämmelserna trots allt inte efterlevs ska handlaren omedelbart vidta åtgärder för att förbättra rutinerna. Av programmet bör framgå vilka åtgärder denne avser att vidtaga. Lämpliga åtgärder som handlaren kan ta initiativ till i detta sammanhanget kan vara att:

- omedelbart gå igenom försäljningsbestämmelserna med personalen,
- under viss tid bedriva manuell försäljning (dvs. försäljning över disk) av ölet och

- upphöra med ölförsäljning vid vissa tidpunkter på dygnet.

CHECKLISTA FÖR EGENTILLSYN:

- utse försäljningsansvarig,
- informera berörda i personalen om regler och rutiner och varför de finns,
- regelbundet repetera regler och rutiner med personalen,
- regelbunden intern kontroll av att personalen följer reglerna,
- se till att det finns tydlig information om reglerna anslagen i butiken,
- dokumentera att åtgärderna i programmet vidtagits.

Övrigt

Kombination detaljhandel och servering

Detaljhandel med öl kan kombineras med servering av öl förutsatt att både försäljning av matvaror och servering av mat bedrivs i den aktuella försäljningslokalen, jfr. med kommentaren under 6 kap. 1 a §.

Observera dock att förbudet i 6 kap. 8 § inte avser öl.

Allmänna bestämmelser för försäljning

Även om detaljhandel med öl får ske utan särskilt tillstånd gäller de allmänna försäljningsbestämmelserna i 3 kap, t.ex. de om åldersgränser och s.k. langning. Vid brott mot dessa allmänna försäljningsregler kan det således bli aktuellt med ingripande enligt de ansvarsregler som gäller enligt alkohollagen.

Ansvar

Detaljhandel med öl som bedrivs utan att de grundläggande förutsättningarna är uppfyllda utgör *olovlig försäljning av alkoholdrycker* enligt 10 kap. 2 § första punkten.

Kapitel 6.

Servering

6 kap. 1 §

Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om tillstånd har meddelats (serveringstillstånd).

Serveringstillstånd krävs dock inte för servering som ordnas

1. utan vinstintresse,
2. i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker,
3. vid ett enstaka tillfälle för vissa i förväg bestämda personer, och
4. utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna.

LAG (2001:414).

Kommentar

Första stycket

Bestämmelsen ansluter till den allmänna bestämmelsen i 3 kap. 1 §.

Begreppen försäljning och servering definieras i 1 kap. 8 § andra resp. tredje stycket. Servering är således en transaktion där någon tillhandahåller alkoholdrycker mot ersättning. Ersättningens storlek har ingen betydelse. Även om alkoholdrycken säljs till självkostnadspris eller t.o.m. med förlust är det servering. Ingår alkoholdryck som en del i ett arrangemang för vilket erläggs entré-, eller deltagaravgift är det också fråga om servering. Ett serveringstillstånd innebär således en rätt för tillståndshavaren att mot betalning servera sina gäster de alkoholdrycker som tillståndet omfattar. Utan serveringstillstånd får alkoholdrycker serveras mot betalning endast i fall som avses i 3 kap. 2 § samt i undantagsbestämmelsen i denna bestämmelses andra stycke, se nedan.

Utanför bestämmelsen faller således sådana situationer då det inte är fråga om ”tillhandahållande av dryck mot ersättning” dvs. då varje deltagare själv skaffar sig de alkoholdrycker han/hon förtär eller då någon av deltagarna bjuder de övriga. (Om förbud mot gåva i vissa fall, se 4 kap. 9 § och 3 kap. 9 § andra och tredje stycket). Som försäljning anses inte heller s.k. samköp, dvs. då någon av deltagarna på uppdrag av de övriga anskaffar dryckerna. (Om ombud, se 3 kap. 9 § första stycket.). Det ska vara fråga

om ett enstaka tillfälle, en begränsad krets av deltagare och antingen en lika fördelning av kostnaderna eller efter vars och ens förbeställda mängd.

Är inte dessa förutsättningar uppfyllda är det tveksamt om arrangemanget kan anses som samköp.

Andra stycket

I andra stycket finns en bestämmelse som utgör ett undantag från huvudregeln i första stycket, jfr. prop. 2000/01:97 s. 41 ff. Undantaget har främst tillkommit för att i vissa situationer av privat karaktär, då kommersiellt intresse saknas, möjliggöra servering utan tillstånd (dvs. servering som tidigare var tillståndspliktig). Undantaget är tillämpligt även vid ölservering, se 6 kap. 1 a § andra stycket.

Samtliga fyra villkor ska vara uppfyllda samtidigt för att servering ska kunna få ske utan tillstånd eller utan att kraven för att få bedriva ölservering är uppfyllda.

Vidare gäller att även servering som sker med stöd av undantagsbestämmelsen utgör försäljning i lagens mening (se definition av servering i 1 kap. 8 § andra stycket). Serveringen omfattas därför av vissa av alkohollagens övriga bestämmelser. Således gäller åldersgränserna i 3 kap. 7 och 8 §§ även vid denna typ av servering.

Inköp av starkare alkoholdrycker till serveringen får ske från Systembolaget AB men inte från partihandlare (jfr. med 4 kap. 5 §).

Punkt 1

Det får inte finnas vinstintresse av något slag, vare sig från försäljningen av dryckerna eller från någon annan del av arrangemanget. Villkoret kan således inte anses uppfyllt om det i samband med serveringen säljs andra varor eller att avsikten är att skapa goodwill. Något kommersiellt syfte får inte finnas utan det kan enbart vara fråga om ett helt privat arrangemang.

Punkt 2

Bestämmelsen kompletterar förtäringförbudet i 6 kap. 9 §. Det innebär att vare sig serveringslokaler eller detaljhandelslokaler, dvs. lokaler som normalt används för yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lätt-drycker, får användas om servering ska vara tillåten enligt undantagsbestämmelsen.

Punkt 3

Det får inte vara fråga om en verksamhet som återkommer mer eller mindre regelbundet. Ett bröllop och en jubileumsfest är exempel på när kriteriet för enstaka tillfälle kan anses uppfyllt. Föreningsmöten och pubkvällar på arbetsplatser m.m. tillhör däremot inte denna kategori. För att undantaget ska vara tillämpligt ska gästerna också vara kända till namn och antal i förväg, dvs. det handlar endast om inbjudna gäster.

Punkt 4

Ingen annan kostnad utöver inköpskostnaden för dryckerna får tas ut av gästerna. Avgift för att få delta i tillställningen eller betalning för annat får inte förekomma. Detta innebär att arrangören i anslutning till tillställningen inte kan ta betalt för vare sig mat eller för andra varor eller tjänster m.m.

6 kap. 1 a §

Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten om verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel

1. som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel,
2. som ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 8 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och
3. där mat serveras samtidigt.

Utan hinder av första stycket får öl serveras i sådana fall som anges i 1 § andra stycket samt av den som har serveringstillstånd.

Den som bedriver servering av öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 § andra stycket eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningskyldig enligt tredje stycket skall utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program. LAG (2006:826).

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2006:826).

Allmänt

Från och med den 1 juli 2001 avskaffades undantaget från kravet på godkänd livsmedelslokal för den som yrkesmässigt hanterar livsmedel enligt 23 § livsmedelslagen. Detta innebär att exempelvis ambulerande korv- och glassförsäljare inte längre har rätt att servera öl.

Första stycket

För att det ska kunna anses att servering av mat bedrivs, måste det vara fråga om en faktisk servering. Det räcker inte med att mat kan tillhandahållas.

Tredje stycket

Anmälningsskyldighet

Den som bedriver servering av öl ska anmäla verksamheten hos den kommun där försäljning sker. Anmälan ska göras senast när verksamheten påbörjas. Denna anmälningsskyldighet gäller dock inte för den som har serveringstillstånd. Anmälningsskyldighet föreligger inte heller i de fall som avses i 6 kap. 1 § andra stycket, dvs. i de situationer när serveringstillstånd inte krävs för servering av spritdrycker, vin eller starköl.

Fjärde stycket

Egentillsyn

Varje företag som bedriver servering av öl med stöd av denna bestämmelse är skyldigt att utöva särskild tillsyn (egentillsyn) över ölserveringen. För denna egentillsyn ska företaget ta fram och tillämpa ett egentillsynsprogram. Programmet ska i ett dokument bl.a. beskriva vilka rutiner som ska tillämpas vid servering av öl för att minimera antalet överträdelser av försäljningsbestämmelserna.

Vid servering av öl ska egentillsynen i huvudsak inriktas dels på att servering inte sker till underåriga eller till märkbart påverkade gäster i strid med 3 kap. 8 §, dels på att det råder ordning och nykterhet på serveringsstället i enlighet med 6 kap. 2 §. Härutöver finns vissa bestämmelser i övrigt i alkohollagen som ska följas. Det är bl.a. gåvoförbudet i 4 kap. 9 §, förtäring- och förvaringsförbuden i 6 kap. 9 § och upplysningsskyldigheten i 8 kap. 6 §. Se i övrigt tillämpliga delar i kommentaren till egentillsyn under 5 kap. 6 §.

Övrigt

Kombination detaljhandel och servering

Detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker får bedrivas i samma lokal när villkoren för respektive försäljningsform är uppfyllda.

Ett exempel på detta är en rörelse som både serverar mat och säljer portioner av hämtmat.

Allmänna bestämmelser för försäljning

Även om servering av öl får ske utan tillstånd gäller de allmänna försäljningsbestämmelserna i 3 kap. alkohollagen, till exempel de om åldersgränser.

Ansvar

Servering av öl utan att de grundläggande förutsättningarna är uppfyllda utgör *olovlig försäljning av alkoholdrycker* enligt 10 kap. 2 § första punkten.

6 kap. 2 §

Servering av alkoholdrycker ska ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

Kommentar

Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken ska vara att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Regleringen av serveringsverksamheten är ett medel för att nå detta mål. Återhållsamhet i samband med servering av alkoholdrycker är en genomgående princip i alkohollagen. Jämför prop. 1994/95:89 s. 57 f. och prop. 2000/01:20 s. 38 f. Jämför också med vad som sägs i kommentaren till 3 kap. 4 §, som gäller generellt för alla försäljningsställen, avseende kravet på ordning och nykterhet på försäljningsstället.

Bestämmelsen ger uttryck för de principer som ska gälla för drift av en serveringsrörelse. Bestämmelsen gäller såväl vid serveringar med tillstånd som vid servering av öl. Bestämmelsen fokuserar kravet på återhållsamhet vid servering, vilket är en alkoholpolitisk markering som innebär att verksamheten ska bedrivas på ett ansvarsfullt sätt och präglas av måttfullhet. Serveringen av alkoholdrycker får heller inte ske i sådan omfattning att brister i ordning och nykterhet uppkommer. Serveringsrörelser där servering av alkoholdrycker är tillåten ska drivas under former så att kravet på ordning och nykterhet vid varje tillfälle upprätthålls.

Ett serveringstillstånd ger rätt att serveringsvis sälja alkoholdrycker. Här aktuell bestämmelse anger att denna rätt inte kan utnyttjas obetingat. Ytterligare lagbestämmelser ålägger en tillståndshavare konkreta begränsningar och skyldigheter som ska iakttas vid utövandet av en serveringsrättighet.

En central bestämmelse fokuserar kravet på att servering inte får ske till underåriga eller påverkade gäster (3 kap. 8 §). Serveringsställen med tillstånd måste servera lagad mat (7 kap. 8 §). Marknadsföringen av alkoholdrycker ska vidare vara särskilt måttfull (4 kap. 8 §). Det är också förbjudet att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker (6 kap. 7 §). Vid servering av alkoholdrycker ska alltid lättdrycker finnas att tillgå i tillfredsställande omfattning och urval (3 kap. 6 §). Dessa bestämmelser visar tillsammans på det sociala ansvar som en tillståndshavare förutsätts leva upp till.

Tillståndshavaren har alltid det yttersta ansvaret och har ett totalt tillsynsansvar över den egna restaurangen (6 kap. 3 §). Tillståndshavaren kan utse serveringsansvarig person som fullgör uppgiften i dennes ställe. Tillståndshavaren ska också leda och instruera sin personal för att se till att reglerna efterlevs. Personalen ska vara kunnig nog för sin uppgift och

veta hur uppkomna situationer ska hanteras så att den kan leva upp till bestämmelsen i 3 kap. 4 § som föreskriver eget ansvar för alla som ”tar befattning med försäljning av alkoholdrycker, dvs. även serveringspersonalen. Tillståndshavaren kan för detta ändamål till exempel ta fram ett hanteringsdokument eller en internpolicy som stöd för personalen och regelbundet genomföra utbildning.

Också tillämpliga myndigheter, dvs. kommun och polis, bör arbeta utifrån syftet med bestämmelsen med ovan nämnda mål i sikte både vid tillståndsprövningen och genom att aktivt korrigera överträdelser.

Kravet på ordning och nykterhet innebär till exempel en skyldighet att avbryta serveringen innan problem uppstår.

För att leva upp till lagens krav måste tillståndshavaren eller serveringsansvarig person ha kontroll över serveringen till gästerna och de serverade dryckerna. Statens folkhälsoinstitut anser inte att det är förenligt med kravet på återhållsamhet att frånhända sig kontrollen genom att servera större mängder alkohol på en gång till en person eller en mindre grupp människor.⁹ Som exempel kan nämnas servering av helfaskor spritdryck, s.k. ölhinkar, öltunnor, shotsbrickor, användande av drinkvagnar och liknande.

Nyss nämnda serveringsmetod kommer även i konflikt med andra bestämmelser i alkohollagen, jämför till exempel 3 kap. 8 §, förbud mot servering till underåriga och berusade, och 6 kap. 3 §, krav på tillsyn över serveringen. Inte heller från andra utgångspunkter kan det anses vara ett ansvarsfullt värdskap att servera alkoholdrycker på detta sätt. Tillståndshavaren försätter sig själv och sin personal i svåra situationer när man till exempel måste avbryta redan påbörjad servering. Speciell uppmärksamhet krävs om verksamheten är nöjes- eller ungdomsinriktad.

Om servering av till exempel helfaskor spritdryck förekommer kan kommunen meddela villkor enligt 7 kap. 5 § om att alkoholdrycker endast får serveras genom sedvanlig bordsservering, vilket innebär att självservering eller självtagning inte får förekomma. Serveringspersonalen serverar då drycken i gästernas glas och lämnar inte kvar flaskan vid gästens bord.

Kravet att servering av alkoholdrycker inte får föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet gäller både på serveringsstället och i dess omedelbara närhet.

Alkohollagens regelverk ger enligt Statens folkhälsoinstituts uppfattning tillräckliga möjligheter att hantera överträdelser av bestämmelsen. Av förarbetena till lagstiftningen (prop. 1994/95:89, Förslag till alkohollag, s. 97

⁹ I ärendet hade kommunen meddelat varning bl.a. eftersom tillståndshavaren inte serverat alkoholdrycker med återhållsamhet. Denne hade dels serverat ett sällskap ett s.k. helrör, dels uppmanat till konsumtion av starköl genom att dela ut reklamkuponger med texten ”köp två betala för en”. Länsrätten i Västernorrlands län 2002-03-27, mål nr 2121-01, delade kommunens uppfattning att båda sätten var olämpliga och avslog överklagandet. Prövningstillstånd meddelades varken i Kammarrätten i Sundsvall 2002-05-03, mål nr 947-2002 eller i Regeringsrätten 2002-07-19, mål nr 3820-2002.

och 109) framgår bland annat att om tillståndshavaren eller den som serverar öl inte följer stadgandet i 6 kap. 2 § kan tillståndet komma att återkallas enligt 7 kap. 19 § respektive förbud meddelas enligt 7 kap. 21 §. I de fall olägenheter har uppstått vid servering av spritdrycker, vin och starköl utgör det grund för återkallelse om det inte endast varit fråga om en tillfällig händelse. Överträdelser av andra detaljbestämmelser i lagstiftningen är enskilda grunder för åtgärd mot serveringstillståndet och då tillämpas 7 kap. 19 § punkt 3. Dessa är i viss mån också förenade med personligt straffansvar enligt tionde kapitlet alkohollagen.

6 kap. 3 §

På serveringsställe där serveringstillstånd gäller skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Den som är serveringsansvarig skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla den eller de personer som har utsetts att ansvara för alkoholservingen.

För servering av spritdrycker, vin och starköl får endast sådan personal anlitas som är anställd av tillståndshavaren eller som är inhyrd från ett bemaningsföretag. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildnings-syfte anlita restaurangskolans elever. LAG (2001:414).

Kommentar

Bestämmelserna behandlas i prop. 1994/95:89 på s. 97 och prop. 2000/01:97 s. 48 ff.

Första stycket

Serveringsstället får inte, då försäljning eller förtäring av spritdrycker, vin eller starköl pågår, lämnas utan tillsyn av tillståndshavaren eller serveringsansvarig. Tillståndshavaren eller serveringsansvarig person behöver dock inte nödvändigtvis finnas i serveringslokalerna men någon av dessa personer ska under hela ovan nämnda tid finnas tillgänglig på serveringsstället. Finns flera serveringsansvariga personer på serveringsstället samtidigt bör tillståndshavaren klargöra vem av dem som har huvudansvaret.

Tillståndshavaren har ansvar för att serveringsstället inte lämnas utan tillsyn, jämför med vad som sägs om tillståndshavares ansvar under 7 kap. 19 § tredje punkten. Beträffade definitioner av termerna ”serveringslokaler” och ”serveringsställe” se under 7 kap. 10 § nedan.

Andra stycket

Bestämmelsen innebär att serveringsansvarig person ska ha tillräcklig kunskap i svensk alkohollagstiftning för att kunna sköta uppgiften som ansvarig för serveringen. Tillståndshavaren svarar för att en serveringsansvarig person är lämplig för uppgiften och medveten om sitt ansvar. Om en serveringsansvarig visar sig olämplig ska tillståndshavaren skilja denne från uppgiften. Någon formell prövning av en serveringsansvarigs vandel kan inte göras av tillståndsmyndigheten. Det sagda innebär bl.a. att en serveringsansvarig inte får bli föremål för remiss till polismyndigheten avseende sin vandel (såvitt denne inte är en person med betydande inflytande).

Tredje stycket

Tillståndshavaren är även skyldig att anmäla när en persons serveringsansvar upphör, t.ex. när en serveringsansvarig slutar sin anställning eller skiljs från uppgiften. Om anmälningskyldighet, se i 8 kap. 3 §.

Fjärde stycket

Det bör noteras att lagtexten med uttrycket ”för servering” inte enbart avser den personal som lämnar ut alkoholdrycker till gästerna. Begreppet används i en vidare betydelse.¹⁰ Kravet på att anlita personal ska vara anställd omfattar således i princip *all personal* som används för bedrivandet av serveringsrörelsen. Detta anges också uttryckligen i prop. 1994/95:89 på s. 97. Enligt praxis som utvecklats under tidigare lagstiftning är personal som inte tillhör den egentliga serveringsrörelsen undantagen från kravet på anställning hos tillståndshavaren. Detta kan gälla garderobiärer, musiker, casinopersonal, ordningsvakter och liknande. Undantagna är genom ändringen av bestämmelsen den 1 juli 2001 även personal som är inhyrd från bemanningsföretag, dvs. från företag som har till verksamhet att hyra ut personal och för det ändamålet förfogar över ett antal personer. Personal kan inte lånas eller hyras in från andra företag.

Allmänt råd

ARBETSPRAKTIK PÅ RESTAURANG

Elever som deltar i en officiellt fastlagd restaurangutbildning bör också som ett led i utbildningen kunna praktisera på restauranger med serveringstillstånd utan att vara anställda, om detta sker med utbildarens medgivande.

10 Regeringsrättens dom 2000-02-02, mål nr. 2516-1998.

6 kap. 4 §

Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av spritdrycker, vin och starköl påbörjas tidigast klockan 11.00 och avslutas senast klockan 01.00. Vid prövningen skall sådana olägenheter och risker som avses i 7 kap. 9 § särskilt beaktas.

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte hotellrum med minibar.

LAG (2004:1045).

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2004:1045).

Serveringstider behandlas i prop. 1994/95:89 s. 70 f och 97 f samt i prop. 2000/01:97 s. 33 ff. och 87.

Serveringstiden för öl är fr.o.m. den 1 juli 2001 oreglerad. I fall då det är påkallat att reglera sådan serveringstid kan detta göras avseende:

- a) ölservering som sker med stöd av 6 kap. 1 a § första stycket: genom ett selektivt förbud under en period av sex eller tolv månader mot servering under vissa tider med stöd av bestämmelsen i 7 kap. 21 § (förutsättningen är att det föreligger olägenheter eller att bestämmelserna i alkohollagen inte följs), *och*
- b) servering av öl som sker med stöd av serveringstillstånd (6 kap. 1 a § andra stycket) : genom villkor om att serveringstiden för öl ska följa serveringstiden för övriga alkoholdrycker. Vad gäller trafikservering gäller samma regler för serveringstider som för all annan servering.

Första stycket

I bestämmelsen om serveringstider anger lagstiftaren en *normaltid*, dvs. de tidsgränser för servering av spritdrycker, vin och starköl som normalt ska gälla. Tillståndsmyndigheten kan, om det är särskilt påkallat, bevilja eller förordna om undantag. Undantag kan antingen avse:

- rätt till servering utanför normaltidens ram (utsträckt serveringstid), dvs. servering före kl. 11.00 och servering efter kl. 01.00, eller
- inskränkning av serveringstid i förhållande till normaltiden. Beslut om serveringstid kan fattas efter ansökan eller i samband med tillsyn. Jämför även med vad som sägs om generella inskränkningar i 3 kap. 10 §.

Om olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa befaras eller har uppkommit kan serveringstiden begrän-

sas tillfälligt eller tillsvidare.¹¹ Den svenska alkohollagstiftningen är en social skyddslagstiftning. Sociala hänsyn ska därför ha företräde framför företagsekonomiska eller näringspolitiska. Reglerna om serveringstider för spritdrycker, vin och starköl utgör en väsentlig del av alkohollagstiftningen. Lagstiftaren har som huvudregel angivit kl. 11.00 för serveringens början och kl. 01.00 för serveringens avslutande. Utsträckt serveringstid är således undantag från detta och måste därför prövas i varje enskilt fall. Enbart ekonomiska skäl, t.ex. en hänvisning till att en konkurrerande¹² eller närliggande restaurang har utsträckt serveringstid, är därför inte en tillräcklig grund för bifall till en ansökan om utsträckning av serveringstiden utöver normaltiden.

Vid prövningen av serveringstid ska i likhet med prövningen enligt 7 kap. 9 § särskilt beaktas risken för nämnda olägenheter, se vidare kommentarerna under det lagrummet. Detta gäller främst serveringstider som avviker från normaltiden men kan även omfatta tid inom normaltiden.

För att kunna göra en fullgod bedömning av om det föreligger risk för alkoholrelaterade olägenheter eller inte torde det vara nödvändigt att inhämta yttrande från polismyndigheten och från miljöförvaltningen.

Andra stycket

Om en rörelse önskar övergå till servering av lättdrycker eller öl efter serveringstidens utgång krävs, för att bestämmelsen om utrymning ska kunna upprätthållas, att rörelsen håller stängt viss tid efter att serveringsstället utrymts, se allmänt råd nedan.

Någon möjlighet att medge utsträckning av tiden för utrymning finns inte.

11 Regeringsrätten meddelade ej prövningstillstånd. En restauratör fick avslag på sin ansökan om utsträckt serveringstid från kl. 23.00 till 01.00 eftersom restaurangen låg i omedelbar närhet av ett villaområde och risk för störning av ordningen (vilket också polismyndigheten angett i sitt yttrande) därför fanns vid en utökning av serveringstiden. Länsrätten i Östergötlands län delade i dom den 12 juli 1996, mål nr. 1892-96 kommunens uppfattning och Kammarrätten i Jönköping fastställde den 31 oktober 1996, mål nr. 3086-96 länsrättens dom. Regeringsrätten beslut den 6 maj 1997, nr. 7213-96.

12 Kammarrätten i Stockholm delades Länsrättens i Västmanlands läns bedömning. I överklagande till länsrätten anfördes bl.a. att kommunens beslut att endast medge servering till klockan 01.00 (och inte till 02.00) var konkurrensbegränsande, eftersom det fanns andra restauranger i kommunen som hade serveringstillstånd till klockan 02.00. (Såväl polismyndigheten som miljöförvaltningen avstyrkte utsträckt serveringstid). Länsrätten, som avslog överklagandet, hänvisade i domskälen bl.a. till s. 57 f. I prop. ”Detta innebär att serveringsställen i princip ska kunna etableras och konkurrera på lika villkor, men i intresse- och normkollision mellan å ena sidan näringsfriheten och å andra sidan skyddet för människors hälsa, bör skyddsaspekterna ta över”. Länsrättens dom den 2 augusti 1996, mål nr. 787-96 respektive Kammarrättens dom den 21 februari 1997, mål nr. 6450-96.

Allmänna råd

UTSTRÄCKT SERVERINGSTID

I ärenden om utsträckt serveringstid bör yttrande inhämtas från polismyndigheten och miljöförvaltningen innan beslut fattas.

SERVERING AV LÄTTDRYCKER ELLER ÖL EFTER SERVERINGSTIDENS UTGÅNG

Efter det att restaurangen är utrymd bör den hållas stängd minst en timme innan den öppnas för servering av lättdrycker eller öl.

6 kap. 5 §

Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och starköl som behövs för rörelsen endast av den som har rätt att bedriva partihandel med varan eller av detaljhandelsbolaget. Den som enbart har tillstånd för servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod får dock göra motsvarande inköp endast hos detaljhandelsbolaget.

LAG (2003:166).

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2003:166).

Alkohol drycker som har anskaffats på annat sätt får inte användas i serveringsrörelsen¹³ – jämför dock med vad som sägs om överlåtelse av rörelse, konkursbo och dödsbo i 4 kap. 6 §. De får inte heller förvaras på serveringsstället, jämför med vad som sägs om förvaringsförbudet under 6 kap. 9 §.

Inköp av spritdrycker, vin och starköl till restaurangrörelse och lager för sådana drycker

Privat införsel av alkohol drycker kan inte användas för inköp av drycker till en restaurangrörelse. För det första gäller de s.k. införselkvoterna resenärens införsel för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk, se 4 kap. 2 § andra stycket punkt 2.

För det andra föreskrivs i alkohollagen att inköp av spritdrycker, vin och starköl till restaurang med serveringstillstånd endast får göras från den

13 Undantag kan medges av chefen för Utrikesdepartementet med stöd av 11 kap. 5 § alkohollagen.

som anges i 6 kap. 5 §.¹⁴ Drycker får således endast köpas från någon som har rätt att bedriva partihandel med dryckerna eller från detaljhandelsbolaget (vissa undantag finns dock vid övertagande av rörelse, se 4 kap. 6 §, samt i de fall restauratören har ett eget tillverkningstillstånd eller en egen införselrätt).

Servering av drycker som köpts in eller anskaffats på annat sätt utgör enligt 10 kap. 2 § punkt 2 olovlig försäljning av alkoholdrycker och kan medföra böter eller fängelsestraff. Det gäller således privatinförda drycker, smugglade eller olovligt tillverkade drycker m.m.

Att inköpen gjorts på föreskrivet sätt ska kunna styrkas. Detta sker med inköpsfakturor.

Införsel/import av spritdrycker, vin och starköl för kommersiella syften får endast göras av partihandlare, dvs. någon som är godkänd som upplagshavare eller registrerad som varumottagare enligt lagen om alkoholskatt (SFS 1994:1564). Under en övergångsperiod hade även vissa företag rätt att partihandla med stöd av andra punkten övergångsbestämmelserna, se SFS 2005:1180. Övergångsperioden upphörde vid utgången av 2007.

Handel med alkoholdrycker i Sverige är förbehållen endast den som har tillstånd eller rätt därtill enligt alkohollagen.

Den som i egenskap av resande för in aktuella alkoholdrycker får inte sälja dem, varken till innehavare av serveringstillstånd eller till någon annan.

I kommunernas arbete med sin tillsyn över restauranger med serveringstillstånd är det därför nödvändigt att kunna kontrollera att rörelsens drycker köpts in på ett i alkohollagen föreskrivet sätt. Tillträdesrätten till ”driftstället med tillhörande lokaler” stadgas i 8 kap. 4 §.

Det kan också finnas anledning att emellanåt göra en avstämning av försålda och inköpta drycker mot ineliggande lager. Tillståndshavaren är enligt nämnda bestämmelser skyldig att ”tillhandahålla handlingar som rör verksamheten”.

För att detta ska kunna ske på ett tillförlitligt sätt måste kommunen känna till var lagret finns; på serveringsstället eller på annan plats. Om lager flyttas eller inrättas föreligger en skyldighet för restauratören enligt 8 kap. 3 § att jämte uppgift om adress meddela tillståndsmyndigheten detta.

Innebörden av 6 kap. 9 § är att på serveringsstället med tillhörande lokaler – dvs. lager – får endast de alkoholdrycker förvaras som tillståndshavaren har rätt att servera och som köpts in enligt tidigare nämnda bestämmelser.

14 Kommunen hade återkallat tillståndet eftersom alkoholdrycker som inte inköpts enligt bestämmelserna (6 kap. 5 §, jfr även med förvaringsförbudet i 6 kap. 9 §) hade förvarats i baren på serveringsstället. Tillståndshavaren hävdade att det varit fråga om privata flaskor som erhållits som gåva. Dessutom uppdagades brister i redovisningen. Länsrätten i Stockholms län avslag överklagandet 2000-10-17, nr 16626-00. Kammarrätten i Stockholm meddelade inte prövningstillstånd, 2000-12-05, nr 7516-2000 vilket inte heller Regeringsrätten gjorde 2001-01-12, nr 8250-00.

För att bokföringen ska kunna anses vara anordnad på sådant sätt att kontroll av verksamheten är möjlig (8 kap. 5 §) bör det dessutom finnas en lagerredovisning med uppgift om leverans till och uttag ur lagret.

6 kap. 6 §

Priser på alkoholdrycker får vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna ska avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas.

Kommentar

Syftet med bestämmelsen är att alkoholförsäljningen ska bära sina egna kostnader. Med skäligt tillägg avses tillägg för kostnader för servering och övrig hantering.

Allmänt råd

PRISSÄTTNING PÅ RESTAURANG MED SERVERINGSTILLSTÅND

På restaurang med tillstånd att servera alkoholdrycker till allmänheten bör ett tillägg om minst 25 % på inköpspriset göras för att täcka hanteringskostnaderna.

Prissänkning på alkoholdrycker under viss tid på dagen, s.k. Happy Hour, bör även omfatta mat och lättdrycker.

6 kap. 7 §

På ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

Kommentar

Detta s.k. animeringsförbud avser åtgärder som innebär en aktiv påverkan. Förfrågningar från serveringspersonalens sida till exempel om ytterligare alkoholdrycker önskas i samband med att kassan stängs är dock tillåtna. Däremot får inte personalen uppmana gästerna att köpa alkoholdrycker. Mängdrabatter av typen ”Köp två starköl så ingår den tredje” torde inte heller vara förenliga med bestämmelsen.

Animeringsförbudet kan också vara tillämpligt när det gäller andra påträngande försäljningsåtgärder inne på serveringsstället.

6 kap. 8 §

Från ett serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon medföra eller tillåtas medföra spritdrycker, vin eller starköl som har serverats där. Detta gäller inte hotellrum med minibar.

Kommentar

Syftet med bestämmelsen är att förhindra detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl från restaurang. Förbudet omfattar inte bara restaurangens gäster utan även tillståndshavaren, personal och andra.

Allmänt råd

FÖRBUD ATT MEDFÖRA SPRITDRYCKER, VIN ELLER STARKÖL
För att förhindra att gäster tar med sig serverade alkoholdrycker från ett serveringsställe bör sådana endast lämnas ut till gästerna i glas, öppnad flaska eller på liknande sätt.

6 kap. 9 §

På serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på ett serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i en lokal, som yrkesmässigt upplåts för anordnande av sådana sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen.

Förbuden enligt denna paragraf gäller inte i fråga om öl. LAG (2005:470)

Kommentar

Observera att kommentaren kommer att revideras med hänsyn till ny lag (2005:470).

Första stycket

Första stycket behandlar det så kallade förtäringförbudet på serveringsställen med serveringstillstånd. Där får bara spritdrycker, vin och starköl som serverats i enlighet med tillståndet förtäras.

Förtäringförbudet gäller dygnet runt under den period som tillståndet avser.

Vid helårsrättigheter gäller förbudet hela året och vid säsongrättigheter under angiven serveringssäsong, till exempel sommarmånaderna. Vid tillfällig servering gäller förbudet under den tidsperiod som tillståndet avser.

Andra stycket

Förtäringförbudet gäller på motsvarande sätt för lokal som används för stadigvarande eller tillfällig servering som inte omfattar alkoholdrycker.

Tredje stycket

Tredje stycket behandlar det så kallade förvaringsförbudet och innebär följande:

- På ett serveringsställe med tillstånd till alkoholservering får endast förvaras de slag av alkoholdrycker som serveringstillståndet omfattar.¹⁵

¹⁵ Kammarrätten i Göteborg delade Länsrättens i Malmöhus län bedömning. Efter inspektion av en restaurang hade länsstyrelsen återkallat serveringstillståndet bl.a. eftersom det i restaurangens kök hade förvarats drycker [spritdrycker] som inte fick serveras enligt tillståndet. Det var heller inte uppenbart att dryckerna inte var avsedda att drickas på restaurangen. Kammarrättens dom den 29 juni 1995, nr 2592-95 respektive länsrättens dom den 13 mars 1995, nr 1251-95

Alla alkoholdrycker som förvaras på ett serveringsställe måste också vara inköpta i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 6 § eller 6 kap. 5 §.

- På annat serveringsställe får spritdrycker, vin och starköl inte förvaras.

Förvaringsförbudet gäller inte om det är uppenbart att en dryck inte är avsedd att drickas på stället. Ett exempel är då en gäst har lämnat in den för förvaring hos garderobiären eller om den är avsedd att användas vid matlagning på restaurangen.

Enligt praxis som utvecklats i anslutning till tidigare lagstiftning tillämpades förtäring- och förvaringsförbuden vid servering i personalmatsal endast när denna servering var öppen, i regel i anslutning till lunchen. Undantagna från förbuden ansågs vara till exempel företagets eller personalens representation, sammankomster, fester och liknande som anordnas i personalmatsalen när den vanliga verksamheten är stängd.¹⁶ Någon ändring av denna praxis torde lagstiftaren inte ha avsett eftersom bestämmelsen har överförts från tidigare lagstiftning¹⁷ utan särskild kommentar.

Omförpackning

Alkoholdrycker får endast ombuteljeras eller omförpackas (t.ex. genom byte av etikett eller liknande) av den som är berättigad att bedriva parti-handel, se 4 kap. 5 § andra stycket. Detta innebär att omförpackning alltså inte får göras på ett serveringsställe. Detta hindrar dock inte att vin till exempel serveras i karaff. Jämför också med 6 kap. 5 § ovan.

Ansvar

Den som i strid mot bestämmelserna tillåter alkoholförtäring kan dömas för *olovlig dryckeshantering* enligt 10 kap. 7 § andra stycket.

16 Chefen för Utrikesdepartementet kan meddela undantag från bestämmelsen på begäran av främmande stats representation och internationell organisation, se 11 kap. 5 § alkohollagen.

17 Jfr. 56 § LHD.

Kapitel 7.

Tillstånd m.m.

7 kap. 5 §

Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande tillstånd). Tillstånd kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid.

I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs. LAG (2001:414).

Kommentar

Allmänt

Ovanstående bestämmelser har i huvudsak direkt överförts från tidigare lagstiftning.¹⁸ Någon ändring i sak har inte gjorts, se prop. 1994/95:89 s. 101.

Stadigvarande och tillfällig servering

Det finns två grundtyper av tillstånd:

- I Stadigvarande tillstånd och
- II Tillfälliga tillstånd.

I Stadigvarande tillstånd

Denna typ av tillstånd kan antingen avse hela året eller viss del av året (säsongsrättighet). Exempel på säsongsrättighet är en restaurang som har tillsvidarestillstånd till servering under sommarmånaderna.

STADIGVARANDE TILLSTÅND FÖR SERVERING TILL ALLMÄNHETEN För erhållande av denna typ av tillstånd gäller höga krav till exempel beträffande lokaler, matutbud och kännedom om alkohollagstiftningen.

I prop. 1994/95:89 görs följande uttalande på sid 66:

18 37 och 43 §§ LHD.

”De höga kraven på lokalen, allsidigt matutbud och sökandens utbildning och branschvana avser i första hand tillstånd för vanlig restaurang (alkoholservering till allmänheten). Det sägs inte klart i lagstiftningen att tillståndsmyndigheten ska ställa lägre krav för andra typer av tillstånd. Emellertid har det utvecklats en praxis som innebär lägre krav på matutbud, lokalens beskaffenhet och sökandens utbildning för att få serverings-tillstånd till slutna sällskap och för tillfälligt tillstånd.

Regeringen föreslår lagstöd för denna praxis men betonar samtidigt att kraven på att sökanden ska ha godkänd vandel kvarstår. Där ska samma krav gälla för att få tillstånd till slutna sällskap och tillfälliga tillstånd som för tillstånd till allmänheten.”

STADIGVARANDE TILLSTÅND FÖR SERVERING TILL SLUTNA SÄLLSKAP

Ett stadigvarande tillstånd avseende slutna sällskap är antingen:

- en s.k. *klubb rättighet*, det vill säga ett tillstånd för ett visst sällskap som förening, företag, klubb, personalgrupp och dylikt, eller
- en s.k. *festvännings rättighet*, det vill säga ett tillstånd till en restaurang-rörelse som på beställning bedriver servering till olika slutna sällskap.

Eftersom kraven för tillstånd för stadigvarande servering till allmänheten är högre än för tillstånd till servering i slutna sällskap respektive tillfälliga tillstånd är det viktigt att frågan om den tänkta serveringen avser allmänheten eller inte utreds vid tillståndsprövningen.

För att det ska kunna vara fråga om ett slutet sällskap krävs att medlemskretsen är känd före det aktuella arrangemanget. Det är alltså inte fråga om ett slutet sällskap om till exempel medlemskap kan lösas i entrén till den aktuella tillställningen.

Vidare krävs att det finns ett gemensamt intresse eller annat innehållsmässigt samband mellan medlemmarna – något sådant samband kan normalt inte anses finnas till exempel vad gäller gäster på ett hotell. Exempel på underlag som kan användas för att bedöma denna fråga kan vara föreningsstadgar, uppgifter om styrelsens sammansättning, styrelse- eller årsmötesprotokoll, verksamhetsberättelse och medlemsförteckning.

Antalet medlemmar kan också vara av betydelse. Föreningar som omfattar en stor del av invånarna på en ort eller en lokalförening som även är öppen för en organisations samtliga medlemmar inom en viss region eller inom landet torde exempelvis normalt inte kunna anses vara slutna sällskap.

Slutligen gäller att en tillställning som är allmän sammankomst eller offentlig tillställning enligt ordningslagens bestämmelser inte kan vara ett slutet sällskap i alkohollagens mening.¹⁹

Sammanfattningsvis kan sägas att följande punkter bör beaktas vid bedömningen av om ett sällskap ska anses vara slutet eller inte:

- hur medlemskap förvärfvas,
- om det finns något innehållsmässigt samband mellan medlemmarna i sällskapet,
- omfattningen av det slutna sällskapet samt
- utformningen av eventuell annonsering.²⁰

Av tillståndsbeviset bör klart framgå om tillståndet avser en klubb rättighet eller festvånings rättighet.

II Tillfälliga tillstånd

Tillfälliga tillstånd kan gälla enstaka tillfälle eller enstaka tidsperiod och kan avse servering till allmänheten eller slutna sällskap. Med enstaka tidsperiod avses enligt praxis från tidigare lagstiftning några dagar upp till ett par månader.

Tillfällig servering förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet.

Också *antalet* tillståndstillfällen i en viss serveringslokal kan vara av betydelse. Anordnas ofta tillfällig servering till olika slutna sällskap i *samma* serveringslokal kan det vara lämpligt att kräva ett stadigvarande tillstånd avseende lokalen. Detta bland annat för att underlätta tillsynsmyndigheternas kontroll över serveringsställena på orten.

Även vid denna typ av tillstånd är det i allmänhet viktigt att skilja mellan servering till slutna sällskap och servering till allmänheten. Detta bland

19 2 kap. 3 § Ordningslagen (1993:1617)

Med offentlig tillställning enligt denna lag avses:

1. tävlingar och uppvisningar i sport och idrott.
2. danstillställningar.
3. tivolinöjen och festtåg.
4. marknader och mässor, samt
5. andra tillställningar som inte är att anse som allmänna sammankomster eller cirkusföreställningar.

För att en tillställning ska anses som offentlig krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den.

En tillställning till vilken tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i en viss förening eller annat villkor är dock att anse som en tillställning som allmänheten har tillträde till, om tillställningen uppenbarligen är en del av en rörelse vars verksamhet uteslutande eller väsentligen består i att anordna tillställningar av detta slag. Detsamma gäller om tillställningen med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor som gäller för tillträdet eller andra liknande omständigheter är att jämföras med sådan tillställning.

20 Kammarrätten i Stockholms län, dom den 17 januari 1996, nr 9237-95. En förening hade tillstånd till servering av samtliga alkoholdrycker till slutna sällskap. Länsstyrelsen återkallade tillståndet efter en tillställning med hänvisning till att det inte varit fråga om ett slutet sällskap. Kammarrätten fann att eftersom bl.a. annonsering om tillställningen skett i kvällstidning uppfyllde föreningen inte kravet på slutenhet. Det var därmed rätt att återkalla serveringstillståndet.

annat eftersom risken för att olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa ska uppstå generellt sett torde vara större vid servering till allmänheten. I sådant fall kan det därför finnas anledning att inhämta synpunkter från såväl miljöförvaltningen som polismyndigheten. Det kan också finnas skäl att ha en större tillsynsberedskap. I det här sammanhanget bör dock observeras att enbart det faktum att en ansökan har ”rubricerats” felaktigt – ansökan anges avse servering till slutet sällskap medan det i själva verket är fråga om servering till allmänheten – inte är tillräcklig grund för att avslå ansökan. Avslagsgrunden måste vara sakligt motiverad och utgå ifrån kraven i 7 kap. 7, 8 eller 9 §§. Exempel på avslagsgrund kan vara att det finns risk för att sådana olägenheter som nämnts ovan ska uppstå.

Begränsning av tillstånds giltighetstid

Särskilda skäl att begränsa giltighetstiden för tillstånd som avser *servering året runt eller årligen under viss tidsperiod* kan till exempel vara att förändringar i verksamheten, vilka motiverar en förnyad prövning, kan förutses.²¹ Se prop. 1994/95:89 s. 101.

Det bör här observeras att tillstånd inte får meddelas, inte ens tillfälligt, när det råder tveksamhet om grundförutsättningarna för tillstånd är uppfyllda, jämför 7 kap. 7–8 §§.

Villkor

Genom villkor kan tillståndsmyndigheten till exempel förordna om:

- vilka serveringslokaler som får utnyttjas och hur,
- att ordningsvakter ska finnas,
- att alkoholdrycker endast får serveras genom bordservering,
- vilka serveringstider som ska gälla,
- hur och när en drinkbar får användas, jämför prop. 1994/95:89 s. 101.

Villkor kan meddelas även efter det att tillstånd har givits. Skäl för detta kan vara senare uppkomna problem som har direkt samband med serveringsrörelsen till exempel att serveringen har medfört olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.²²

Villkor kan också meddelas p.g.a. nytillkommande yttre omständigheter till exempel för att undvika ordningsstörningar vid allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar (till exempel större idrottsevenemang). För att kommunen ska få kunskap om förekomsten av tillställningar där det

21 Kammarrätten i Jönköping fastställde Länsrättens i Jönköpings län dom. Länsrätten ansåg att det fanns skäl att begränsa ett tillstånds giltighetstid eftersom det fanns risk för ordningsstörningar och platsen för den tänkta restaurangen tidigare hade varit samlingsplats för ungdomar. Serveringstillstånd medgavs därför endast för en försöksperiod på sex månader. Kammarrättens dom den 21 maj 1996, nr 1562-96 respektive länsrättens dom den 8 mars 1996, nr 140-96.

22 Kammarrätten i Jönköping gjorde samma bedömning som Länsrätten i Jönköpings län. En restaurangs serveringstid inskränktes från klockan 02.00 till klockan 01.00 efter tillsyn varvid konstaterats olägenheter avseende ordningen. Kammarrättens dom den 19 augusti 1996, nr 698-96 respektive länsrättens dom den 22 januari 1996, nr 2691-95.

kan bli aktuellt med särskilda villkor är det väsentligt att det finns öppna och löpande kontakter med polismyndigheten.

Villkor enligt alkohollagen får endast användas för att motverka skadeverkningar av alkoholpolitisk art. De får däremot inte tillgripas för reglering av förhållanden på område som ligger under annan lagstiftning till exempel på brand- och miljöskyddsområdet. Det bör också observeras att villkor endast kan användas individuellt i enskilda fall. Beträffande generella inskränkningar av försäljningen av alkoholdrycker se 3 kap. 10 §.

Allmänt råd

VILLKOR OM ORDNINGSVAKTER

Innan villkor avseende ordningsvakter meddelas bör samråd ske med polismyndigheten.

7 kap. 6 §

Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker.

Kommentar

Ett tillstånd kan avse spritdrycker, vin och starköl, men inte en viss sorts dryck som till exempel ett visst varumärke eller en viss grupp av drycker, till exempel glögg, likör eller ”mellanöl”.

7 kap. 7 §

Serveringstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Kommentar

Kommentarerna bygger bland annat till stor del på vad som sägs i prop. 1994/95:89 s. 63 f och s. 102 ff. och prop. 2000/01:97 s. 45 ff. Lämplighetsfrågan har också behandlats i Alkoholpolitiska kommissionens delbetänkande Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50) s. 96 ff.

Allmänt

Servering av alkoholdrycker är en socialt ansvarsfull uppgift. För att få tillstånd till sådan servering måste sökanden uppfylla högt ställda krav på lämplighet.

För att tillstånd ska få meddelas krävs en utredning som gör sannolikt att sökanden kommer att bedriva serveringen i enlighet med lagens bestämmelser.

När prövningen avser en juridisk person riktas lämplighetskraven även mot de fysiska personer²³ som har ett betydande inflytande²⁴ i rörelsen, till exempel verkställande direktör, ensam firmatecknare, styrelseledamöter, bolagsdelägare eller aktieägare²⁵ med betydande aktieinnehav (ett riktmärke kan vara 25% av aktierna). I fåmansföretag och fåmanshandelsbolag bör samtliga delägare räknas in. Om en juridisk person är delägare i en serveringsrörelse ska även denne samt dess företrädare uppfylla lämplighetskravet.

Det kan även bli aktuellt att pröva annan ekonomisk intressent bakom rörelsen, t.ex. betydande privata kreditgivare och innehavare av generalfullmakt.²⁶ Det måste i varje ärende klarläggas vilka som ska anses ingå i denna krets av personer. Kretsen av fysiska personer som ska prövas bör således bestämmas så att prövningen fångar upp de personer som har det verkliga inflytandet i serveringsverksamheten och inga andra. Kretsen bör identifieras redan vid tillståndsprövningen och uppgifterna bör ständigt vara aktuella. Att schablonmässigt pröva samtliga styrelseledamöter, suppleanter m.fl. är i normalfallet inte rimligt vare sig från arbetssynpunkt hos kommunen och remissmyndigheter eller från integritetssynpunkt för den enskilde.

Kravet på personlig lämplighet kvarstår även efter det att tillstånd meddelats. Om brister konstateras är bestämmelsen i 7 kap. 19 § fjärde punkten tillämplig. Detta gäller även om serveringen av alkoholdrycker har skötts i enlighet med lagen.

23 En person som var styrelsesuppleant i ett AB och hade generalfullmakt att företräda bolaget ansågs i realiteten ha ett sådant inflytande i bolaget att han borde omfattas av lämplighetsprövningen. Regeringsrättens dom den 21 november 1996, nr 3329-95. Domen refereras nedan.

24 Kammarrätten i Jönköping gjorde samma bedömning som Länsrätten i Kronobergs län. En sökande, med enskild firma, ansågs inte ha visat att lämplighetskravet i 7 kap. 7 § var uppfyllt. Detta eftersom hennes make (som inte var lämplig att få tillstånd till servering av alkoholdrycker) skulle delta i driften av restaurangen och därigenom antogs skulle komma att få ett betydande inflytande över rörelsen. Maken hade i driften av bl.a. ett handelsbolag tidigare varit ekonomiskt misskötsam. Kammarrättens dom den 7 oktober 1996, nr 3345-96 respektive länsrättens dom den 8 augusti 1996, nr 1050-96.

25 Kammarrätten i Stockholm delade länsrättens i Stockholms län bedömning. Ett restaurangbolag ägdes till hälften av ett aktiebolag och till hälften av en fysisk person. Ekonomisk misskötsamhet i aktiebolaget medförde att grund förelåg att återkalla restaurangbolagets serveringstillstånd. Kammarrättens dom den 4 december 1995, nr 9922-95 respektive länsrättens dom den 13 november 1995, nr 15480-95.

26 En person som var styrelsesuppleant i ett AB och hade generalfullmakt att företräda bolaget ansågs i realiteten ha ett sådant inflytande i bolaget att han borde omfattas av lämplighetsprövningen. Regeringsrättens dom den 21 november 1996, mål nr. 3329-95.

Tillståndshavaren har också en skyldighet att anmäla förändringar som har betydelse för kommunens tillsyn, jfr. 8 kap. 3 §. Denna skyldighet innefattar bl.a. förändringar avseende personer med betydande inflytande. Tillståndshavaren bör upplysas om denna skyldighet på lämpligt sätt.

I ärenden om serveringstillstånd kan en kommun få uppgift ur Rikspolisstyrelsens belastningsregister endast i fråga om den som ärendet gäller, dvs. när det är fråga om en person som driver verksamhet i enskild firma.²⁷ När det gäller en juridisk person får omdöme om personer med betydande inflytande inhämtas genom remiss till polismyndigheten. Hur denna prövning ska gå till i praktiken bör kommunen och polisen komma överens om med hänsyn till den belastning som en remiss kan medföra.

Bulvanförhållanden

Det är viktigt att tillståndsmyndigheten är uppmärksam på att det förekommer ansökningar där sökanden i själva verket företräder någon som vill undandra sig prövning, det vill säga att det är fråga om ett s.k. bulvanförhållande. Exempel på situationer där detta kan misstänkas och där det därför är påkallat att en närmare utredning görs är när:

- en sökande inkommer med en ansökan strax efter det att en ”närstående” (släkting, f.d. kompanjon eller liknande) bedömts som olämplig,
- den personkrets som har redovisats i ansökan återkommande ändras när det i ärendet uppkommer tveksamhet om någons lämplighet samt när
- en person som i ansökan inte är redovisad som en person med betydande inflytande i rörelsen ändå har undertecknat viktiga handlingar, det vill säga personen har agerat som om han/hon är en person med betydande inflytande.

Lämplighetsprövning

För att kunna få tillstånd måste sökanden visa att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig.

Vad gäller sökandens personliga och ekonomiska förhållanden ska tillståndsmyndigheten bland annat pröva sökandens:

- vandel, det vill säga allmän och ekonomisk skötsamhet, samt
- ekonomiska förhållanden i övrigt.

Omständigheter i övrigt kan till exempel vara sökandens kunskap i alkohollagstiftningen.

Lämplighetsprövningen kan från myndighetssynpunkt delas in i två delar:

- dels måste tillståndsmyndigheten kontrollera att vissa positiva krav är uppfyllda, till exempel att sökanden har tillräcklig kunskap i alkohollagstiftningen och att serveringsverksamheten finansieras på ett godtagbart sätt,

27 Jfr. 11 § 12 punkten förordning (1999:1134) om belastningsregister.

- dels måste det i möjligaste mån säkerställas att sökanden inte genom sin bakgrund är olämplig, till exempel på grund av tidigare brottslig verksamhet eller ekonomisk misskötsamhet.

I ansökningsärenden är det sökanden som har bevisbördan. Det innebär att sökanden på begäran av tillståndsmyndigheten har att inkomma med de handlingar som behövs för prövningen; till exempel intyg om utbildning och anställningar, hyreskontrakt och köpeavtal. När det gäller positiva krav som ställs på sökanden, till exempel krav på kunskap i alkohollagstiftningen, räcker det därför om tillståndsmyndigheten anger vilka uppgifter/handlingar som krävs. Om sökanden inte kommer in med begärt underlag kan ansökan avslås.

Tillståndsmyndigheten måste dock vara mer aktiv när det gäller sökandens vandel och själv skaffa in vissa av de uppgifter som behövs, till exempel besked om sökanden har gjort sig skyldig till brott och besked om skattebetalningar har gjorts i rätt tid. Däremot kan sökanden åläggas att inkomma med behövligt underlag från myndigheter som har etablerade rutiner för hantering av intyg av olika slag. Detta gäller till exempel kronofogdemyndigheten och Bolagsverket.

Att sökanden ska visa att han är ”positivt” lämplig innebär att tillstånd kan vägras redan vid misstanke om ekonomiska oegentligheter eller brottslig verksamhet. Det ankommer i sådant fall på sökanden att förete den utredning som behövs för att undanröja misstanken, jämför prop. 1994/95:89 s. 103. Tillstånd kan således inte beviljas enbart på den grunden att ingenting negativt är känt om sökandens tidigare verksamhet, utan sökanden måste visa att han är ”positivt” lämplig. Det innebär att tillstånd inte kan komma ifråga ens för en ”prövotid” när det råder tveksamhet om sökandens lämplighet.

Kunskap i alkohollagstiftningen

Kunskap i alkohollagstiftningen måste finnas hos personer med betydande inflytande som är aktiva i serveringsrörelsen.²⁸ I Måldokument för Restauratörsutbildning m.m.²⁹ har angettetts en norm för hur en utbildning bör vara beskaffad avseende bl.a. innehåll och omfattning.

Vid stadigvarande tillstånd till servering till allmänheten får kunskapskravet anses uppfyllt om sökanden kan visa att han/hon tillgodogjort sig kunskaper motsvarande de som en utbildning enligt normen i måldokumentet ger. Oavsett hur kunskaperna förvärvats ankommer det på sökanden att förete skriftlig dokumentation över sina kunskaper, dvs. betyg efter avslutad utbildning eller intyg om examination med godkänt resultat (tentamensbevis). Av tentamensbevis bör framgå vilka moment utbildningen

28 Kammarrätten i Stockholms län den 22 februari 1996, mål nr. 296-96. En sökande som drev enskild firma och hade flerårig erfarenhet från alkoholfri servering bedömdes ej uppfylla kravet på kännedom i alkohollagstiftningen. Att maken hade erforderlig erfarenhet påverkade inte bedömningen. Länsrätten i Södermanlands län dom den 22 december 1995, mål nr. 3554-95. Se även dom i Kammarrätten i Stockholm den 25 november 1996, mål nr. 8487-96.

29 Alkoholinspektionen 2000:3.

innehållit samt omfattningen. Det ska även framgå vem som anordnat utbildningen och vem som utfört examinationen.

Det finns givetvis inget hinder för en tillståndsmyndighet att själv examinera en sökande. Även sådan examination ska dokumenteras och bör utföras på sätt som anges i måldokumentet.

Vid servering till slutna sällskap och vid tillfälliga tillstånd är kunskapskraven i vissa fall lägre. Detta gäller framförallt vid icke yrkesmässig serveringsverksamhet. En bedömning av vad som ska krävas får här göras i det enskilda fallet. Något avsteg från de grundläggande kunskapskraven kan inte göras. En tillståndshavare måste därför känna till sitt ansvar enligt alkohollagen liksom vad som stadgas om åldersgränser och överservering på serveringsställen.

Kunskaper i bokföring m.m.

Med anledning av Alkoholutredningens förslag (SOU 2000:59 s. 219 f) om ett tillägg till 7 kap. 7 § angående krav på kunskaper i bokföring, anförs i prop. 2000/01:97 s. 47 att ett sådant tillägg är obehövligt eftersom redan gällande lagstiftning ställer vissa krav på kunskap i bokföring, redovisning och skattelagstiftning.

Bestämmelsen om lämplighet och vad regeringen anfört i nämnda proposition bör enligt Statens folkhälsoinstitut uttolkas så att kravet på lämplighet inte innefattar något direkt krav på att tillståndshavaren själv besitter kunskaper i bokföring utan kan anlita extern hjälp för detta ändamål. Tillståndshavaren måste emellertid, som alla företagare, ha grundläggande kännedom om hur underlaget för bokföringen skapas och bibehålls, dvs. hur den dagliga redovisningen av inköp och försäljning ska gå till och hur det materialet ska hanteras. Det föreligger inte heller ett direkt krav på kunskaper i skattelagstiftningen. En tillståndshavare måste dock ha viss grundläggande kännedom om sina skyldigheter på området, bl.a. vad gäller mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter. Detta för att tillståndshavaren ska kunna hålla en ordnad bokföring och uppfylla kravet på ekonomisk skötsamhet.

Kunskap i svenska språket

Vid tillämpning av tidigare lagstiftning på området, lagen (1977:293) om handel med drycker, ställdes krav på att en sökande av serveringstillstånd skulle behärska svenska språket i tal och skrift. Något sådant uttryckligt krav ställs inte i alkohollagen numera. Ett minsta krav som måste kunna ställas på en tillståndshavare eller en person med betydande inflytande är att denne ska kunna göra sig förstådd gentemot gästerna, särskilt när det gäller frågor om åldersgränser och överservering. Vidare måste det kunna ställas krav på att denne kan ha en dialog med tillsynsmyndigheter. Om en sökande/tillståndshavare inte ens med biträde från sin personal kan kommunicera med tillsynsmyndigheter eller gäster kan denne inte anses uppfylla kravet på lämplighet.

Prövning av sökandens vandel (skötsamhet)

Kravet på sökandens vandel är detsamma oavsett vilken typ av tillstånd det är fråga om. Det vill säga oberoende av om ansökandet gäller ett stadigvarande tillstånd, tillstånd för enstaka tillfälle/tidsperiod, tillstånd avseende servering till allmänheten eller till slutna sällskap.

Prövningsunderlag

Exempel på underlag av betydelse för prövningen av tidigare skötsamhet är:

- Uppgifter baserade på registrering i polismyndigheternas register. Vid ansökningar om stadigvarande tillstånd får kommunen uppgifter om detta i samband med den obligatoriska remissen till polismyndigheten, se 7 kap. 14 § alkohollagen.
- Besked från Skatteverket om i vad mån sökanden självmant och i tid har fullgjort sina skyldigheter gentemot det allmänna, det vill säga i tid betalat in skatter och avgifter och avlämnat föreskrivna deklARATIONER, bl.a. sådana avseende mervärdeskatt och källskatt.
- Besked från kronofogdemyndigheten om sökanden varit eller är registrerad hos myndigheten och, om så är fallet, besked om vilka registreringar det är fråga om. Av registerutdrag från kronofogdemyndigheten framgår bland annat om sökanden är restförd, hur många restföringar det är fråga om samt vilka typer av skulder och vilka belopp det är fråga om.
- Utdrag från Bolagsverkets näringslivsregister. En sådan utredning visar bland annat om sökanden är eller har varit registrerad som funktionär – till exempel styrelseledamot eller VD – i företag som har försatts i konkurs.

När det gäller frågan om hur den framtida verksamheten kommer att skötas visar erfarenheten att det är mindre risk för ekonomisk misskötsamhet om ett företag är korrekt registrerat hos skattemyndigheten. Det kan därför finnas skäl att kontrollera om företag som söker tillstånd har F-skattebevis.

Brottslighet

Hur brottslighet ska påverka bedömningen kan inte sägas generellt. När det framgår av polisens yttrande att sökanden varit inblandad i brottslig verksamhet måste en bedömning göras i varje enskilt fall utifrån brottets art, svårighetsgrad och dess relevans för sökandens lämplighet att bedriva

serveringsrörelse.³⁰ Särskilt graverande är till exempel brott som har anknytning till rörelsen, narkotikabrott, trafiknykterhetsbrott, våldsbrott, diskrimineringsbrott samt ekonomisk brottslighet.

Ekonomisk misskötsamhet som inte är brottslig

Exempel på detta är upprepade restföringar³¹, misskötta skatte- och avgiftsinbetalningar, brutna avbetalningsplaner, ökande skuld trots avbetalning och skattebetalning först vid konkursansökan. Av en tillståndshavare krävs att denne självmant fullgör sina åligganden när det gäller bland annat skatter och avgifter och att uppkomna skulder regleras. Även vårdslöshet i ekonomiska sammanhang kan utgöra hinder för tillstånd. Det är således inte enbart uppsåtlig misskötsamhet som kan vara diskvalificerande i detta sammanhang.

Vid lämplighetsbedömningen bör beaktas om det rör sig om upprepade försummelse, storleken på eventuellt skuldbelopp etc. Systematisk underlåtenhet från sökandens sida att fullgöra skyldigheterna mot det allmänna är särskilt allvarlig. Däremot bör inte en eller ett fåtal restförda skatte- eller avgiftsskulder, såvida det inte rör sig om betydande belopp, utgöra hinder för tillstånd. Även en seriös företagare kan råka i tillfälliga i ekonomiska svårigheter. Det får också beaktas i vad mån sökanden har visat vilja att

30 En kommun avslog en ansökan om serveringstillstånd eftersom bolagets båda delägare gjort sig skyldiga till upprepad brottslighet. Efter överklagande beviljade Länsrätten i Göteborgs och Bohus län, med beaktande av den brottslighet sökandena gjort sig skyldiga till och det faktum att mer än tre år förflutit sedan brott begåtts, bolaget serveringstillstånd. Kommunen överklagade till Kammarrätten i Göteborg som infordrade yttrande från Alkoholinspektionen. Alkoholinspektionen anförde bl.a. att det normalt måste anses vara en försvårande omständighet att båda bolagsmännen är brottsligt belastade. Särskilt den ene bolagsmannens brottslighet var allvarlig (misshandel vid fyra tillfällen). Då emellertid även dennes brottslighet var av äldre datum (äldre än tre år) bedömde inspektionen efter viss tveksamhet att den aktuella brottsligheten ej längre borde diskvalificera bolaget. Kammarrätten fäste stor vikt vid yttrandet och anförde att bolagsmännen fick anses uppfylla kraven på lämplighet i lagen och att länsrätten haft fog för sitt beslut att bevilja serveringstillstånd. Länsrättens dom den 23 september 1996, nr 3874-96 respektive kammarrättens dom den 14 mars 1997, nr 6840-96. (Alkoholinspektionens yttrande den 17 februari 1997, dnr 45-97).

31 Regeringsrätten fastställde, med ändring av kammarrättens dom, länsrättens dom. Länsstyrelsen avslog en ansökan om serveringstillstånd eftersom en av företrädarna för sökandebolaget (en styrelsesuppleant med generalfullmakt att företråda bolaget) ansågs olämplig. Företrädaren hade bl.a. vid upprepade tillfällen underlåtit att göra skatte- och avgiftsinbetalningar. Länsrätten i Blekinge län konstaterade efter överklagande bl.a. att de uteblivna inbetalningarna var relativt många och uppgick till reellt höga belopp varför länsstyrelsen haft fog för sitt beslut. Bolaget överklagade till Kammarrätten i Jönköpings län som hade en annan uppfattning (bl.a. beaktades ett intyg från berörd kommun enligt vilket kommunen sagt sig ha fullt förtroende för bolaget och att det fanns ett kommunalt intresse av att bolaget fick serveringstillstånd). Länsstyrelsen överklagade kammarrättens dom till Regeringsrätten som bl.a. konstaterade att företrädaren under flera år restförts på grund av underlåtenhet att inbetala källskatt och arbetsgivaravgifter samt mervärdesskatt, restföringarna hade sammantaget uppgått till ett betydande belopp samt vidare att denne ej följt uppgjorda avbetalningsplaner med kronofogden. Bolagsföreträdaren var därför – och därigenom även bolaget – ej lämpligt att inneha serveringstillstånd. Länsrättens dom den 20 mars 1995, nr 112-95. Kammarrättens dom den 19 maj 1995, nr 2057-95 respektive Regeringsrättens dom den 21 november 1996, nr 3329-95. (I yttrade till Regeringsrätten den 18 december 1995, dnr 495-95, delade Alkoholinspektionen länsstyrelsens uppfattning).

göra rätt för sig. Öppna kontakter med kronofogdemyndigheten och en välskött avbetalningsplan tyder normalt sett på att sökanden är seriös.

Vid prövningen av en ansökan bör tyngdpunkten läggas på sökandens beteende *innan* ansökan lämnats in. Reglering av skulder i samband med ansökningstillfället innebär således inte att sökanden självklart ska anses som lämplig. Avgörande är istället om det finns godtagbara skäl för sökandens tidigare handlande. En prövning måste därför alltid ske i det enskilda fallet.

Konkurs

Har sökanden förekommit i företag som försatts i konkurs måste omständigheterna i konkursen och sökandens ansvar utredas. Underlag för en sådan bedömning kan vara förvaltarberättelsen eller andra uppgifter från konkursförvaltaren. Om det framkommer att oegentligheter har förekommit eller att redovisningen har varit bristfällig är det sökanden som har att visa att han/hon inte varit delaktig. Enligt Statens folkhälsoinstituts mening är däremot inte enbart den omständigheten att en sökande någon enstaka gång har förekommit i ett företag som försatts i konkurs tillräcklig grund för att denne ska anses vara olämplig.

Karenstid

Innan serveringstillstånd kan komma ifråga för någon som är brottsligt belastad, har varit ekonomiskt misskötsam eller fått ett serveringstillstånd återkallat måste sökanden visa att han/hon under viss tid (karenstid) i frihet levtt laglydig/varit ekonomisk skötsam. Hur lång karenstid som är lämplig får bedömas utifrån förhållandena i det enskilda fallet, dvs. karenstiden måste kunna variera med hänsyn till brottets art. Jämför allmänt råd nedan.

Prövning av ekonomiska förhållanden i övrigt

I ansökningsärenden som rör ett nytt företag eller ny företagare är det väsentligt att sökanden visar en finansieringsplan, varav framgår varifrån kapitalet kommer. Detta för att motverka tillkomsten av serveringsrörelser som finansieras med illegala medel. Men även för att kontrollera att sökanden inte är ekonomiskt beroende av någon som är olämplig att bedriva serveringsrörelse eller är underkastad sådana ekonomiska åtaganden som väsentligt begränsar hans möjlighet att bestämma över serveringsrörelsens drift. Exempel på det senare kan vara starkt begränsande leverans- eller marknadsföringsavtal. Enligt konkurslagen får en gäldenär, som är fysisk person, under konkurs inte bedriva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet. Sökanden bör därför genom intyg från Bolagsverket (konkursfrihetsbevis) visa att han/hon inte är försatt i konkurs.

Andra krav på sökanden

En ansökan från en person som är under 20 år eller har förvaltare enligt föräldrabalken får inte bifallas, se 3 kap. 7 §.

En annan förutsättning för serveringstillstånd är att sökanden har dispositionsrätt till aktuell serveringslokal, jämför med vad som anges under 7 kap. 10 §.

Allmänna råd

KUNSKAPER I ALKOHOLLAGSTIFTNINGEN

I mindre aktiebolag, handelsbolag och dylikt bör minst hälften av de personer som har betydande inflytande och är aktiva i rörelsen ha kunskaper i alkohollagstiftningen. I större företag, till exempel hotell- eller restaurangkedjor, där ägarna och den centrala företagsledningen inte är involverade i den dagliga driften får det anses tillräckligt om kunskaper i alkohollagstiftningen finns hos de personer som arbetar operativt i ledande ställning.

KARENSTID

Vid brottslighet som har anknytning till rörelsen, narkotikabrott, trafiknykterhetsbrott, våldsbrott samt ekonomisk brottslighet bör minst tre år förflyta sedan sökanden senast begick brott innan serveringstillstånd kan komma ifråga. Den tid sökanden avtjänat frihetsberövande påföljd ska inte inräknas i denna tid. Även då ett serveringstillstånd har återkallats bör minst tre år förflyta innan nytt tillstånd kan komma ifråga.

7 kap. 8 §

Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. Serveringsstället skall även vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.

Tillstånd för servering till allmänheten under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat. Detsamma gäller beträffande tillstånd för servering i slutet sällskap.

Om det finns en drinkbar skall den vara en mindre väsentlig del av serveringsstället, inrättad i nära anslutning till matsal.

Utan hinder av första och andra styckena får tillstånd meddelas för servering av vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen.

Servering av alkoholdrycker från minibar på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut får meddela närmare bestämmelser om serveringen. LAG (2001:414).

Kommentar

Följande kommentarer bygger till stor del på vad som sägs i prop. 1994/95:89 s. 67 ff. och 104 f samt prop. 2000/01:97 s. 38, 45 ff. Mathållning och kök m.m. behandlas även i Alkoholpolitiska kommissionens betänkande Serveringsbestämmelser (SOU 1993:50) s. 111 ff. och s. 176.

Kommentaren och det allmänna rådet har anpassats till ändrade regler för livsmedelshygien (LIVSFS 2009:5 och 2009:12). Se *Föreskrifter om ändring i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien*. Enligt övergångsbestämmelserna till föreskrifterna gäller dessa fullt ut från den 1 december 2009. Föreskrifterna finns publicerade på Livsmedelsverkets hemsida www.livsmedelsverket.se

Första stycket

En restaurang med servering till allmänheten ska ha ett välutrustat kök som också ska användas. Lagad mat ska kunna tillhandahållas under hela serveringstiden. Med serveringstiden avses här tid då servering (dvs. försäljning) av spritdrycker, vin eller starköl pågår. Med tillhandahållande avses faktisk försäljning.³²

Kökets dimensionering och utrustning, dvs. spisar, ugnar, stekbord etc., ska tillsammans med övriga förutsättningar möjliggöra att ett varierat och komplett matutbud kan tillredas av råvaror. Vilken utrustning som ska finnas får bedömas i varje enskilt fall. Det finns dock en lägsta nivå. Denna nivå har underskridits om utrustningen endast består av vanliga lägenhetslägenhetsspisar och mikrovågsugnar eller om det endast finns varmlufts- eller combiugnar. Inte heller är det tillräckligt med en utrustning som endast kan användas för uppvärmning av förberedda matportioner, s.k. sous vide-teknik.³³

Lagad mat ska också kunna tillhandahållas i tillräcklig omfattning i förhållande till restaurangens storlek.

Det är inte meningen att serveringstillstånd ska ges till gatukök och liknande miljöer, jfr. prop. 1994/95:89 s. 105.

Kravet på ett varierat matutbud hindrar inte att serveringstillstånd meddelas renodlade fisk-, kött- eller vegetariska restauranger. Under sen kvällstid

32 Kommunen återkallade serveringstillståndet sedan det konstaterats att rörelsens matandel var försumbar. Det förekom även tillfällen då det över huvud taget inte tillhandahölls mat. Alkoholinspektionen instämde i kommunens bedömning i yttrande till länsrätten dnr 39/01. Länsrätten avlog 2001-05-31, nr 2828-00 överklagandet. Anm. Den 1 december 2009 ersattes godkännandeförfarandet med ett registreringsförfarande.

33 Regeringsrätten meddelade ej prövningstillstånd. En restaurang som "valt att inte tillaga sin mat på ett otidsenligt och traditionellt sätt utan beslutat att utveckla framtidens kök genom den s. k. sous-vide tekniken" fick avslag på sin ansökan om serveringstillstånd av länsstyrelsen. Efter överklagande konstaterade Kammarrätten i Göteborg att köket ej kunde anses uppfylla lagen krav. Detta bl.a. eftersom lokalen endast var godkänd av miljöförvaltningen för "festvåning med mottagningskök" varmed avsågs uppvärmning av mat tillagad i annat kök. Kammarrättens dom den 26 september 1995, nr 7192-94. Regeringsrättens beslut den 7 maj 1997, nr 6677-95.

ställs inte lika höga krav på variation och allsidighet. Det kan då vara tillräckligt att restaurangen erbjuder några eller ett par rätter lagad mat.

Från den 1 december 2009 gäller de nya reglerna avseende livsmedelshygien fullt ut, jfr. vad som sagts ovan om Livsmedelsverkets ändrade föreskrifter. Den som söker serveringstillstånd kan efter nämnda datum inte längre få sin anläggning godkänd av miljöförvaltningen. Enligt 11 § i verkets föreskrifter (2009:5) ska en livsmedelsföretagare skriftligt anmäla sin anläggning för registrering hos kontrollmyndigheten (den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet) i den kommun där verksamheten kommer att bedrivas. I anmälan lämnar företagaren en beskrivning av verksamheten med bl.a. uppgift om vilken typ och mängd livsmedel som ska hanteras i anläggningen. Miljöförvaltningen registrerar anmälan samt skickar bekräftelse och kopia på inlämnade uppgifter till anmälaren. Enligt 13 § i föreskrifterna (2009:12) får livsmedelsföretagaren påbörja sin verksamhet två veckor efter att anmälan kommit in till kontrollmyndigheten, om inte denna meddelat att verksamheten får påbörjas tidigare. Miljöförvaltningen gör så småningom kontrollbesök (utifrån livsmedelshygieniska aspekter) varvid också avstämning sker av de uppgifter som anmälaren själv lämnat. Tiden mellan anmälan och förvaltningens kontrollbesök kommer att variera mellan kommunerna och därför också skifta från fall till fall. Detta innebär troligtvis att miljöförvaltningen vanligen inte, till skillnad mot tidigare, kommer att ha kontrollerat sökandens anläggning vid tidpunkten när tillståndsmyndigheten prövar ansökan om serveringstillstånd.

I samband med prövningen av ansökan om serveringstillstånd gör tillståndsmyndigheten regelmässigt ett besök i sökandens restauranglokal (anläggning) och den bedömning som då görs, utifrån bl.a. kraven i 7 kap. 8 §, har redan tidigare varit av största vikt. Mot bakgrund av de ändringar som nu skett i reglerna för livsmedelshygien blir detta besök och bedömning än viktigare. Alkohollagen har inte ändrats och kraven i 7 kap. 8 § gäller alltså.

Det är självklart av intresse även för tillståndsmyndigheten att sökanden uppfyllt 11 § i Livsmedelsverkets föreskrifter och anmält anläggningen för registrering. Det är en förutsättning för att överhuvudtaget få hantera livsmedel i lokalen. Tillståndsmyndigheten kan också i sin bedömning av kökets kapacitet m.m. få en viss vägledning genom att studera företagarens beskrivning i anmälan för registrering. Statens folkhälsoinstitut rekommenderar därför att tillståndsmyndigheten regelmässigt begär in kopia på dels sökandens anmälan om registrering, dels miljöförvaltningens bevis om registrering.

På samma sätt som avseende 7 kap 8 § gäller övriga bestämmelser i alkohollagen som tidigare. 7 kap. 19 § reglerar i vilka situationer som kommunen ska ingripa mot tillståndshavaren. Enligt bestämmelsens fjärde punkt ska tillståndet återkallas om de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 kap. 7 och 8 §§ inte längre föreligger. Ett exempel härpå kan vara att köket inte längre kan eller får användas för allsidig matlagning. Teoretiskt kan följande situation uppkomma.

Kommunens tillståndsenhet har meddelat den sökande serveringstillstånd. Miljöförvaltningen finner vid en senare tidpunkt, vid kontrollbesök, att lokalen utifrån livsmedelshygieniska aspekter har sådana begränsningar att matlagning inte får ske, eller inte vart fall inte i den omfattning som krävs enligt alkohollagens 7 kap. 8 §. Enligt 7 kap. 19 § fjärde punkten ska kommunen då ifrågasätta tillståndet. Sådana situationer bör självfallet så långt det är möjligt undvikas och detta är ytterligare ett skäl till varför tillståndsmyndighetens kontroll i samband med prövningen av ansökan är så viktig.

Som ovan nämnts ska sökanden visa att kökets dimensionering och utrustning ska, tillsammans med övriga förutsättningar, möjliggöra att ett brett och varierat och komplett matutbud kan tillredas av matvaror. Det är med andra ord inte meningen att serveringstillstånd ska meddelas den som endast avser hantera prefabricerade maträtter, t.ex. gatukökssortiment, snabbmat eller liknande. I allmänt råd nedan ges ytterligare vägledning inför bedömningen av om sökanden har ett kök för allsidig matlagning eller inte.

Vid servering på flyg, tåg och båtar (trafikservering) förutsätts att de restaurangmässiga kraven anpassas till de olika förhållanden som där råder, jämför prop. 1994/95:89 s. 66 och SOU 1993:50 s. 105.

Lagad mat ska dock alltid tillhandahållas.

Bestämmelsen om att serveringsstället ska vara lämpligt från brandsäkerhetssynpunkt gäller endast vid stadigvarande tillstånd till allmänheten. Kravet innebär att serveringstillstånd ej får meddelas om inte lokalerna i sin helhet är godkända utan anmärkning av räddningstjänsten. Det ankommer på den sökande av serveringstillståndet att visa att serveringsstället är godkänt i detta avseende.

Andra stycket

Varken vid servering i slutna sällskap eller vid tillfällig servering finns det några krav avseende kök.³⁴ Lagad mat³⁵ ska dock alltid tillhandahållas.

Tredje stycket

Bestämmelserna syftar till att förhindra tillkomsten av restauranger som huvudsakligen är drinkbarer och att drinkbarer övergår till att bli fristående serveringsrörelser.

Fjärde stycket

Vid paussering i foajé till teater eller konsertlokal gäller inte kravet på kök och matservering. Däremot ska sökanden vara lämplig för att bedriva

34 Vid yrkesmässig servering gäller dock krav på att företagaren iakttar Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2009:5) om livsmedelshygien, vilket bl.a. innebär krav på anmälan för registrering av anläggningen.

35 Kammarrätten i Jönköping fastställde Länsrättens i Kalmar län dom. En ansökan om tillfälligtserveringstillstånd till slutna sällskap avslogs eftersom matutbudet endast bestod av en landgång, vilket inte kunde jämföras med lagad mat. Kammarrättens dom den 28 oktober 1996, mål nr. 3379-96 respektive länsrättens dom den 27 juni 1996, mål nr. 969-96.

serveringsverksamhet. Tillstånd av denna typ kan också förenas med villkor, t.ex. om att alkoholservering inte får ske i samband med ungdoms-evenemang.

Femte stycket

En förutsättning för alkoholservering från minibar är att hotellet har serveringstillstånd.³⁶ Sådan servering är alltså inte tillåten om hotellet och restaurangen drivs av två olika bolag/firmor. Se även föreskrifterna om minibar nedan.

Statens folkhälsoinstituts föreskrifter (FHIFS 2002:5) om servering från minibar på hotellrum.

- 1 § Med minibar avses skåp med alkoholdrycker på ett hotellrum.
- 2 § Minibar ska vara låsbar.
- 3 § Tillgång till minibar får endast lämnas till hotellgäst efter begäran från denne.
- 4 § Tillgång till minibar får inte lämnas till gäst som inte har fyllt 18 år.

Allmänt råd

KÖK FÖR ALLSIDIG MATLAGNING

För att det ska kunna anses vara fråga om ett sådant kök för allsidig matlagning som ger möjlighet till tillagning av ett varierat och komplett utbud av lagad mat från råvaror bör krävas att tvättade eller skalade rotfrukter, rensad och filead fisk och detaljstyckat kött kan hanteras i lokalen. För renodlade köttrestauranger bortfaller kravet på att filead fisk ska kunna hanteras. För renodlade fiskrestauranger gäller motsvarande avseende detaljstyckat kött.

36 Jämför kommentaren vid 8 kap. 3 § angående anmälningsskyldighet vid inrättandet av minibar.

7 kap. 9 §

Om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, får serveringstillstånd vägras även om kraven i 7 och 8 §§ är uppfyllda. LAG (2004:1045).

Kommentar

Kommentarerna bygger till stor del på vad som sägs i prop. 1994/95:89 s. 58, 61 f och 105 f. Jämför även med vad som sägs i prop. 2000/01:20 bl.a. på s. 26 f, 38 f och 43 ff, samt i prop. 2003/04:161 s. 66 ff.

Allmänt

Kommunen kan vägra att meddela ge tillstånd även om kriterierna för tillstånd i 7 kap. 7 och 8 §§ är uppfyllda. Detta kan ske om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Det finns alltså ingen generell ”rätt” att få serveringstillstånd.

Vid varje prövning av ett nytt tillstånd och vid varje väsentlig utökning av verksamheten i en befintlig restaurang, ska tillståndsmyndigheten beakta risken för att sådana olägenheter kan uppstå.

Kommunala alkoholpolitiska program

Tillståndsprövningen inom alkoholområdet ska baseras på objektiva, tydliga och i lag, förordning eller myndighetsföreskrifter fastställda kriterier, se prop. 1994/95:89 s. 55. Det ska vara möjligt att i förväg bedöma om det går att få ett tillstånd.

Kommunerna har dock möjlighet att, inom alkohollagens ram, utforma alkoholpolitiska program med riktlinjer för tillståndsgivningen på alkoholområdet. Där kan och bör anges vilka kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan befaras medföra alkoholrelaterade olägenheter.

Kommunerna har härigenom getts en viss möjlighet³⁷ att styra utvecklingen på serveringsområdet. I prop. 1994/95:89 s. 106 framhålls att ”det ska vara möjligt för en kommun att förhindra restaurangetablering med

37 Dom 1: Kammarrätten i Göteborg instämde i länsrättens i Älvsborgs län bedömning. Tillstånd att få servera, förutom starköl och vin, även spritdrycker medför i sig inte att serveringstillståndet medför alkoholpolitiska olägenheter. Med hänvisning bl.a. till sitt alkoholpolitiska program hade en kommun överklagade av länsstyrelsen meddelat serveringstillstånd i den del det avsåg spritdrycker. Kammarrättens dom den 31 januari 1996 nr 6502-95 respektive länsrättens dom den 28 augusti 1995 nr 1994-95. Dom 2: Kammarrätten i Jönköping fastställde länsrättens i Östergötlands län dom. En restaurang fick avslag på sin ansökan om att även få servera spritdrycker. Såväl socialnämnden som länsstyrelsen hade funnit att den aktuella restaurangens besökare tillhörde ungdomsgruppen. Länsrätten fann att ett tillstånd att även servera spritdrycker skulle strida mot alkohollagstiftningens syfte att skydda ungdomen. Kammarrättens dom den 3 juni 1996, nr 242-96 respektive länsrättens dom den 22 december 1995, nr 2821-95.

servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närhet av skolor, ungdomsgårdar eller där många ungdomar annars brukar samlas.”

Exempel på förhållanden som kan behandlas i kommunalpolitiska program är:

- serveringstider
- restaurangers inriktning (till exempel etableringsprinciper vad gäller renodlade matrestauranger, restauranger med nöjesverksamhet eller restauranger som vänder sig till ungdomar etc.)
- restaurangtäthet (när blir det fråga om överetableringar)
- närhet till idrotts- eller nöjesanläggningar³⁸
- hur ungdomar ska skyddas
- etablering i närheten av trafikleder
- etablering i områden med känd missbruksproblematik³⁹ eller hög brottsbelastning
- restaurangetablering i bostadsområden.⁴⁰

Utredning

Som konstaterats ovan kan tillstånd vägras redan vid farhågor om att alkoholrelaterade olägenheter ska uppstå. Det krävs dock att det redovisas vilka olägenheter det är fråga om. Dessutom måste tillståndsmyndigheten ange grunden för att olägenheter är att befara, till exempel sakförhållanden i närområdet (se ovan), om alkoholrelaterade problem redan förekommer i området eller bedömningar från andra myndigheter. Om sålunda polismyndigheten befara att en restaurangetablering innebär en risk utifrån allmänna ordningssynpunkter⁴¹ eller om miljöförvaltningen

38 En bowlinghall beläget i ett idrottshus, och med närhet till skolor och simhall, sökte utvidgning från slutet sällskap till allmänheten. Polismyndigheten avstyrkte. Länsrätten ansåg att tillstånd kunde meddelas med serveringstid från kl. 18. Ordf. var skiljaktig och ansåg inte att tillstånd till allmänheten skulle meddelas i aktuell miljö. Kommunen överklagade och fick inhibition och prövningstillstånd i Kammarrätten i Jönköping 2001-03-29, nr 971-01. Kammarrätten upphävde därefter i dom 2001-06-11 länsrättens dom och fastställde kommunens beslut. Sökanden överklagade till Regeringsrätten som 2002-05-28, nr 4405-2001 och efter att ha inhämtat yttrande från Statens folkhälsoinstitut (dnr A 57/01) fastställde Kammarrättens dom och kommunens beslut. Regeringsrätten fann inte skäl att ifrågasätta kommunens bedömning om risken för olägenheter genom att många ungdomar uppehåller sig inom eller i närheten av idrottshuset.

39 Kammarrätten i Jönköping delade länsrättens i Jönköpings län uppfattning. En sökande fick avslag på sin ansökan om serveringstillstånd på ett torg eftersom området kring torget var en samlingsplats för såväl ungdomar som vuxna med alkoholproblem. En restaurangetablering skulle medföra risk för att alkoholpolitiska olägenheter skulle uppstå. Kammarrättens dom den 7 september 1995, nr 3819-95 respektive länsrättens dom den 6 juli 1995, nr 1453-95.

40 Kammarrätten i Jönköping delade socialnämndens bedömning att ett tillåtande av servering av alkoholdrycker efter klockan 01.00 på en restaurang som låg i anslutning till bostadsbebyggelse kan föranleda olägenheter ifråga om ordning och nykterhet. Kammarrätten upphävde därför länsrättens i Örebro län dom. Kammarrättens dom den 17 juni 1996, nr 2145-96 respektive länsrättens dom den 24 april 1996, nr 739-96.

41 Kammarrätten i Jönköping fastställde Länsrättens i Kronobergs län dom. En restaurang fick inte serveringstillstånd på uteserveringen. Polisen hade avstyrkt ansökan med hänvisning till att det skulle vara olämpligt med alkoholservice ur ordningssynpunkt eftersom mycket folk passerar platsen för att handla i intilliggande kiosk, vilken dessutom är en samlingsplats för ungdomar. Kammarrättens dom den 24 september 1996, nr 3460-96 respektive länsrättens dom den 12 augusti 1996, nr 960-96.

bedömer att etableringen innebär risk för störningar för närboende bör detta tillmätas stor betydelse. Tillståndsmyndigheten måste dock i varje enskilt ärende göra en egen bedömning och motivera varje beslut utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Enbart en hänvisning till kommunala riktlinjer är alltså inte tillräckligt.⁴²

7 kap. 10 §

Serveringstillstånd skall avse viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

Kommentar

Frågan om serveringsställe, serveringslokal och annat avgränsat utrymme behandlas i prop. 1994/95:89 bland annat på s. 64 ff.

Serveringsställe och serveringslokaler

Tillstånd till servering ska vara knutet till ett visst serveringsställe.

Med *serveringsställe* avses alla lokaler och utrymmen som används i en serveringsrörelse.

Serveringslokal avser den del av serveringsstället, inomhus, där alkoholservering är tillåten.

Med annat avgränsat utrymme avses del av serveringsställe som ligger utomhus och där alkoholservering är tillåten, till exempel en terrass eller en uteservering.⁴³

Serveringslokaler och eventuella andra utrymmen ska vara insynade och angivna i tillståndsbeviset, till exempel genom markering på ritning som bifogas beviset. Ett viktigt krav som ställs på dem är att de ska vara överblickbara bland annat för att serveringspersonalen ska kunna kontrollera vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker samt kunna upptäcka om olägenheter uppstår.

En serveringslokal bör också enligt uttalanden i prop. 1994/95:89 ”även fortsättningsvis uppfylla vissa grundkrav. Lokalen ska vara godkänd av brandskydds-, arbetarskydds- och hälsoskyddsmyndigheter. Dessa krav gäller dessutom allmänt för offentliga lokaler.” Serveringsstället ska också, med hänsyn till överblickbarhet och funktion vara en sammanhållen enhet.

42 Jfr. beslut av länsrätten i Blekinge län den 10 september 1996, nr 777-96. En kommun hade som skäl för avslag på ansökan om (tillfälligt) serveringstillstånd endast hänvisat till sina alkoholpolitiska riktlinjer. Länsrätten konstaterar att en individuell prövning alltid måste ske med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. I detta fall anförde även domstolen att den konkreta bestämmelsen i riktlinjerna som kommunen hänvisat till stred mot alkohollagen. (Endast de som hade permanent serveringstillstånd kunde komma ifråga för tillfälligt tillstånd).

43 Jfr. med vad som sägs i prop. 1976/77:108 s. 75.

Serveringslokaler och utrymmen som inte är belägna så att de kan överblickas på ett tillfredsställande sätt eller inte kan förses med mat från restaurangköket utgör fristående serveringsrörelser. Exempel på detta är en lokal som saknar förbindelse med serveringsstället i övrigt. I sådant fall är lokalen att betrakta som en fristående serveringsrörelse vilken kräver separat tillstånd.

Beträffande andra krav på lokalerna se kommentar till 7 kap. 8 § ovan.

Ett serveringsställe – en restaurang

Enligt Statens folkhälsoinstitut följer av bestämmelsen i denna paragraf och mot bakgrund av andra bestämmelser i alkohollagen att en och samma serveringsyta *inte samtidigt* kan användas av flera restaurangföretag. Exempel på sådana andra bestämmelser är den om tillståndshavares tillsynsplikt över ett serveringsställe (6 kap. 3 §) och de om förtäring- och förvaringsförbud (6 kap. 9 §). Ett serveringsställe kan alltså vid en viss tidpunkt endast utnyttjas av en restaurang. Detta är viktigt bland annat eftersom tillsynsmyndigheten alltid måste veta vem som har ansvaret för serveringsverksamheten och till vem man därför ska vända sig om det till exempel konstateras överträdelse av bestämmelserna rörande åldersgräns, förtäring- och förvaringsförbud och/eller ordning och nykterhet.

Uteservering

I de fall serveringstillståndet även omfattar uteservering måste lagad mat också kunna serveras där.

En uteservering ska också vara fysiskt avgränsad från kringliggande område där servering inte får förekomma.⁴⁴

Dess belägenhet ska vara sådan att den kan överblickas, jämför ovan.

Dryckesautomat

Tillhandahållande av alkoholdryck genom automat inom ett serveringsställe är servering och samma regler som vid övrig servering gäller. Det innebär att sådan automat endast får finnas i en serveringslokal och att den där måste vara så placerad att tillståndshavaren eller serveringspersonalen kan hålla kontroll över vem som använder automaten. Härav följer att självservering från automat endast får ske då den är direkt övervakad. För minibar på hotellrum gäller dock särskilda regler, se kommentar till 7 kap. 8 § ovan.

Allmänt råd

PLACERING AV UTESERVERING

En uteservering bör ligga i nära anslutning till de egentliga serveringslokalerna. Medgivande till uteserveringar på längre avstånd från ett serveringsställe, s.k. satellitserveringar, bör alltså inte ges.

⁴⁴ Jfr länsrätten i Kronobergs län den 14 juni 1995, mål nr 693-95. Sökanden avsåg att tydligt avgränsa serveringsutrymmet med ett väl förankrat staket under den tid på dygnet när serveringen skulle pågå. Länsrätten fann att alkohollagens krav på att serveringstillstånd ska avse ett avgränsat utrymme därmed var uppfyllt.

7 kap. 11 §

Ombyggnad av serveringsställe som medför väsentlig ändring av serveringslokalerna kräver särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten.

Kommentar

Varje ombyggnad som kräver bygglov får anses vara väsentlig och kräver därmed särskilt medgivande från tillståndsmyndigheten. Detsamma gäller – även om bygglov inte krävs – varje ombyggnad som medför att serveringslokalerna på ett väsentligt sätt utökas, eller att verksamhetens inriktning väsentligt ändras. Exempel på ombyggnad som kan vara av detta senare slag är inrättande av ny lokaldel eller inrättande av nytt annat avgränsat utrymme (t.ex. en balkong, terrass eller uteservering).

Även om medgivande inte krävs ska varje planerad ombyggnad av betydelse för tillsynen anmälas till tillståndsmyndigheten, jämför med 8 kap. 3 §.

7 kap. 12 §

Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Serveringstillstånd, som avser servering i inrikes trafik på fartyg, luftfartyg eller järnvägståg (trafikservering), meddelas dock av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

Kommentar

Trafikservering kan förekomma på fartyg, flygplan eller tåg men inte på andra färdmedel som till exempel bussar, hyrlimousiner o. dyl. I övrigt gäller samma regler för trafikservering som för annan servering. Lagstiftaren har dock förutsatt att tillståndsmyndigheten anpassar de restaurangmässiga kraven till de förhållanden som råder på respektive trafikmedel, se prop.1994/95:89 s. 66. Jämför också med vad som sägs om detta under 7 kap. 8 § ovan.

7 kap. 13 §

Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.

Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som har serveringstillstånd och av den som bedriver anmälningspliktig servering av eller detaljhandel med öl. LAG (2001:414).

Kommentar

Av en ansökningshandling bör åtminstone följande uppgifter framgå:

- vem som söker serveringstillstånd (med sökande avses den fysiska eller juridiska person som ska bedriva verksamheten),
- den juridiska personens organisationsnummer eller om sökanden är en fysisk person, dennes personnummer,
- serveringsställets/restaurangens namn, adress och telefonnummer,
- om det är fråga om servering till allmänheten eller till slutet sällskap,
- de dryckesslag ansökan avser,
- om det är fråga om stadigvarande eller tillfällig servering,
- vilka serveringslokaler och serveringsutrymmen (inklusive uppgift om eventuell uteservering) som ansökan avser samt
- serveringstiden, det vill säga mellan vilka klockslag det är avsett att serveringen ska bedrivas.

Observera att i denna kommentar endast behandlas uppgifter som bör framgå av en ansökningshandling. För prövningen bl.a. av sökandens och serveringslokalernas lämplighet och risken för att alkoholpolitiska olägenheter ska uppstå fordras tillkommande uppgifter till ansökan, jämför med vad som sägs ovan under 7 kap. 7–9 §§ alkohollagen.

7 kap. 14 §

En ansökan om serveringstillstånd, som avser servering året runt eller årligen under viss tidsperiod, får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtas. Polismyndigheten ska i yttrandet redovisa de omständigheter som ligger till grund för myndighetens bedömning och därvid särskilt yttra sig om sökandens allmänna lämplighet för verksamheten.

Om ansökan om serveringstillstånd avser servering inom eller invid militärt område, ska yttrande dessutom inhämtas från vederbörande militära chef innan ansökan får bifallas.

Kommentar

Första stycket

Kommunen har getts viss rätt (se vidare under 7 kap. 7 §) att erhålla utdrag ur polisens brotts- och belastningsregister. Om polisen avstyrker en ansökan med hänvisning till bristande lämplighet hos inblandade personer måste det dock framgå vad som föranleder denna bedömning. Detta både för att kommunen ska ha möjlighet att slutligt pröva sökandens lämplighet och för att sökanden ska få möjlighet att bemöta ett eventuellt ifrågasättande av hans lämplighet. Polismyndighetens yttrande bör därför enligt Statens folkhälsoinstituts uppfattning innehålla uppgift om vilket/vilka eventuella brott som sökanden har dömts för, påföljd och när brottet har begåtts samt, vid frihetsberövande straff, om och när straffet har avtjänats.

7 kap. 17 §

Har den som fått tillstånd enligt denna lag avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och vill dödsboet eller förvaltaren fortsätta rörelsen, ska anmälan göras till tillståndsmyndigheten. Anmälan ska ha kommit in senast två månader efter dödsfallet eller beslutet om förvaltare. Har anmälan inte kommit in inom denna tid, upphör tillståndet att gälla efter tidens utgång.

Har den som fått tillstånd försatts i konkurs, upphör tillståndet att gälla omedelbart. Vill konkursboet fortsätta rörelsen ska ansökan göras hos tillståndsmyndigheten. Myndigheten ska behandla en sådan ansökan med förtur.

Kommentar

Något särskilt beslut om återkallelse fordras inte i dessa fall, utan tillståndet upphör av sig självt. Vid konkurs sker detta omedelbart medan det i fall då tillståndshavaren avlidit eller förvaltare har utsetts sker vid anmälingstidens utgång, om anmälan om fortsatt drift inte har inlämnats. Det

bör noteras att även om tillståndet upphör av sig självt kan andra berörda myndigheter behöva underrättas.

Om en konkurs som överklagats hävs av högre instans gäller tillståndet åter utan särskilt beslut därom.

Ansökan om tillstånd från konkursförvaltare ska behandlas med förtur. Enligt prop. 1994/95:89 s. 109 är rimlig handläggningstid i sådana fall ”längst en vecka”. Se dock även prop. 2000/01:97 s. 54 ff.

Hur eventuella alkoholdrycker som ingår i konkursboet får hanteras framgår av 4 kap. 6 §.

7 kap. 19 §

Kommunen ska återkalla serveringstillstånd om

1. tillståndet inte längre utnyttjas,
2. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,
3. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag,
4. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger, eller
5. tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället. Lag (2001:414).

Kommentar

Det följande bör läsas tillsammans med kommentarerna under 7 kap. 7 och 8 §§ ovan.

Allmänt

Av bestämmelserna i 19 § följer att en tillståndsmyndighet är skyldig att ingripa administrativt mot en tillståndshavare när grund för återkallelse av serveringstillståndet föreligger. Om det kan antas att rättelse kommer att ske kan ingripandet i vissa fall begränsas till varning, jämför vad som sägs under 7 kap. 20 § nedan om särskilda skäl.

Ett ingripande mot en tillståndshavare ska inte ses som ett straff utan är samhällets åtgärd för att undanröja negativa alkoholpolitiska förhållanden eller för att förhindra att sådana uppkommer.

I vissa fall upphör tillstånd att gälla utan att återkallelse skett. Någon åtgärd enligt 7 kap. 19 § ska då inte vidtas från tillståndsmyndighetens sida. De fall det är fråga om är följande:

- då dödsbo eller förvaltare inte anmält fortsatt drift inom föreskriven tid (7 kap. 17 § första stycket),

- när tillståndshavaren försatts i konkurs (7 kap. 17 § andra stycket),
- när tillståndstiden för ett tidsbegränsat tillstånd löpt ut,
- när en juridisk person upphör att existera som självständigt rättssubjekt (detta kan ske när ett företag efter beslut om likvidation upplöses och vid en fusion vid den tidpunkt då inlösen är gjord).

Se också kommentaren till 7 kap. 22 § angående kommunens underrättelseskyldighet.

Första punkten

Om en serveringsverksamhet upphör, säljs, läggs ned eller hålls vilande (t.ex. arrenderas ut) för en längre tid kan tillståndet återkallas med stöd av första punkten. Enbart den omständigheten att tillståndshavaren inte serverar alkoholdrycker (men i övrigt bedriver serveringsverksamhet på serveringsstället) kan normalt inte utgöra ett fristående skäl att återkalla tillståndet. Om däremot ingen serveringsverksamhet bedrivs men serveringstillståndet behålls för att tillståndshavaren ska kunna bedriva spelverksamhet finns grund för att återkalla tillståndet. Givetvis kan tillståndet återkallas på tillståndshavarens egen begäran. Observera att tillståndet inte upphör enbart genom en sådan begäran utan att ett formellt beslut därom måste fattas av tillståndsmyndigheten.

Andra punkten

Återkallelse av ett tillstånd med stöd av andra punkten kan bli aktuell när brister ifråga om ordning och/eller nykterhet återkommande uppkommer.

Däremot utgör ordnings- eller nykterhetsproblem som endast har uppkommit vid ett enstaka tillfälle inte grund för återkallelse. Vid omfattande problem, till exempel problem under en hel kväll utan att tillståndshavaren eller den serveringsansvarige ingriper, kan det dock inte anses vara fråga om tillfälliga olägenheter.

Tredje punkten

En innehavare av serveringstillstånd är alltid ansvarig för dels att själva serveringen bedrivs i enlighet med lagen, dels att övriga regler i lagen efterlevs, till exempel bokföringsregler, rapporteringsskyldighet eller regler om inköp av drycker. Detta ansvar kan tillståndshavaren inte undandra sig, till exempel genom att hänvisa till att det är någon anställd som har handlat fel, jämför 6 kap. 3 §. Inte heller är en hänvisning till bristande kunskap om alkohollagen en godtagbar ursäkt, jfr. kommentaren till 7 kap. 7 § ovan.

Fjärde punkten

Kraven i 7 kap. 7 och 8 §§ för tillstånds meddelande ska vara uppfyllda även efter det att tillstånd har meddelats. Detta innebär att om exempelvis en tillståndshavare har konstaterats vara olämplig eller om serveringsverksamheten förändras under löpande tillståndstid kan tillståndet komma att återkallas. Exempel på detta är om köket inte längre kan eller får användas för allsidig matlagning, lagad mat inte tillhandahålls, sittplatser inte längre finns i tillräcklig omfattning eller om det uppstått brister

ur brandsäkerhetssynpunkt. Enligt uttalande under 7 kap. 18 § i prop. 94/95:89 s. 109 (ett uttalande som rimligen också är tillämpligt på 7 kap. 19 §) bör det dock då vara fråga om mera påtagliga förändringar, det vill säga sådana förändringar som innebär att tillstånd inte skulle ha meddelats under motsvarande förhållanden.

Ett tillstånd kan också återkallas om det i efterhand konstateras att grundförutsättningarna inte var uppfyllda när tillståndet meddelades och tillståndsmyndigheten inte hade möjlighet att känna till detta, till exempel beroende på att sökanden undanhöll fakta.

Brister ifråga om lämplighet

Bristande lämplighet hos en tillståndshavare utgör grund för återkallelse enligt punkt 4.

Om en tillståndshavare begår brott utgör detta anledning att ifrågasätta hans lämplighet.

Dom i brottmålet behöver inte föreligga innan administrativ åtgärd vidtas utan tillståndsmyndigheten kan ingripa tidigare, till exempel:

- om gärningen är erkänd eller tillräckligt utredd eller
- om det i brottutredningen har framkommit fakta som visar att tillståndshavaren har brutit mot regler om servering och serveringstillstånd i alkohollagen (grund för åtgärd enligt punkt 3).

En tillståndshavares lämplighet kan också sättas i fråga vid ekonomisk misskötsamhet som inte är brottslig, till exempel om han inte fullgör sina skyldigheter mot det allmänna eller om han inte håller en riktig bokföring. Det behöver här inte vara fråga om uppsåtlig misskötsamhet. Det krävs av en tillståndshavare att han självmant fullgör sina åligganden mot det allmänna när det gäller bland annat inbetalning och redovisning avseende skatter och avgifter samt att han reglerar uppkomna skulder inom föreskriven tid.

Avgörande för om åtgärd ska vidtas bör vara tillståndshavarens agerande innan tillståndsmyndigheten tar upp frågan om åtgärd. Att skulder regleras efter det att tillståndsmyndigheten har inlett ett ärende om administrativ åtgärd bör endast undantagsvis tillmätas vikt.

Givetvis kan en tillståndshavares lämplighet ifrågasättas när han dömts för brott mot brandskyddsbestämmelser men också när brandsäkerheten missköts i sådan omfattning att han meddelats upprepade förelägganden eller förbud enligt 56 § räddningstjänstlagen (1986:1102). I båda fallen ska räddningstjänsten alltså ha agerat formellt innan fråga om återkallelse av serveringstillståndet på grund av misskötsamhet kan komma ifråga.

Brister i andra förutsättningar för tillstånd

Även förändringar i serveringsverksamhetens bedrivande kan vara grund för återkallelse. Ett exempel är om en stadigvarande serveringsrörelse som vänder sig till allmänheten så väsentligt inskränker sin mathållning att för-

utsättningarna för tillstånd enligt 7 kap. 8 § inte längre föreligger eller att köket inte längre fyller kraven.

Femte punkten

För att denna punkt ska bli tillämplig krävs att tre rekvisit är uppfyllda:

- att det är fråga om en sådan brottslig verksamhet som är lika belagd och så allvarlig att den skulle medföra olämplighet vid tillämpningen av 7 kap. 7 §,
- att den brottsliga verksamheten varit känd eller borde varit känd av tillståndshavaren samt att tillståndshavaren ej gjort vad som rimligen kunnat krävas för att avbryta verksamheten,
- att den brottsliga verksamheten förekommit på serveringsstället eller i dess omedelbara närhet.

Exempel på brottslig verksamhet som kan förekomma på en restaurang är narkotikabrott, häleri, könshandel (såväl koppleri som köp av sexuella tjänster), olaga diskriminering (även ordningsvakter eller annan personal som handlar på tillståndshavarens vägnar) samt dobbleri och annan olovlig spelverksamhet.

7 kap. 20 §

I stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren meddelas varning, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

Kommentar

För att varning ska komma ifråga krävs att det föreligger grund för återkallelse, det vill säga att något av rekvisiten i 7 kap. 19 § punkt 2–5 är uppfyllt.

Om sådan grund föreligger är huvudregeln att tillståndet ska återkallas. För att ett ingripande ska kunna begränsas till en varning måste särskilda skäl föreligga.

Sådana särskilda skäl kan vara att tillståndshavaren vidtar verkningsfulla åtgärder för att rätta till missförhållandena. Exempel på sådana åtgärder är organisatoriska förändringar, lokalombyggnad, borttagande av drinkbar, anlåtande av ordningsvakter eller att någon eller några personer lämnar verksamheten. Särskilda skäl kan också vara att överträdelsen har

varit tillfällig eller berott på missförstånd, jämför med vad som sägs under 7 kap. 7 § ovan.⁴⁵

En varning kan förenas med villkor enligt 7 kap. 5 §. Villkor kan till exempel gälla serveringstid, vakter och bordsservering.

7 kap. 21 §

Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela honom varning.

Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud meddelas för en tid av sex månader eller, vid upprepad eller allvarlig försummelse, tolv månader räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.

Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande enligt denna paragraf. Saknas fast försäljningsställe beslutar den kommun som avses i 12 § andra stycket. LAG (2001:414).

Kommentar

Allmänt

För att åtgärd enligt denna paragraf ska kunna vidtas måste *rätt* att sälja öl föreligga, det vill säga förutsättningarna i 5 kap. 6 § eller 6 kap. 1a § ska vara uppfyllda. Om ölförsäljning bedrivs utan sådan rätt är det fråga om olovlig försäljning av alkoholdrycker och därmed blir straffbestämmelsen i 10 kap. 2 § tillämplig.

Exempel på bestämmelser i alkohollagen som vid överträdelse kan föranleda åtgärd är de om åldersgränser och förbud mot utlämnandet av alkoholdrycker till den som är märkbart påverkad (3 kap. 8 §).

Första stycket

Varning *kan* vara tillräcklig åtgärd till exempel när missförhållandena varit tillfälliga eller berott på missuppfattning.

45 Kommunen återkallade serveringstillståndet på grund av stora brister i intäktsredovisningen vilket kunnat konstateras vid flera tillsynstillfällen. Länsrätten i Göteborg 2001-03-09, nr 723-01, ansåg att undanhållandet av intäkter varit medveten handling och att det inte fanns skäl för varning. Tillståndshavaren överklagade till Kammarrätten i Göteborg som 2001-05-16, nr 1669-2001, ändrade till varning. De särskilda skälen angavs vara att kassarutinerna numer förbättrats och att missförhållandena låg mer än ett år tillbaka i tiden. Kommunen överklagade rill Regeringsrätten vilken meddelade prövningstillstånd. Regeringsrätten finner 2002-05-28, nr 3701-2001 att det fanns skäl för återkallelse enligt 7 kap. 19 §. Regeringsrätten fastslog vidare att det inte fanns särskilda skäl att meddela varning.

Andra stycket

Ett förbud kan begränsas till att gälla under vissa tider på dygnet eller i samband med viss verksamhet på eller i närheten av försäljningsstället, till exempel en konsert på aktuellt serveringsställe eller ett evenemang på en närbelägen idrottsanläggning.

Ett förbud gäller alltid sex eller tolv månader från den dag då beslutet har delgivits den som bedriver försäljning, se prop. 2000/01:97 s. 71. Ett beslut därefter om åtgärd avseende samma försäljningsställe förutsätter att nya omständigheter har tillkommit.

Ansvar

Försäljning av öl i strid mot ett förbud utgör enligt 10 kap. 7 § andra stycket *olovlig dryckeshantering*.

7 kap. 22 §

En kommun som fattat beslut i ärende enligt denna lag ska sända en kopia av beslutet till Statens folkhälsoinstitut samt den länsstyrelse och polismyndighet som berörs av beslutet.

Avser beslutet de särskilda bestämmelserna för marknadsföring ska en kopia av beslutet sändas också till Konsumentverket.

En kommun ska utfärda bevis om tillstånd som kommunen har meddelat. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant bevis ska innehålla. LAG (2001:414).

Kommentar

Jämför med prop.1994/95:89 s. 111 och prop. 1998/99:134 s. 181 f och s. 139 ff. Se även Statens folkhälsoinstituts promemoria angående vilka beslut om serveringstillstånd som myndigheten behöver i sin egenskap av central tillsynsmyndighet på myndighetens hemsida.

Statens folkhälsoinstituts föreskrifter (FHIFS 2002:7) om vilka uppgifter som ska finnas i bevis om serveringstillstånd som kommun har meddelat.

Definitioner m.m.

1 § Dessa föreskrifter avser de uppgifter om kommunens tillståndsbeslut avseende servering av alkoholdrycker som ska finnas i ett tillståndsbevis. Föreskrifterna omfattar dock inte beslut om endast tillfälliga förändringar i gällande serveringstillstånd, exempelvis vad gäller serveringstid, serveringslokal eller villkor.

2 § I dessa föreskrifter förstås med,

- *tillståndsbevis*, handling som visar vad en kommun har medgivit tillståndshavare i fråga om servering av alkoholdrycker på ett visst serveringsställe,
- *restaurangnummer*, nummer som byggs upp enligt bilaga 1 och som kommunen tilldelar serveringsstället i fråga,
- *kategorikod*, kod enligt bilaga 2 och som betecknar till vem servering får ske, slag av alkoholdryck som får serveras samt uppgift om det är fråga om servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod.

Allmänt

3 § Tillståndsbeviset ska innehålla följande uppgifter om kommunens beslut om medgivande till servering av alkoholdrycker.

1. Beslutets diarienummer.
2. Beslutsdatum.
3. Beslutsfattare.

Tillståndshavare (bolag eller enskild firma)

4 § Tillståndsbeviset ska innehålla följande uppgifter om det bolag respektive den enskilda firma som kommunen tilldelat serveringstillståndet i fråga (tillståndshavaren).

1. Organisationsnummer eller, i fråga om enskild firma, personnummer.
2. Namn.
3. Korrespondensadress.

Serveringsställe

5 § Tillståndsbeviset ska innehålla följande uppgifter om det serveringsställe som serveringstillståndet avser.

1. Namn.
2. Restaurangnummer och kategorikod, dock inte avseende serveringstillstånd för enstaka tillfälle eller enstaka tidsperiod (tillfälligt tillstånd).
3. Gatadress med postnummer och ort där serveringsstället är beläget.

Serveringslokal m.m.

6 § Av tillståndsbeviset ska framgå i vilka lokaler eller utrymmen servering är tillåten, lämpligen markerat på ritning som bifogas tillståndsbeviset.

Serveringens omfattning

7 § Tillståndsbeviset ska innehålla följande uppgifter.

1. Slag av alkoholdryck som får serveras.
2. Uppgift om tillståndet avser servering till allmänheten respektive i slutet sällskap (gästkategori).
3. Uppgift om det är fråga om servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod.
4. Tillståndets giltighetstid.
5. Uppgift om tidpunkt när servering tidigast får påbörjas och när den senast ska vara avslutad. Serveringstider som varierar mellan olika dagar eller gäst kategorier ska redovisas per dag respektive per gästkategori.

För tillstånd till pausservering enligt 7 kap. 8 § fjärde stycket alkohollagen (1994:1738) får serveringstiden anges på annat sätt än vad som gäller enligt första stycket.

Villkor

8 § Tillståndsbeviset ska innehålla villkor enligt 7 kap. 5 § tredje stycket alkohollagen (1994:1738).

Övriga uppgifter

9 § I de fall följande uppgifter är tillgängliga för kommunen ska de framgå av tillståndsbeviset.

1. Tillståndshavarens uppgift om det antal sittplatser som finns i de lokaler eller utrymmen där servering är tillåten.
2. Det högsta antal personer som enligt kommunens nämnd för räddningstjänst eller motsvarande samtidigt får vistas i serveringslokalen.

Dispens

10 § Statens folkhälsoinstitut kan medge dispens (undantag) från dessa föreskrifter.

Kapitel 8.

Tillsyn m.m.

8 kap. 1 §

Statens folkhälsoinstitut utövar, med den begränsning som följer av 1 a §, central tillsyn över efterlevnaden av denna lag och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen.

Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet. Länsstyrelsen ska också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl.

LAG (2001:414).

Kommentar

Allmänt om tillsynens betydelse

Nedan berörs huvudsakligen servering av starkare alkoholdrycker än öl. Vad gäller detaljhandel med och servering av öl, se kommentarer till 5 kap. 6 §, 6 kap. 1a § och 8 kap. 6 §.

Skyddslagstiftning

Alkohollagen är en skyddslagstiftning som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar. De alkoholpolitiska hänsynen ska ha företräde framför de företagsekonomiska och näringspolitiska (jfr prop. 1994/95:89 s. 62). Lagen begränsar också tillgängligheten bl.a. genom att endast sådana serveringsställen som uppfyller de högt ställda kraven i lagen beträffande kök och mathållning ska kunna komma ifråga för alkoholservering. Bestämmelserna om administrativa ingripanden är till för att få bort missförhållanden och för att förhindra att nya uppstår. Åtgärder mot en tillståndshavare har alltså det syftet och är inte avsedda att vara ett straff utan är ett medel för att skapa en god restaurangmiljö. Tillståndshavaren har getts ansvar att inom vissa i lagen och i tillståndet givna ramar själv få utforma sin verksamhet. Kommunens uppgift är att vägleda tillståndshavarna och att kontrollera att reglerna följs.

Förhindra uppkomst av skador och skydd för ungdomen

En central bestämmelse anger att all försäljning av alkoholdrycker ska skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras (jfr 3 kap. 4 §). I fråga om servering är syftet att söka motverka främst de sociala skadeverkningar som alkoholkonsumtion kan ge upphov till (jfr 3 kap. 8 § och 6 kap. 2 §). Genom dessa målbestämmelser uttrycks de grundläggande alkoholpolitiska normer som ska tillämpas vid försäljning av alkoholdrycker. Det är alltså i första hand inom ramen för de principer som dessa tre bestämmelser representerar som försäljning av alkoholdrycker ska bedrivas. Det är också i första hand utifrån dessa bestämmelser som en granskning och bedömning ska ske vid tillsyn.

Servering av alkoholdrycker får alltså endast ske i sådan omfattning och i sådana former att skador eller brister i ordning och nykterhet på serveringsställena inte uppstår och som ett särskilt skydd för ungdomen finns åldersgränser. Dessutom ska förutsättningarna för att få tillstånd vara uppfyllda även sedan tillstånd meddelats, dvs. det finns ett krav på tillståndshavarens fortsatta lämplighet m.m. Tillämpningen av kommunens skyldighet enligt 7 kap. 19 § att återkalla tillstånd ska ses mot bakgrund av vad som ovan sagts.

Förutsättningar för tillsyn

Lagstiftaren har framförallt genom bestämmelserna i åttonde kapitlet sett till att en kraftfull tillsyn över försäljningen av alkoholdrycker ska kunna utövas; En central tillsynsmyndighet, Statens folkhälsoinstitut, ska följa utvecklingen och vara vägledande vid tillämpningen av lagen. De regionala myndigheterna, länsstyrelserna, ska bl.a. ge kommunerna vägledning men också utöva tillsyn av kommunernas verksamhet. Det senare gäller bl.a. avseende alkohollagens efterlevnad (t.ex. att tillstånd bara meddelas när förutsättningarna är uppfyllda) men även förvaltningslagens efterlevnad. Kommuner och polismyndigheter ska utöva den direkta tillsynen (8 kap. 1 §). Kommunerna har rätt att finansiera tillsynsverksamheten med avgifter (7 kap. 13 § tredje stycket). Kommunerna har också getts en möjlighet att ta hjälp av varandra med uppgifterna (7 kap. 16 §). Samverkan kan också ske i andra former än de som regleras i avtal. Tillsynsmyndigheternas informationsutbyte sinsemellan och andra myndigheters skyldigheter att lämna tillsynsmyndigheterna upplysningar har särskilt reglerats med syfte att möjliggöra en effektiv tillsyn (8 kap. 2 §). Bland annat ska polismyndigheten underrätta kommunen om sina iakttagelser. Kommunen ska underrätta den polismyndighet som berörs om de beslut som fattats enligt alkohollagen (7 kap. 22 §).

Tillståndshavaren har ålagts en anmälningsskyldighet vad avser förändringar i verksamheten (8 kap. 3 §).

Tillståndshavaren/dess företrädare är skyldiga att lämna tillsynsmyndigheterna tillträde till driftsstället med tillhörande utrymmen (8 kap. 4 §).

Tillståndshavares bokföring ska vara så anordnad att det är möjligt för tillsynsmyndigheten att kontrollera verksamheten (8 kap. 5 §).

Yttre tillsyn

Allmänt

Tillsynens tyngdpunkt bör ligga i en kontroll av de allmänna försäljningsbestämmelserna i tredje kapitlet och de särskilda serveringsbestämmelserna i sjätte kapitlet. Överträdelse av dessa bestämmelser kan leda till åtgärd enligt 7 kap. 19 § punkt 2 eller punkt 3. Härutöver finns i 7 kap. 19 § punkt 4 en bestämmelse som är kopplad till förutsättningarna för att erhålla tillstånd i 7 kap. 7–8 §§ och punkt 5 som ger möjlighet att återkalla tillstånd om tillståndshavaren tillåter att brottslig verksamhet får förekomma på serveringsstället.

Normalt kontrolleras;

- A. Hur verksamheten bedrivs med avseende på ordning och nykterhet och att servering inte sker till underåriga och/eller märkbart påverkade personer, förekomsten av lagad mat och att serveringsansvarig person finns på plats.
- B. Att försäljningen sker i enlighet med tillståndet som det framgår av tillståndsbeviset. Hit hör frågor som rör vilket/vilka slag av alkoholdrycker som serveras, om servering sker till allmänheten eller till slutet sällskap, serveringslokaler, dessas och kökets beskaffenhet, matutbud, serveringstid samt, i förekommande fall, om meddelade villkor följs. Vidare kontrolleras att förvarings- och förtäringförbuderna efterlevs, tillgången på lättdrycker, att de särskilda bestämmelserna i 4 kap. om marknadsföring följs samt om försäljningen bokförs enligt vad som följer av 8 kap. 5 §.

Vid kontrollbesök bör verksamheten i den rörelse som ska kontrolleras störas så lite som möjligt.

Dokumentation

Överträdelser eller åsidosättande av försäljningsbestämmelserna måste dokumenteras grundligt och bör även påtalas direkt för tillståndshavaren eller dennes företrädare (den serveringsansvarige som tjänstgör vid tillfället). Syftet med detta är att omedelbart rätta till det som felar. Vid t.ex. misstanke om alkoholservering till underårig eller påverkad gäst ska kontrolleras att det verkligen var en alkoholdryck som serverades (och inte t.ex. lättöl). Vidare måste i det förstnämnda fallet gästens ålder kontrolleras genom att denne, lämpligen genom tillståndshavarens försorg, ombeds visa ålderslegitimation (jfr. även allmänt råd till 3 kap. 8 §). Bedöms servering ske till påverkad gäst ska graden av påverkan beskrivas, dvs. hur gästen uppträdde; raglade, sludrade etc.

Allmänna bedömningar om brister i ordning och nykterhet på serveringsstället ska på motsvarande sätt beskrivas; gäster som raglade, sludrade, satt vid borden och sov, var onormalt högljudda, bråkiga etc. Brottslig verksamhet på serveringsstället, t.ex. narkotika- eller häleribrott, är exempel på brister i ordningen vilket också måste beskrivas noga. Dokumentationen av ovanstående underlättas om förtryckta protokoll används vid kontrollbesöken.

Även goda förhållanden ska dokumenteras eftersom det ofta är helhetsintrycket över tid som är avgörande för om någon åtgärd ska vidtas eller inte. Det är också en rättssäkerhetsfråga. Det är bl.a. därför också lämpligt att ge en återkoppling till tillståndshavaren – även då allt varit i sin ordning.

I detta sammanhang bör understrykas att det är lämpligt att de som utför kontrollen ger sig tillkänna för tillståndshavaren eller annan ansvarig. Detta kan göras i samband med att kontrollen påbörjas eller när den är avslutad. Den som utför kontroll ska alltid kunna styrka att han företräder tillsynsmyndigheten. Det nyss sagda utesluter inte att kontrollbesök någon gång kan göras anonymt genom att tjänstemannen uppträder som en vanlig gäst.

Inre tillsyn

Inre tillsyn innebär bl.a. att en kontroll sker av om förutsättningarna för tillstånd fortfarande föreligger, dvs. att kraven i 7 kap. 7 § och vad gäller brandsäkerhet 7 kap. 8 § fortfarande är uppfyllda. Uppgift om hur tillståndshavaren, dvs. företaget som har tillståndet, sköter sig i ekonomiskt avseende kan fås från kronofogde- och skattemyndigheten. Så är även fallet vad avser ekonomisk skötsamhet hos personer med betydande inflytande (s.k. PBI) i företaget. Uppgift om de senares vandel kan fås från polismyndigheten. Uppgift om eventuell inblandning i konkurs fås från Bolagsverket.

För att möjliggöra ett informationsutbyte (och därigenom skapa förutsättning för en effektiv tillsyn) har lagstiftaren, som nämnts ovan, i 8 kap. 2 § föreskrivit en upplysningsskyldighet mellan vissa av de nämnda myndigheterna. Sålunda ska t.ex. polismyndigheten underrätta kommunen om förhållanden som är av betydelse för kommunens tillsyn.

För att den inre tillsynen ska kunna fungera tillfredsställande är det således nödvändigt med upparbetade kontakter med ovan nämnda myndigheter. Det kan därför vara lämpligt att ha regelbundna träffar med dessa för att utbyta erfarenheter och kunskap. På så sätt gagnas såväl tillsynsverksamheten som tillståndsprövningen. Vikten av detta understryks av att det i lagen (7 kap. 22 §) tagits in en bestämmelse om skyldighet för kommunen att hålla andra tillsynsmyndigheter informerade om de beslut som kommunen har fattat.

Samordnad tillsyn

Med samordnad tillsyn avses ett fördjupat tillsynsarbete som flera berörda myndigheter planerar och/eller genomför tillsammans. Dessa deltar med stöd av den lagstiftning som gäller för deras respektive sakområde.

Detta hindrar inte att en kommun kan förordna en sakkunnig att biträda vid kontrollbesöket. Det kan t.ex. vara en tjänsteman från skattemyndigheten i samband med kontroll av att bokföringen är utformad i enlighet med vad som stadgas i 8 kap. 5 §.

Frågor som rör livsmedels- och omgivningshygien ansvarar miljöförvaltningen för. Brandsäkerhetsfrågor ansvarar räddningstjänsten för. Iakttagelser om brister i dessa avseenden som uppdagas vid kontrollbesök överlämnas lämpligen till vederbörande myndigheter för deras ställningstagande.

Länsstyrelsen bör som samarbetspartner och rådgivare kunna vara till hjälp i arbetet med samordnad tillsyn.

Förebygga och korrigera

Kontroll av serveringsställena har dels ett förebyggande, dels ett korrigerande syfte. Det är viktigt att det förs en löpande dialog mellan kommunen och tillståndshavarna. Om felaktigheter i hanteringen uppmärksammas kan tillsynsmyndigheten ofta genom samtal med tillståndshavaren åstadkomma att bristerna omedelbart rättas till. Vid dessa samtal är det ofta erforderligt att gå igenom aktuella bestämmelser och tillämpningen av dessa. Det är bl.a. därför nödvändigt att de som utövar tillsyn själva har mycket god kunskap om bestämmelserna och är medvetna om kravet på noggrann dokumentation. Jämför uttalanden i propositionen (1976/77:108 s. 39) till den tidigare lagstiftningen på området, Lagen om handel med drycker, där det bl.a. anförs att ”Tjänstemannen ska vara ... expert på ärenden om försäljning av drycker. Tyngdpunkten i hans arbete bör ligga på rådgivande och förebyggande verksamhet. Genom rådgivande verksamhet och en smidig handläggning av ärendena bör det kunna undvikas att administrativa tvångsmedel kommer till annat än begränsad användning.” Dessa tankar bör vara vägledande även idag.

Administrativa ingripanden

Rättelse kan i vissa fall (vid mindre allvarliga överträdelse) ske på frivillig väg genom tillståndshavarens egen försorg. Huvudregeln är dock att serveringstillståndet ska återkallas i de fall som anges i 7 kap. 19 §. Om särskilda skäl finns, kan istället meddelas varning och/eller villkor (7 kap. 20 § respektive 7 kap. 5 §).

Hur allvarlig överträdelsen av bestämmelserna varit och vilken åtgärd som är lämplig måste alltså alltid övervägas noga. Framförallt bör bedömas hur allvarliga de alkoholpolitiska olägenheterna är.

Till de allvarligaste hör t.ex. servering till underåriga och/eller påverkade personer. Detta understryks av att överträdelseerna är förenade med straffansvar för serveringspersonalen enligt 10 kap. 7 §. En annan lika allvarlig överträdelse är servering som brister i återhållsamhet och leder till onykterhet och oordning.

Det måste även vägas in i bedömningen om överträdelsen varit tillfällig eller återkommande. Även upprepade brister i fråga om ordning och nykterhet på restaurangen tillhör, utan att straffansvar för detta föreligger, den allvarliga formen av olägenhet.

Överträdelser av lagens bestämmelser medför att 7 kap. 19 § punkt 2, 3 eller 5 kan bli tillämplig. Punkt 4 är avsedd att användas då förutsättningarna för tillstånd förändrats. Exempel på detta är:

- om dispositionsrätten till lokalerna gått förlorad,
- om tillståndshavaren misskött företagets skatter och/eller avgifter,
- någon PBI har begått brott eller varit ekonomiskt misskötsam,
- om kunskapskravet inte längre är uppfyllt hos tillståndshavaren, nämligen när personer slutat och/eller nya utan nödvändiga kunskaper kommit till,
- om serveringsstället inte längre tillhandahåller lagad mat, inte längre har ett kök för allsidig matlagning eller inte längre är lämpligt ur brandsäkerhetssynpunkt.

Sammanfattningsvis avser dessa fyra punkter i 7 kap. 19 §:

- Olägenheter, dvs. oordning och berusning.
- Specifika bestämmelser; åldersgränser, servering till berusade, tider, villkor, lokaler, bokföring, serveringsansvarig.
- Förutsättningar i 7 kap. 7 §, dvs. lämplighet, ekonomisk skötsamhet hos tillståndshavaren och hos PBI, samt förutsättningarna i 7 kap. 8 §, dvs. lokaler, kök och mathållning samt brandsäkerhet.
- Tillåtande av brottslig verksamhet.

Se närmare kommentaren till 7 kap. 19 §.

8 kap. 1a §

För tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna för marknadsföring i 4 kap. 8–11 och 13 §§ finns särskilda regler i marknadsföringslagen (2008:486). Tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 4 kap. 8–11 §§ gentemot den som har serveringstillstånd får, i fråga om marknadsföring på serveringsställen, utövas också av kommunen. För kommunens tillsyn gäller inte 4 kap. 12 §. Skatteverket utövar tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i 4 kap. 5 §. LAG (2008:496).

Kommentar

Bestämmelsen reglerar det delade tillsynsansvaret över marknadsföringen. Konsumentverket har det övergripande ansvaret, men kommunen får utöva tillsyn över marknadsföring på serveringsställen med serveringstillstånd. Kommunen utövar inte tillsyn över marknadsföringen av detaljhandelsförsäljning med öl, men iakttagelser om brister i den marknadsföringen eller annan som Konsumentverket har ansvar för rapporteras lämpligen dit av kommunen.

8 kap. 2 §

På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn. Kommunen skall även på begäran av Skatteverket eller Tullverket lämna de uppgifter som behövs för beskattning eller påförande av tull.

Polismyndigheten skall underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet om en tillståndshavare brister i sina skyldigheter att erlagga skatter eller socialavgifter. På begäran av länsstyrelsen skall sådan underrättelse ges till denna.

På begäran av en tillsynsmyndighet skall polismyndigheter samt Skatteverket och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn. LAG (2003:711).

Kommentar

Allmänt

Denna bestämmelse är till för att möjliggöra ett informationsutbyte mellan myndigheter och därmed skapa förutsättningar för en effektiv tillsyn. I bestämmelsen regleras i vilka situationer upplysningar ska lämnas respektive lämnas *på begäran*. Det bör därför finnas olika rutiner för informationsutbytet mellan myndigheter.

I sammanhanget bör bestämmelsen i 7 kap. 22 § alkohollagen jämte Statens folkhälsoinstituts föreskrifter om skyldighet för kommuner att underrätta andra tillsynsmyndigheter om tillstånd och andra beslut uppmärksammas.

Sekretess utgör inte hinder för att uppgift lämnas till annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Se 10 kap. 28 § Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Första stycket

Underrättelseskyldigheten för kommunen gäller uppgifter som den förfogar över i egenskap av tillstånds- och tillsynsmyndighet på alkoholområdet.

Andra stycket

Underrättelseskyldigheten gäller förutom mot Statens folkhälsoinstitut, länsstyrelsen och kommunen även *annan polismyndighet*.

Det har inte varit avsett att underrättelseskyldigheten ska begränsas till situationer där alkoholpolitiska olägenheter har uppkommit. Även frågor rörande en tillståndshavares vandel eller sådana brott mot alkohollagen som inte medför alkoholpolitiska olägenheter (t.ex. brister i bokföringen) innefattas i underrättelseskyldigheten.

Beträffande ovanstående, jämför med vad som sägs i prop. 1994/95:89 s. 111 och prop. 1998/99:134 s. 181 f och s. 139 ff.

8 kap. 3 §

Den som beviljats tillstånd skall hos tillståndsmyndigheten anmäla när han avser att påbörja verksamheten. Anmälan skall även göras om verksamheten läggs ned eller om avbrott görs i den. Anmälan skall också göras i fall verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen. Även betydande förändringar av ägarförhållanden skall anmälas.

Anmälan i denna paragraf skall göras i förväg. Om det förhållande som föranlett anmälningsskyldighet inte har kunnat förutses skall anmälan i stället göras utan dröjsmål.

Kommentar

Anmälningsskyldighet för innehavare av serveringstillstånd

Exempel på anmälningsskyldiga händelser som kan ha betydelse för tillsynen är:

- att kretsen av personer med betydande inflytande förändras⁴⁶,
- att verksamhetens inriktning ändras, till exempel att en renodlad matrestaurang börjar med nöjesverksamhet som dans eller underhållning,
- att serveringslokalerna byggs om – här avses sådana fall av ombyggnad som inte kräver särskilt medgivande enligt 7 kap. 11 §,
- att drinkbar, dryckesautomat eller minibar på hotellrum inrättas samt
- att sådana uppgifter som behövs för att kunna upprätthålla kontakt med tillståndshavaren ändras, till exempel firmanamn och postadress.

Det bör observeras att det vid ändrad företagsform avseende verksamhet enligt alkohollagen, till exempel vid övergång från enskild firma till aktiebolag eller från ett aktiebolag till ett annat krävs ett nytt tillstånd för att verksamheten ska kunna fortsättas. Det är i sådana fall således inte tillräckligt med en anmälan.

⁴⁶ Kammarrätten i Stockholm delade Länsrättens i Stockholms län bedömning. Ett restaurangbolag fick efter en prövotids utgång avslag på sin ansökan om fortsatt serveringstillstånd eftersom bolaget ej uppfyllde lämplighetskraven i 7 kap. 7 §. Länsrätten konstaterade efter överklagande bl.a. att en av bolagets tre delägare – tillika den ende av de tre som hade erfarenhet av alkoholservering och viss utbildning – lämnat bolaget. Detta hade inte anmälts till kommunen. Med hänsyn till detta och det faktum att de kvarvarande bolagsdelägarna saknade dokumenterade kunskaper i alkohollagstiftningen/branschvana avslogs överklagandet. Kammarrättens dom den 25 november 1996, nr 8487-96 respektive länsrättens dom den 14 november 1996, nr 17724-96.

Allmänt råd

ANMÄLNINGSPLIKT VID FÖRÄNDRING AV ÄGARFÖRHÅLLANDENA

Förändring som innebär att en enskild person blir majoritetsägare eller övergår från att vara majoritetsägare till att bli minoritetsägare får anses vara en betydande förändring.

Även andra ägarändringar kan vara betydande. Så är fallet när en nytilkommen ägare får ett väsentligt inflytande över rörelsen. Detsamma gäller när en ägare ökar sin andel och detta enbart, eller i kombination med befattning inom företaget ger ett väsentligt inflytande över rörelsen.

8 kap. 4 §

Om en tillsynsmyndighet begär det ska en tillståndshavare lämna tillträde till driftsställe med tillhörande lokaler och tillhandahålla handlingar som rör verksamheten samt utan ersättning hjälpa till vid tillsynen, lämna varuprover som behövs och redovisa uppgifter om verksamhetens omfattning och utveckling.

Vad som sägs i första stycket gäller även i förhållande mellan den som är berättigad att bedriva partihandel enligt 4 kap. 1 § första stycket och myndighet som anges i 1 a § andra stycket. LAG (2000:483).

Kommentar

Skyldighet att lämna tillträde till lokaler etc. för den som har serveringstillstånd

Bestämmelsen avser serveringsställen med serveringstillstånd. När det gäller detaljhandel med och servering av öl finns bestämmelser i 8 kap. 6 §.

Gentemot Statens folkhälsoinstitut som är central tillsynsmyndighet gäller denna skyldighet för alla med serveringstillstånd. Gentemot länsstyrelsen gäller skyldigheten för tillståndshavarna inom länet. Avseende kommuner och polismyndigheter gäller skyldigheten för tillståndshavarna i den kommun/polisdistrikt där verksamheten bedrivs.

Undantag gäller dock för trafikservering, jämför 7 kap. 12 §. Vid sådan servering är det den kommun som utfärdat tillståndet som har tillsynsansvar och därmed tillträdesrätt till lokaler m.m. Enligt 7 kap. 16 § kan ansvarig kommun avtala med annan kommun om bistånd vid tillsynen.

Syftet med att utöva tillsyn framgår av kommentarerna till 8 kap. 1 §.

Om en tillståndshavare vägrar medverka vid tillsyn kan biträde påfordras enligt 8 kap. 7 §, se nedan. Ytterst kan kommunen vidta administrativ åtgärd enligt 7 kap. 19 punkt 3 och 20 §§.

Lokaler som omfattas av tillträdesrätten

Med driftsställe avses dels de lokaler och de andra utrymmen som anges i kommentaren till 7 kap. 10 §, dels lager utanför driftsstället, se kommentaren till 6 kap. 5 §. Härutöver omfattar tillträdesrätten förvaringsskåp på driftsstället som tillståndshavaren disponerar över. Personalskåp omfattas alltså inte av tillträdesrätten. Beslut om husrannsakan erfordras således inte, men i fall då tillträde vägras kan inte tillsynsmyndighet själv tvångsvis bereda sig tillträde utan får i sådant fall begära biträde av polismyndigheten.

Handlingar som tillståndshavaren är skyldig att tillhandahålla

De handlingar som bestämmelsen avser är sådana som har betydelse för hur serveringen bedrivs. Det kan i huvudsak endast vara fråga om dels bokföring med tillhörande underlag, dels avtal mellan tillståndshavaren och garderobiär, spelanordnare, vaktbolag samt avtal beträffande olika typer av arrangemang. Även bonus- och leveransavtal med dryckesleverantörer kan vara av intresse.

Den skyldighet som tillståndshavaren har att tillhandahålla handlingar innebär inte en skyldighet att göra det omedelbart.

8 kap. 5 §

Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig ska vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringshandlingarna. Tillståndshavare och den som enligt 4 kap. 1 § första stycket är berättigad att bedriva partihandel är skyldiga att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut meddelar. LAG (2001:414).

Kommentar

Alkohollagen ställer, förutom sedvanliga regler för bokföring, högre krav på tillståndshavare avseende bokföringens beskaffenhet. Skyldigheterna gäller all tillståndspliktig verksamhet enligt alkohollagen och gäller i förhållande till samtliga tillsynsmyndigheter; se prop. 1994/95:89 s. 112. Bestämmelsen innebär att det ska vara möjligt att kontrollera flödet och hanteringen av alkoholdrycker hos tillverkare, inköpare och i serveringsrörelser. Det ska således vara möjligt att i alla dessa led kontrollera varifrån alkoholdryckerna kommer. För serveringsrörelser ska alla inköp och all försäljning av alkoholdrycker, uttryckt i kronor såväl som i volym (liter), framgå av bokföringen.⁴⁷ Detta gäller för vart och ett av de förekommande varuslagen. För att bokföringen ska kunna anses vara anordnad på sådant sätt att kontroll av verksamheten är möjlig bör det dessutom i förekommande fall finnas en lagerredovisning med uppgift om leverans till och uttag ur lagret. Bokföringen är även ett underlag för den s.k. restaurangrapporten.

Statens folkhälsoinstitut har meddelat föreskrifter om statistiska uppgifter för servering av spritdrycker, vin och starköl; se FHIFS 2003:3. För den som har rätt att bedriva tillverkning och partihandel gäller FHIFS 2002:8.

Uppgifterna sammanställs och publiceras i rapporten Alkoholstatistik som ges ut av Statens folkhälsoinstitut; se <http://www.fhi.se/>. I rapporten redo-

47 Dom 1. Kammarrätten i Jönköping fastställde länsrättens i Örebro län dom. Serveringstillståndet återkallades eftersom räkenskaperna och redovisningen i restaurangbolaget varit behäftade med så allvarliga brister att den kontroll som förutsätts kunna ske enligt 8 kap. 5 § inte varit möjlig att genomföra. Bolaget uppfyllde därmed inte kravet i 8 kap 5 §. Kammarrättens dom den 21 oktober 1996, mål nr 3726-96 respektive länsrättens dom den 19 september 1996, mål nr 2428-96.

Dom 2. Regeringsrätten meddelade ej prövningstillstånd. Serveringstillståndet återkallades eftersom räkenskaperna och redovisningen var behäftade med så allvarliga brister att kontroll som ska kunna ske enligt 8 kap. 5 § inte var möjlig att göra. Länsrätten i Örebro län fann, efter överklagande av bolaget, att särskilda skäl att meddela varning förelåg (bl.a. hade åtgärder vidtagits för att rätta till förhållandena). Kommunen överklagade beslutet till Kammarrätten i Jönköping. Domstolen fann bland annat att trots åtgärderna var omfattningen av bristerna sådana omständigheter som gjorde att serveringstillståndet skulle återkallas. Regeringsrättens beslut den 4 april 1997, mål nr 1096-97. Kammarrättens dom den 7 februari 1997, mål nr 4562-96 respektive länsrättens dom den 4 november 1996, mål nr 1220-96.

visas uppgifter om produktion av alkoholdrycker, försäljning av alkoholdrycker samt antal detaljhandels- och serveringsställen där alkoholdrycker säljs i Sverige.

8 kap. 5a §

Upphör att gälla U:2010-01-01 genom lag (2007:594)

Den som har tillstånd för servering av spritdrycker, vin eller starköl till allmänheten eller stadigvarande tillstånd för servering i slutet sällskap är skyldig att registrera all försäljning i kassaregister och att vid varje försäljning ta fram och erbjuda kunden ett av registret framställt kvitto. Tillståndsmyndigheten får medge undantag för servering inom ideella föreningar eller liknande slutna sällskap.

Kassaregister ska på ett tillförlitligt sätt visa alla transaktioner som gjorts. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kassaregister. LAG (2007:414).

Kommentar

Bakgrund

Bestämmelsen kan ses som ett steg på vägen att undanröja de olägenheter som Branschsaneringsutredningen⁴⁸ fokuserade på. Bestämmelsen ger Skatteverket ytterligare ett verktyg i dess kontrollverksamhet.

Utredningen föreslog att det i all kontanthandel⁴⁹ skulle införas krav på registrering av all försäljning i typgodkända kassaregister. Utredningen föreslog därför att en ny paragraf om skyldigheten att använda ett godkänt kassaregister borde tas in i bokföringslagen. Detta förslag förelades emellertid inte riksdagen.

Alkoholutredningen⁵⁰ fick några år senare i uppdrag att utreda frågan med avseende på restaurangbranschen. Utredningen ansåg inte att det var lämpligt att ställa upp krav på typgodkända kassaregister, men föreslog att alla transaktioner ska registreras i ett kassaregister. Detta blev också regeringens förslag.⁵¹ Riksdagen godkände förslaget.

Första stycket

Bestämmelsen gäller alla innehavare av serveringstillstånd utom innehavare av tillfälliga tillstånd för servering i slutet sällskap.

48 "Branschsanering och andra metoder mot ekobrott", Branschsaneringsutredningens huvudbetänkande. SOU 1997:111, s. 191-200.

49 De branscher där försäljning av varor och tjänster till konsumenter sker mot kontant betalning, t.ex. restaurang-, bygg-, frisör-, städbranschen samt torghandeln.

50 "Bestämmelser om alkoholdrycker", Alkoholutredningens betänkande. SOU 2000:59, s. 132.

51 "Vissa ändringar i alkohollagen". Prop. 2000/01:97, s. 62.

All försäljning

Enligt förarbetena till bestämmelsen ska med uttrycket all försäljning avses försäljning av mat och dryck samt ersättning för andra varor och tjänster som tillhandahålls av tillståndshavaren.⁵² Även intäkter från försäljning, som inte omedelbart hänför sig till serveringen av mat och dryck, ska således registreras i ett kassaregister. Det kan t.ex. röra sig om entréavgifter och, i de fall tillståndshavaren driver garderoben i egen regi, även garderobsavgifter.

Kvitto

Tillståndshavaren ska vid varje försäljning erbjuda kunden ett kvitto framställt av registret. Syftet med detta torde vara att det kommer att bli svårare att underlåta registrering i kassaregistret. Kunder som vet att de ska få ett kvitto kommer att uppmärksamma när de inte får det. På så sätt kommer konsumenterna att fungera som draghjälp i strävandena att all försäljning ska stämpas in.⁵³ Samma tankegångar framfördes av Alkoholutredningen som bl.a. ansåg att detta skulle ”medverka till skärpta rutiner i kassahanteringen”.⁵⁴ Branschsaneringsutredningen framhöll att den som omfattas av bestämmelsen inte kan underlåta att ta fram ett kvitto ens när en kund säger att denne inte vill ha ett sådant.⁵⁵

Om företaget har flera verksamhetsgrenar torde bestämmelsen endast ta sikte på den verksamhet som serveringstillståndet omfattar, i enlighet med anvisningarna till Statens folkhälsoinstituts föreskrifter om statistiska uppgifter avseende servering av spritdrycker, vin och starköl.⁵⁶

Bestämmelsen reglerar inte hur ett kvitto ska vara utformat och Statens folkhälsoinstitut har inte heller bemyndigats att föreskriva om detta. Enligt Statens folkhälsoinstituts uppfattning är det dock rimligt att minst följande uppgifter finns med på ett kvitto:

- tillståndshavarens namn
- organisationsnummer
- aktuellt år, datum och klockslag
- löpnummer för försäljningen
- identitet på varje enskild kassaapparat
- försäljningsbeloppet med moms specificerad
- varuslag angivet i klartext (med detta avses varor enligt den indelning som används i restaurangrapporten samt övriga varor/varugrupper)⁵⁷
- betalningssätt.

Kommunens möjlighet att lämna dispens

52 ”Vissa ändringar i alkohollagen”. Prop. 2000/01:97, s. 88.

53 ”Branschsanering och andra metoder mot ekobrott”, huvudbetänkande av Branschsaneringsutredningen. SOU 1997:111, s. 193–194.

54 ”Bestämmelser om alkoholdrycker”, betänkande av Alkoholutredningen. SOU 2000:59, s. 133.

55 ”Branschsanering och andra metoder mot ekobrott”, huvudbetänkande av Branschsaneringsutredningen. SOU 1997:111, s. 193–194.

56 FHIFS 2003:3

57 FHIFS 2003:3

Tillståndsmyndigheten, dvs. kommunen, får i vissa fall medge undantag från kravet på kassaregister. Dispens bör inte meddelas för tillståndshavare som driver en restaurangliknande verksamhet.⁵⁸ Dispens bör således endast komma i fråga för ideella föreningar eller liknande slutna sällskap där serveringsverksamheten har en begränsad omfattning. Annan tillståndshavare (som inte är en ideell förening eller liknande slutet sällskap) bör således inte komma i fråga, även om serveringsverksamheten är begränsad. Enligt Statens folkhälsoinstituts uppfattning bör tillståndsmyndigheten inta ett restriktivt förhållningssätt vid prövningen av ansökan om dispens. Beslutet kan gälla under en begränsad tid eller tills vidare. Dispens enligt aktuell bestämmelse medför samtidigt undantag från kravet att lämna statistiska uppgifter (restaurangrapport).⁵⁹

En kopia av beslutet i frågan om dispens ska sändas till bl.a. Statens folkhälsoinstitut; se 7 kap. 22 § alkohollagen.

Andra stycket

Statens folkhälsoinstitut har utfärdat föreskrifter som konkretiserar kravet på tillförlitlighet.⁶⁰

Där föreskrivs att ett kassaregister ska registrera samtliga moment. Detta innebär att förutom försäljningsbeloppet med angivande av varuslag ska övningsinslag, nollinslag, rättelser och krediteringar m.m. registreras på kontrollremsa eller i journalminne.

Statens folkhälsoinstituts möjlighet att lämna dispens

Statens folkhälsoinstituts möjlighet att lämna dispens avser 2 § punkt 1–4 i föreskrifterna. Detta torde endast kunna komma ifråga i undantagsfall och för en begränsad tid.

Ansökan om dispens ska göras skriftligt. Av ansökan ska framgå vad begäran om dispens avser samt motivering till detta. Sådan ansökan ska ställas till Statens folkhälsoinstitut men lämnas in till tillståndsmyndigheten som vidarebefordrar ärendet med ett eget yttrande.

Övrigt

Tillsyn

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl ska utövas av kommunen och polismyndigheten; se 8 kap. 1 §. Alkohollagen är en skyddslagstiftning som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar och tillsynens tyngdpunkt bör ligga i en kontroll av att tillståndshavaren följer de allmänna försäljningsbestämmelserna i tredje kapitlet och de särskilda serveringsbestämmelserna i sjätte kapitlet. Enligt Statens folkhälsoinstituts uppfattning är det därför viktigt att kommunens tillsyn beträffande 8 kap. 5 a §

58 "Vissa ändringar i alkohollagen". Prop. 2000/01:97, s. 61.

59 FHIFS 2003:3

60 FHIFS 2003:2

utövas i proportion till lagens centrala bestämmelser. Se vidare kommentaren till 8 kap. 1 §.

8 kap. 6 §

En tillsynsmyndighet har rätt att av den som bedriver servering av eller detaljhandel med öl på anfordran få upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten har också rätt att få tillträde till rörelsens lokaler för att kunna utöva sin tillsyn.

Kommentar

Med begreppet bedriver servering eller detaljhandel avses generellt alla som säljer öl oavsett om rekvisiten i 5 kap. 6 § första stycket eller 6 kap. 1a § första stycket är uppfyllda eller inte. Undantagna från tillsynsmyndigheternas rätt enligt denna bestämmelse är de som säljer öl med stöd av 6 kap. 1a § andra stycket .

De upplysningar och handlingar som kommunen har rätt att ta del av är, förutom handling som styrker behörighet enligt 3 kap. 7 §, sådana som kan behövas för att granska om villkoren i 5 kap. 6 § första stycket eller 6 kap. 1a § första stycket för att få sälja öl är uppfyllda. Dvs. godkännandet av livsmedelslokal och i förekommande fall inköpsfakturer som ger möjlighet kontrollera att butiken/serveringsstället faktiskt för matvaror/mat i tillräcklig omfattning (för det fall det inte direkt kan konstateras vid en okulärbesiktning av företagets utbud). Det kan också vara fråga om handlingar som styrker att det finns en egentillsyn och att det finns ett godtagbart egentillsynsprogram och dokumentation av hur programmet tillämpas. Några andra handlingar torde normalt inte kunna avkrävas rörelseidkaren med stöd av denna bestämmelse bl.a. eftersom det vid ölförsäljning, till skillnad från vad som gäller vid tillståndspliktig servering, inte kan göras någon lämplighetsprövning av innehavaren.

Om en tillsynsmyndighet vägras tillträde till lokalen kan polisbiträde påfordras eller administrativ åtgärd vidtas enligt 7 kap. 21 §.

8 kap. 7 §

Polismyndigheten ska på begäran lämna annan tillsynsmyndighet det biträde som behövs vid tillämpning av 4–6 §§.

Kommentar

Tillsynsmyndigheterna har rätt, att för sin tillsyn, begära biträde från polismyndigheten. Det kan till exempel gälla att få tillträde till lokaler och utrymmen för att kontrollera bland annat efterlevnaden av åldersgränsen för servering av alkoholdrycker och detaljhandel med öl.

Kapitel 9.

Överklagande

9 kap. 1 §

Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Kommentar

Bestämmelsen är viktig framför allt i åtgärdsärenden men även vid t.ex. beslut om villkor. Den ger därmed uttryck för alkohollagens karaktär av social skyddslagstiftning. Ett åtgärdsbeslut ska därför normalt gälla omedelbart, alltså redan innan det vunnit laga kraft. Därigenom kan kommunen snabbt stoppa alkoholpolitiska olägenheter, t.ex. brister i ordning eller nykterhet på ett serveringsställe eller försäljning av öl till underåriga i butik. Det finns dock möjlighet att på grund av särskilda omständigheter förordna att beslutet ska träda i kraft vid en senare tidpunkt, t.ex. för att ge tid för att avveckla verksamheten.⁶¹

Tillståndshavaren/rättighetshavaren ska underrättas om innehållet i beslutet samt få en fullföljdshänvisning enligt vad som stadgas i 21 § förvaltningslagen (1986:223). För delgivning av beslut, se delgivningslagen (1970:428).

Bestämmelsen avser beslut som fattas av såväl kommuner som av domstolar. En förvaltningsdomstols beslut gäller alltså omedelbart om inte domstolen har angett något annat i beslutet. Om domstolen t.ex. undanröjer ett beslut om återkallelse av ett serveringstillstånd gäller tillståndet omedelbart på nytt.

Rör ärendet en ansökan om serveringstillstånd som kommunen avslagit, och domstolen sedan ändrar detta beslut, torde domstolen normalt åter-

61 Jfr t.ex. dom i Kammarrätten i Sundsvall den 4 april 1996, mål nr 720-96. Efter det att länsstyrelsen återkallat ett serveringstillstånd (med hänvisning till ekonomisk missköttsamhet) avslag Länsrätten i Västernorrlands län överklagandet i dom den 29 januari 1996, mål nr 32-96. I överklagandet till kammarrätten yrkades, för det fall att beslutet om återkallelse skulle stå fast, att det skulle träda i kraft efter den 1 juli 1996. Detta för att bolaget skulle kunna ”vidta åtgärder för att kunna ändra inriktning på verksamheten alternativt avveckla rörelsen”. Kammarrätten, som avslag överklagandet, fann att skäl förelåg att uppskjuta ikraftträdandet av beslutet till den 15 maj 1996. Domen överklagades till Regeringsrätten, som den 15 maj 1996, mål nr 3202-96, beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

förvisa ärendet till tillståndsmyndigheten för fortsatt handläggning eller för utfärdande av tillståndsbevis enligt 7 kap. 22 §. Utfärdande av tillståndsbevis bör ske utan dröjsmål. Skulle nya omständigheter tillkomma under den fortsatta handläggningen, som talar mot att serveringstillstånd ges, kan naturligtvis kommunen på nytt meddela ett avslagsbeslut.

Om kommunen inte godtar domstolens bedömning kan kommunen överklaga beslutet hos närmast högre förvaltningsdomstol; se 9 kap. 2 §. Detta gäller oavsett om det rör ett ärende om administrativt ingripande eller ett ansökningsärende som domstolen avgjort. Önskar kommunen dessutom att verkställigheten av beslutet ska anstå måste kommunen omedelbart överklaga beslutet och i samband därmed begära inhibition.⁶²

9 kap. 2 §

Statens folkhälsoinstituts eller en kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller beslut om rättelse enligt 28 § personuppgiftslagen (1998:204) och om information som ska lämnas enligt 26 § samma lag.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
LAG (2001:414).

Kommentar

Första stycket

Kommunens beslut överklagas hos respektive länsrätt. I princip kan såväl gynnande som negativa beslut överklagas. Av 22 § förvaltningslagen (1986:223)⁶³ framgår vem som får överklaga ett beslut.⁶⁴

62 Jfr Justitieombudsmannens (JO) uttalande i ett ärende där en privatperson ansökte om bistånd enligt socialtjänstlagen (JO 1993-94 s. 227, dnr. 3155/92). JO uttalade att om en kommunalnämnd i samband med överklagande till högre instans begär inhibition torde nämnden kunna vänta med verkställighet intill dess inhibitionsyrkandet prövats (dvs. inte längre). Det förutsätts enligt JO också att inhibitionsyrkandet görs i *direkt anslutning* till överklagandet.

63 Förvaltningslagen 22 §. Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas.

64 Kammarrätten i Stockholms län delade länsrättens i Gotlands län bedömning. En restaurang i Visby fick serveringstid till klockan 02.00. Beslutet överklagades dels av en förening (Föreningen för Visby Innerstads Boendemiljö), dels av en granne till restaurangen. Endast den senare bedömdes ha klagorätt. Kammarrättens dom den 6 juni 1996, nr 3770-96 respektive länsrättens dom den 30 april 1996, nr 650-95.

Kapitel 11.

Förverkande

11 kap. 5 §

Chefen för utrikesdepartementet får medge undantag från 6 kap. 5 och 9 §§ på begäran av främmande stat och internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Kommentar

Bestämmelsen är till för att möjliggöra servering av tull- och skattefria varor vid bl.a. främmande stats representation utanför beskickningen. Bestämmelsen innebär att chefen för utrikesdepartementet kan medge undantag från 6 kap. 5 och 9 §§; dvs. att servering av tull- och skattefria alkoholdrycker får ske, förutsatt att serveringstillstånd meddelats, utan att inköpen av alkoholdrycker gjorts i föreskriven ordning samt att förvarings- och förtäringförbuden inte gäller. Sådant medgivande ges till restauratören/tillståndshavaren.

Utrikesdepartementet har tillkännagivit under vilka förutsättningar undantag medges till ambassader och beskickningar:

Bestämmelsen är avsedd att användas vid arrangemang som ingår i det diplomatiska verksamhetsområdet, dvs. vid sedvanlig representation. Detta får ej användas av ambassaden i kommersiellt syfte. Beskickningschefen ska svara för värdskapet. Alkoholdryckerna får bara serveras i lokaler dit allmänheten inte har tillträde. Undantag medges inte om det finns en medarrangör som inte är en del av ambassaden, t.ex. ett privat företag, turistbyrå eller ett konstgalleri. Det förutsätts också att denna möjlighet att köpa tull- och skattefritt inte missbrukas genom att beskickningen agerar för någon annans räkning, t.ex. en vinagent från hemlandet.

Med hänsyn till bestämmelserna i 6 kap. 5 och 9 §§ anser Statens folkhälsoinstitut dels att alkoholdrycker som avses i medgivandet hålls åtskilda från serveringsställets övriga alkoholdrycker, dels att alkoholdrycker som blivit över återlämnas till den som tillhandahållit dem.

Bilaga 1

BLANKETT: RESTAURANGRAPPORT, STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT FHIB 2003:1

+	RESTAURANGRAPPORT Datum	Förställning m m på serveringsställe
Serveringsställets namn		
Adress		
Festnamn och gästert		
Reservationsnummer	Kategori	
Tillståndshavarens organisationsnummer		+ Redovisningsperiod År
Normala priser i huvudpriset (kroner inkl moms)		
Frostfrysad Gul Korvar	Allergiska kostnader, yt- skador Korvar	Öst skinka Korvar
Korvar	Öst skinka Korvar	Öst skinka Korvar
Korvar	Korvar	Korvar
Omställning inkl moms (kroner)		
Rätt	Speltidrycker inkl övriga speltidrycker	Vår inkl övriga viner
Småttill	Öst *	Övriga drycker
Korvar, korv- och korvstycker	Total omställning, kronor	
* Kan klassificeras som skivviner om den redovisas under "Övriga drycker".		
Inköpta volymer (hela liter)		
Spritdrycker	Småttill	
Över 2,20 och högst 22,0 volymprocent	Över 22,0 volymprocent	Över 3,0 och högst 15,0 volymprocent
Vår	Över 7,0 och högst 15,0 volymprocent	Över 15,0 och högst 22,0 volymprocent
All här skrivade uppgifter är sedan försäkras behörig kontrolleras		
+	Information och förklaringar, se baksidan	+

ANVISNINGAR

Uppgiftsskyldigheten framgår av 8 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738) och Statens folkhälsoinstituts (FHI) föreskrifter FHIFS 2003:3. Uppgifterna kommer att användas av kommunen, länsstyrelsen och FHI för tillsyn, uppföljning samt för statistikbearbetningar.

Den som enligt alkohollagen har tillstånd att servera spritdrycker, vin eller starköl året runt eller årligen under en viss tidsperiod skall en gång per år lämna uppgifter enligt denna blankett. De tillståndshavare som medgivits undantag från kravet på kassaregister enligt 8 kap. 5 a § första stycket alkohollagen behöver inte lämna uppgifter.

Att inte lämna uppgifter kan medföra att kommunen med stöd av 7 kap. 19 § punkt 3 alkohollagen återkallar serveringstillståndet.

Blanketten skall ha inkommit till kommunen, i två exemplar, senast den 15 februari året efter redovisningsåret. Kommunen vidarebefordrar uppgifterna till FHI.

Uppgifterna omfattas av sekretess enligt 9 kap. 24 § sekretesslagen (1980:100).

Omsättning

Om företaget har flera verksamhetsgrenar redovisas endast den verksamhet som serveringstillståndet omfattar.

Omsättningen under perioden redovisas inklusive moms. Beloppen anges i hela kronor.

Bricklunch och liknande vari ingår lättdryck (lättöl, mjölk, kaffe o. dyl.) får i sin helhet räknas som mat. Personalmåltider tas inte med. Försäljning av måltider för avhämtning skall inte inräknas i omsättningen om den överstiger 10 % av restaurangens omsättning av mat.

Priser

Priserna anges inklusive moms och vid redovisningsperiodens utgång. Avrunda till närmaste antal kronor.

Inköpta volymer

Den inköpta volymen alkoholdrycker anges i liter. Med inköp menas, i detta sammanhang, samtliga alkoholdrycker som levererats till serveringsstället minskat med eventuella returer såsom inkuranser och återgång av köp.

Samråd har skett med Näringslivets Nämnd för Regelgranskning enligt Förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare.

Bilaga 2

ANSÖKNINGSÄRENDE

Exempel på gången vid ansökan om serveringstillstånd

- Ansökan inkommer till kommunen
- Ansökan diarieförs
- Granskning av ansökningshandlingarna
- Ev. komplettering inhämtas från sökanden
- Solfjädersremiss till exempelvis:
 - polismyndigheten (obl.)
 - miljöförvaltningen
 - kronofogdemyndigheten
 - skattemyndigheten

REMISSVAR

- Utredning

Sammanställning av utredning och kommunikering med sökanden
Förslag till beslut

SÖKANDEN

BESLUT

BIFALL

AVSLAG

Utfärda tillståndsbrev
Expediera

Expediera

SÖKANDEN

Kopia obligatorisk till

- Statens folkhälsoinstitut
- länsstyrelsen
- polismyndigheten

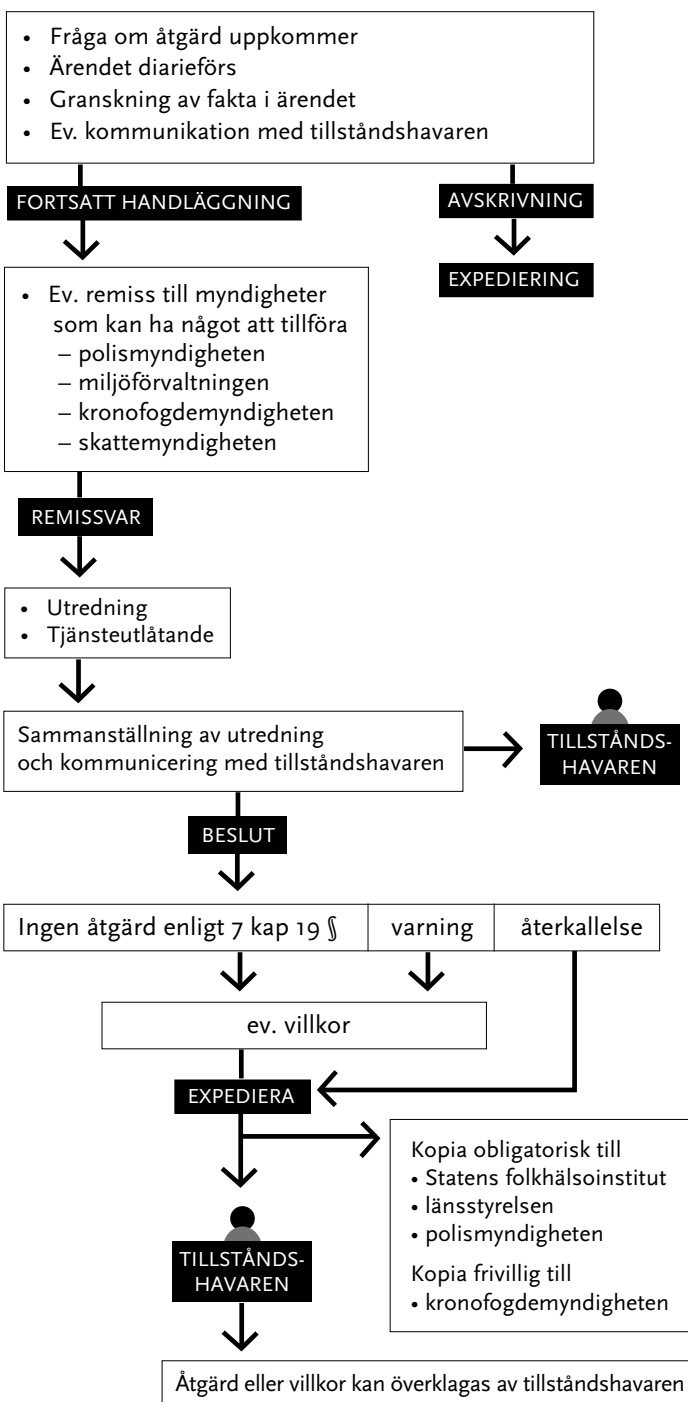
Kopia frivillig till

- kronofogdemyndigheten

Avslag kan överklagas av sökanden.
Delvist bifall kan överklagas av sökanden och annan berörd.
Bifall kan överklagas av annan berörd.

TILLSYNSÄRENDE

Exempel på gången vid ett tillsynsärende

Författning

ALKOHOLLAG (1994:1738)

Utfärdad: 1994-12-16. Ändring införd: t.o.m. SFS 2008:496

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller tillverkning, marknadsföring och införsel av alkoholdrycker och handel med sådana varor. Lagen gäller också tillverkning av sprit.

Bestämmelser om införsel och försäljning av teknisk sprit finns i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. Lag (1999:1001).

2 § Med sprit förstås en vätska som innehåller alkohol i en koncentration av mer än 2,25 volymprocent. Med tillverkning av sprit förstås varje förfarande, varigenom alkohol i sådan koncentration framställs eller utvinns. Vin, starköl och öl anses dock inte som sprit. Inte heller utgör framställning av sådan dryck tillverkning av sprit.

Med mäsik förstås en jäsende vätska som blir sprit om den får fortsätta att jäsa.

Med alkohol avses i denna lag etylalkohol.

3 § Med alkoholdryck förstås en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdrycker delas i denna lag in i spritdrycker, vin, starköl och öl.

4 § Med spritdryck förstås en alkoholdryck som innehåller sprit.

5 § Med vin förstås en alkoholdryck som är framställd genom jäsning av druvor eller druvmust eller av bär, frukt eller andra växtdelar samt andra alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent alkohol och som inte är spritdryck, starköl eller öl.

6 § Med starköl förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol.

Med öl förstås jäst, odestillerad dryck som är framställd med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent.

7 § Med lättdryck förstås dryck som antingen är fri från alkohol eller innehåller högst 2,25 volymprocent alkohol.

8 § Tillverkare kallas den som driver yrkesmässig tillverkning enligt denna lag.

Med försäljning förstås varje form av tillhandahållande av dryck mot ersättning.

Försäljning till konsument benämns detaljhandel eller, om den sker för förtäring på stället, servering. Annan försäljning benämns parti-handel.

2 kap. Tillverkning m.m.

1 § Sprit och spritdrycker får inte tillverkas utan tillstånd (tillverknings-tillstånd).

Apparat som uppenbarligen är ägnad för tillverkning av sprit (destil-lationsapparat) och del till sådan apparat (apparatdel) får endast till-verkas för, överlåtas till eller innehas av den som har tillstånd enligt denna lag att tillverka sprit eller spritdrycker.

Vad som sägs i andra stycket gäller inte om Statens folkhälsoinstitut har medgivit undantag från kravet på tillstånd. Ett sådant medgi-vande får ges tills vidare eller för viss tid och får återkallas om förhål-landena föranleder det. Lag (2001:414).

2 § Vin, starköl eller öl får inte tillverkas utan tillstånd om det inte gäller tillverkning i hemmet för eget behov.

3 § Närmare bestämmelser om tillverkning av alkoholdrycker och sprit meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälso-institut. Lag (2001:414).

4 § Tillverkare av alkoholdrycker får förfoga över av honom tillverkad dryck för försäljning endast enligt denna lag.

5 § Tillverkare av sprit får förfoga över av honom tillverkad sprit endast för export och, efter medgivande av Statens folkhälsoinstitut, för användning i egen rörelse samt för försäljning enligt lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m. Lag (2001:414).

3 kap. Allmänna bestämmelser för försäljning

1 § Spritdrycker, vin eller starköl får inte säljas om det inte föreligger rätt till det enligt denna lag. Särskilda bestämmelser gäller för detaljhan-del med och servering av öl.

1a § Alkoholdrycker som inte får säljas i en butikslokal får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen.

Med butikslokal avses en lokal där konsumenterna kan köpa varor eller tjänster eller hyra varor, dock inte restauranger och andra närings-ställen. Lag (2005:470).

- 2 §** Utan hinder av denna lag får spritdrycker, vin och starköl serveras till passagerare på järnvägståg i internationell trafik.
- Genom vad som föreskrivs i denna lag inskränks inte den rätt till försäljning som följer av gällande bestämmelser om tullager som har inrättats för förvaring av proviant m.m. eller rätten till försäljning av obeskattade varor i exportbutik.
- 3 §** I fråga om rätt att förfoga över spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på fartyg och luftfartyg i internationell trafik gäller särskilda bestämmelser.
- 4 §** Försäljning av drycker som omfattas av denna lag skall skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras. Den som tar befattning med försäljning av alkoholdrycker skall se till att ordning och nykterhet råder på försäljningsstället.
- 5 §** har upphävts genom lag (1999:1001).
- 6 §** Vid detaljhandel med och servering av alkoholdrycker skall lätt-drycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.
- 7 §** Den som inte har fyllt 20 år eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte bedriva försäljning av alkoholdrycker. Lag (1999:1001).
- 8 §** Vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte har fyllt 18 år.
- Alkoholdrycker får inte lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.
- Alkoholdrycker får inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligen tillhandahållas någon. Den som lämnar ut alkoholdrycker skall förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket.
- 9 §** Det är förbjudet att som ombud eller på därmed jämförligt sätt anskaffa alkoholdrycker till den som enligt 8 § inte har rätt att få sådan vara utlämnad till sig. Det är också förbjudet att i annat fall än som avses i 4 kap. 2 § andra stycket 1, 2 och 4–7 i större omfattning tillhandagå annan med att anskaffa alkoholdrycker.
- Spritdrycker, vin eller starköl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 20 år. Öl får inte överlämnas som gåva eller lån till den som inte har fyllt 18 år.
- Andra stycket gäller inte när någon bjuder på en alkoholdryck för förtäring på stället. Spritdrycker, vin eller starköl får dock inte bjudas den som inte fyllt 20 år, om det med hänsyn till den bjudnes ålder och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarligt. Detsamma gäller i fråga om öl beträffande den som inte fyllt 18 år. Lag (2008:366).

10 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får om synnerliga skäl föreligger förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

Kommunen får för visst tillfälle, om det anses påkallat för ordningens upprätthållande, förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker.

4 kap. Partihandel m.m.

1 § Partihandel med spritdrycker, vin eller starköl får bedrivas endast av den som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare för sådana varor enligt 9 eller 12 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Av detta följer att rätten till partihandel endast avser den dryck som omfattas av godkännandet som upplagshavare eller registreringen som varumottagare enligt bestämmelserna i lagen om alkoholskatt.

Utöver vad som anges i första stycket får partihandel med spritdrycker, vin och starköl bedrivas av detaljhandelsbolaget i enlighet med vad som anges i 5 kap. 1 § tredje stycket.

Trots bestämmelserna i första stycket får innehavare av serveringstillstånd sälja enstaka varor som omfattas av tillståndet till någon som har rätt att bedriva partihandel med sådana varor. Lag (2001:414).

2 § Spritdrycker, vin och starköl får föras in till landet endast av den som enligt 1 § första stycket är berättigad att bedriva partihandel med sådana varor samt av detaljhandelsbolaget för att kunna fullgöra den skyldighet som anges i 5 kap. 5 §.

Utöver vad som anges i första stycket får spritdrycker, vin och starköl föras in

1. av den som har rätt till tullfrihet enligt 4 § lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.,
2. av resande som har fyllt 20 år eller person, som utför arbete på transportmedel och som har uppnått nämnda ålder, för eget eller familjens bruk eller som gåva till närstående för dennes eller dennes familjs personliga bruk,
3. som proviant på fartyg eller luftfartyg enligt särskilda bestämmelser,
4. av en enskild person eller i yrkesmässig befordran för en enskild person som har fyllt 20 år och som flyttar till Sverige, om dryckerna är avsedda för dennes eller dennes familjs personliga bruk,
5. av en enskild person eller i yrkesmässig befordran för en enskild person som har fyllt 20 år och som har förvärvat dryckerna genom arv eller testamente, om dryckerna är avsedda för dennes eller dennes familjs personliga bruk,
6. som enstaka gåvoförsändelse under yrkesmässig befordran från en enskild person i ett annat land till en enskild person i Sverige, som har fyllt 20 år, om dryckerna är avsedda för dennes eller dennes familjs personliga bruk, och

7. av en enskild person som har fyllt 20 år genom yrkesmässig befordran eller annan oberoende mellanhand, om införseln sker från ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och dryckerna är avsedda för den enskildes eller dennes familjs personliga bruk.

Spritdrycker, vin och starköl som medförs som proviant på järnvägståg i internationell trafik, får föras in i den utsträckning som krävs för servering av passagerare under tågets färd inom landet. Lag (2008:366).

3 § har upphävts genom lag (1999:1001).

4 § Tillstånd får ges till inköp av spritdrycker, vin eller starköl som används i teknisk, industriell, medicinsk, vetenskaplig eller liknande verksamhet. Inköpstillstånd medför rätt att köpa in varorna hos den som är berättigad att bedriva partihandel med sådana varor.

5 § Den som har rätt att bedriva partihandel får sälja varorna till detaljhandelsbolaget, till annan som har rätt att bedriva partihandel med motsvarande varor och till den som har meddelats serveringstillstånd för sådana varor. Detta gäller dock inte i fråga om sådant serveringstillstånd som endast avser servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod. Den som har rätt att bedriva partihandel får också exportera varorna eller sälja dem till den som fått sådant särskilt tillstånd till inköp av varorna som avses i 4 §. Försäljning får även ske till den som har tillstånd enligt lagen (1999:446) om proviantering av fartyg och luftfartyg.

Endast den som har rätt att bedriva partihandel får förpacka om eller buteljera varorna. Lag (2001:414).

6 § Överlåts en rörelse där det ingår verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag eller för vilken det krävs godkännande eller registrering som anges i 1 § första stycket, får överlåtaren sälja sitt lager av spritdrycker, vin eller starköl till sin efterträdare, om denne har beviljats tillstånd som gäller för verksamheten eller, i fråga om partihandel, har rätt att bedriva verksamheten.

Ett konkursbo eller dödsbo eller, i fråga om utmätt egendom, Kronofogde-myndigheten får utan hinder av bestämmelserna i denna lag sälja spritdrycker, vin eller starköl till den som har rätt att bedriva partihandel med sådana drycker eller till detaljhandelsbolaget. Motsvarande gäller då en verksamhet måste avvecklas till följd av att tillståndet eller godkännande eller registrering som avses i 1 § första stycket återkallats eller att det finns andra tvingande skäl.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller i tillämpliga delar även i fråga om öl. Lag (2006:720).

7 § Vid partihandel med spritdrycker, vin och starköl är säljaren skyldig att förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller köpa in varan. Lag (1999:1001).

Särskilda bestämmelser för marknadsföring

8 § Vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter skall särskild måttfullhet iakttas. Reklam- eller annan marknadsföringsåtgärd som är påträngande eller uppsökande eller som uppmanar till bruk av alkohol får inte företas.

Marknadsföring får inte rikta sig särskilt till eller skildra barn eller ungdomar som inte har fyllt 25 år. Lag (2004:1045).

9 § Den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker får i sin rörelse lämna sådana drycker som gåva endast i form av varuprov.

Vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker får sådana drycker inte lämnas som gåva. Lag (1999:1001).

10 § Vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter får inte användas kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program. Detta gäller även för sådana TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844). Lag (1999:1001).

11 § Vid marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol till konsumenter får inte användas kommersiella annonser i periodiska skrifter eller andra skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig och som med avseende på ordningen för utgivningen är jämförbara med periodiska skrifter. Detta gäller dock inte i fråga om skrifter som tillhandahålls endast på försäljningsställen för sådana drycker. Lag (2003:166).

11a § Vid marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol till konsumenter genom kommersiella annonser i periodiska skrifter eller andra skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig och som med avseende på ordningen för utgivningen är jämförbara med periodiska skrifter, får framställning i bild omfatta endast en återgivning av

1. varan eller råvaror som ingår i varan,
2. enstaka förpackningar, eller
3. varumärke eller därmed jämförligt kännetecken.

Annons som avses i första stycket får inte vara större än 2 100 spaltmillimeter. Annonsen skall på ett tydligt sätt ange dryckens alkoholhalt men får inte framställa en hög alkoholhalt som en positiv egenskap.

En sådan annons som avses i första och andra styckena får inte strida mot god sed genom det sammanhang där den förekommer, använda sig av metoder som är opassande med tanke på konsumenten eller innehålla osanna eller vilse-ledande uppgifter om alkohol, alkoholkonsumtion, alkoholens verkningar eller andra egenskaper. Lag (2004:1045).

11b § Marknadsföring i kommersiell annons av alkoholhaltiga lättdrycker till konsumenter ska utformas på ett sådant sätt att den inte kan förväxlas med marknadsföring av alkoholdryck. Marknadsföring i kommersiell annons av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol till konsumenter ska utformas på sådant sätt att den inte kan förväxlas med marknadsföring av alkoholdryck som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol. Första stycket första meningen gäller inte i de fall då marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol är tillåten.

Bestämmelserna om marknadsföring av alkoholhaltiga lättdrycker i första stycket tillämpas inte i de fall detta är oskäligt. Lag (2008:366).

11c § Vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter genom kommersiella annonser i periodiska skrifter eller andra skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig och som med avseende på ordningen för utgivningen är jämförbara med periodiska skrifter, skall annonserna på ett tydligt sätt återge en text som informerar om alkoholens skadeverkningar (informationstext). Om det finns flera informationstexter skall minst en av dem återges. Vid upprepad annonsering skall de olika informationstexterna användas omväxlande och om möjligt i lika stor omfattning.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka texter som skall återges och hur dessa skall utformas. Lag (2004:1045).

12 § En handling som strider mot 8-11 b §§ eller 11 c § första stycket ska vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter och, i fall som avses i 9 §, även mot näringsidkare. En handling som strider mot 10 § kan medföra marknadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 29-36 §§ marknadsföringslagen. Lag (2008:496).

13 § Regeringen får med avseende på främmande stat bestämma att följande ska gälla.

Vid marknadsföring av alkoholdrycker är det förbjudet att använda oriktiga eller vilseledande ursprungsbeteckningar, genom vilka dryckerna direkt eller indirekt anges vara frambragta eller tillverkade i den främmande staten eller i en region eller ort i den främmande staten. Detta gäller även om det äkta ursprunget anges eller om beteckningen används bara i översättning eller åtföljs av uttryck som ”art”, ”sort”, ”typ”, ”kopia” eller liknande uttryck.

En handling som strider mot andra stycket ska vid tillämpning av marknadsföringslagen (2008:486) anses vara otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare. Lag (2008:496).

5 kap. Detaljhandel

Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl

- 1 § För detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl skall det finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhandelsbolaget), som staten äger.

Detaljhandelsbolaget får inte exportera eller tillverka drycker som anges i första stycket. Detaljhandelsbolaget får importera sådana drycker endast för att kunna fullgöra den skyldighet som anges i 5 §.

Detaljhandelsbolaget får inte bedriva annan partihandel än försäljning till dem som har serveringstillstånd. Vad nu sagts gäller inte försäljning av enstaka partier av varor till någon som har rätt att bedriva partihandel.

Bestämmelser om detaljhandelsbolagets verksamhet och drift samt om särskild kontroll från statens sida skall tas in i ett avtal som upprättas mellan staten och bolaget. Lag (2001:414).

- 2 § Detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl får bedrivas endast av detaljhandelsbolaget.

Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställets förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget.

- 3 § Försäljning får ske antingen som försäljning till avhämtning eller genom försändning på rekvisition. Försäljning får även ske vid auktion av spritdrycker, vin och starköl för annans räkning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och detaljhandelsbolaget.

Detaljhandelsbolaget får utan hinder av 6 kap. 1 § första stycket bedriva provning av alkoholdrycker för allmänheten enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget. Lag (2001:414).

- 4 § Har upphävts genom lag (1999:1001).

- 5 § Spritdrycker, vin eller starköl som inte hålls i lager skall på begäran anskaffas. Lag (2004:1045).

Detaljhandel med öl

- 6 § Detaljhandel med öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, tillåten under villkor att verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel
1. som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel,
 2. som ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 8 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och
 3. där det bedrivs försäljning av matvaror.

Utan hinder av vad som sagts i första stycket får detaljhandel med öl bedrivas av detaljhandelsbolaget samt av tillverkare av öl.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas.

Den som bedriver detaljhandel med öl skall utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen. För egenkontrollen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program. Lag (2006:826).

6 kap. Servering

- 1 §** Servering av spritdrycker, vin och starköl får ske endast om tillstånd har meddelats (serveringstillstånd).

Serveringstillstånd krävs dock inte för servering som ordnas

1. utan vinstintresse,
2. i andra lokaler än där det bedrivs yrkesmässig försäljning av alkoholdrycker eller lättdrycker,
3. vid ett enstaka tillfälle för vissa i förväg bestämda personer, och
4. utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna. Lag (2001:414).

- 1 a §** Servering av öl är, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, till-låten om verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel

1. som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel,
2. som ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 8 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europa-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och
3. där mat serveras samtidigt.

Utan hinder av första stycket får öl serveras i sådana fall som anges i 1 § andra stycket samt av den som har serveringstillstånd.

Den som bedriver servering av öl skall anmäla verksamheten hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när verksamheten påbörjas. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 § andra stycket eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningsskyldig enligt tredje stycket skall utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen skall det finnas ett för verksamheten lämpligt program. Lag (2006:826).

- 2 §** Servering av alkoholdrycker skall ske med återhållsamhet och får inte föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

- 3 §** På serveringsställe där serveringstillstånd gäller skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden.

Den som är serveringsansvarig skall med hänsyn till sina egenskaper och övriga omständigheter vara lämplig för uppgiften.

Tillståndshavaren skall till tillståndsmyndigheten anmäla den eller de personer som har utsetts att ansvara för alkoholservingen.

För servering av spritdrycker, vin och starköl får endast sådan personal anlitas som är anställd av tillståndshavaren eller som är inhyrd från ett bemanningsföretag. Restaurangskolor med serveringstillstånd får dock i utbildningssyfte anlita restaurangskolans elever. Lag (2001:414).

- 4 §** Om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat får servering av spritdrycker, vin och starköl påbörjas tidigast klockan 11.00 och avslutas senast klockan 01.00. Vid prövningen skall sådana olägenheter och risker som avses i 7 kap. 9 § särskilt beaktas.

Serveringsställe skall vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte hotellrum med minibar. Lag (2004:1045).

- 5 §** Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och starköl som behövs för rörelsen endast av den som har rätt att bedriva partihandel med varan eller av detaljhandelsbolaget. Den som enbart har tillstånd för servering i slutet sällskap vid ett enstaka tillfälle eller under en enstaka tidsperiod får dock göra motsvarande inköp endast hos detaljhandelsbolaget. Lag (2003:166).

- 6 §** Priser på alkoholdrycker får vid servering inte sättas lägre än inköpspriset för varan jämte skäligt tillägg. Priserna skall avvägas så att försäljning av drycker med högre alkoholhalt inte främjas.

- 7 §** På ett serveringsställe får åtgärder inte vidtas i syfte att förmå någon gäst till inköp av alkoholdrycker.

- 8 §** Från ett serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon medföra eller tillåtas medföra spritdrycker, vin eller starköl som har serverats där. Detta gäller inte hotellrum med minibar.

- 9 §** På serveringsställe där serveringstillstånd gäller får inte någon dricka eller tillåtas dricka andra alkoholdrycker än sådana som har serverats i enlighet med tillståndet. Detta gäller dock inte på hotellrum.

Inte heller får någon dricka eller tillåtas dricka alkoholdrycker på ett serveringsställe där alkoholdrycker inte får serveras eller i en lokal, som yrkesmässigt upplåts för anordnande av sådana sammankomster i slutna sällskap vid vilka mat eller dryck tillhandahålls av innehavaren eller genom dennes försorg och där servering av alkoholdrycker inte är tillåten.

Alkoholdrycker som inte får serveras i en lokal som avses i denna paragraf får inte heller förvaras i sådan lokal eller tillhörande utrymmen.

Förbuden enligt denna paragraf gäller inte i fråga om öl. Lag (2005:470).

7 kap. Tillstånd m.m.

Tillverkningstillstånd och inköpstillstånd

- 1 § Tillverkningstillstånd och inköpstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att han har tillfredsställande lagringsmöjligheter.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

Tillståndsmyndigheten får om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid. Myndigheten får också meddela de villkor som behövs, i samband med beslutet om tillstånd eller senare under tillståndstiden. Lag (1999:1001).

- 2 § Tillverkningstillstånd kan gälla sprit, spritdrycker, vin, starköl och öl eller avse en eller flera av dessa varor. Inköpstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker. Lag (1999:1001).

- 3 § Tillverkningstillstånd och inköpstillstånd meddelas av Statens folkhälsoinstitut. Ansökan om tillstånd skall göras skriftligen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut meddelar närmare föreskrifter om vilken utredning som sökanden skall ge in. Lag (2001:414).

- 4 § Den som hos Statens folkhälsoinstitut ansöker om tillstånd skall betala ansökningsavgift. Den som beviljas tillstånd skall även betala en årlig tillsynsavgift.

Regeringen beslutar om avgifternas storlek. Ytterligare föreskrifter om avgifterna meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut. Lag (2001:414).

Serveringstillstånd

- 5 § Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande tillstånd). Tillstånd kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Tillståndsmyndigheten får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till viss tid.

I samband med beslut om serveringstillstånd eller senare får tillståndsmyndigheten meddela de villkor som behövs. Lag (2001:414).

- 6 § Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin och starköl eller avse en eller två av dessa drycker.

7 § Serveringstillstånd får meddelas endast den som visar att han med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall också visa att serveringsstället uppfyller kraven i 8 §.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig och benägen att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna.

8 § Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat. Serveringsstället skall ha ett med hänsyn till omständigheterna tillräckligt antal sittplatser för gäster. Serveringsstället skall även vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.

Tillstånd för servering till allmänheten under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle får meddelas om serveringsstället tillhandahåller lagad mat. Detsamma gäller beträffande tillstånd för servering i slutet sällskap.

Om det finns en drinkbar skall den vara en mindre väsentlig del av serveringsstället, inrättad i nära anslutning till matsal.

Utan hinder av första och andra styckena får tillstånd meddelas för servering av vin och starköl i foajé till teater eller konsertlokal. Servering får dock endast ske under pauser i föreställningen.

Servering av alkoholdrycker från minibar på hotellrum får ske på hotell med serveringstillstånd. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut får meddela närmare bestämmelser om serveringen. Lag (2001:414).

9 § Om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, får serveringstillstånd vägras även om kraven i 7 och 8 §§ är uppfyllda. Lag (2004:1045).

10 § Serveringstillstånd skall avse viss lokal eller annat avgränsat utrymme.

11 § Ombyggnad av serveringsställe som medför väsentlig ändring av serveringslokalerna kräver särskilt medgivande av tillståndsmyndigheten.

12 § Tillstånd till servering av spritdrycker, vin och starköl meddelas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Serveringstillstånd, som avser servering i inrikes trafik på fartyg, luftfartyg eller järnvägståg (trafikservering), meddelas dock av den kommun där det företag som vill bedriva serveringen har sitt säte eller där den person som vill bedriva serveringen har sitt hemvist. Har företaget inte säte inom landet eller personen inte hemvist inom landet, meddelas tillstånd av Stockholms kommun.

- 13 §** Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen hos kommunen.
Kommunen får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.
Kommunen får även ta ut avgift för tillsyn enligt 8 kap. av den som har serveringstillstånd och av den som bedriver anmälningspliktig servering av eller detaljhandel med öl. Lag (2001:414).
- 14 §** En ansökan om serveringstillstånd, som avser servering året runt eller årligen under viss tidsperiod, får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande inhämtas. Polismyndigheten skall i yttrandet redovisa de omständigheter som ligger till grund för myndighetens bedömning och därvid särskilt yttra sig om sökandens allmänna lämplighet för verksamheten.
Om ansökan om serveringstillstånd avser servering inom eller invid militärt område, skall yttrande dessutom inhämtas från vederbörande militära chef innan ansökan får bifallas.
- 15 §** Kommunens uppgifter enligt denna lag fullgörs av den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer.
- 16 §** Kommunen får träffa avtal med en annan kommun om att uppgifter som kommunen har enligt denna lag skall ombesörjas helt eller delvis av den andra kommunen. Kommunen får dock inte överlåta befogenhet att avgöra ärenden enligt detta kapitel eller enligt 3 kap. 10 §.

Upphörande av tillstånd i vissa fall

- 17 §** Har den som fått tillstånd enligt denna lag avlidit eller fått förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen och vill dödsboet eller förvaltaren fortsätta rörelsen, skall anmälan göras till tillståndsmyndigheten. Anmälan skall ha kommit in senast två månader efter döds-fallet eller beslutet om förvaltare. Har anmälan inte kommit in inom denna tid, upphör tillståndet att gälla efter tidens utgång.
Har den som fått tillstånd försatts i konkurs, upphör tillståndet att gälla omedelbart. Vill konkursboet fortsätta rörelsen skall ansökan göras hos tillståndsmyndigheten. Myndigheten skall behandla en sådan ansökan med förtur.

Återkallelse m.m.

- 18 §** Statens folkhälsoinstitut skall återkalla tillverkningstillstånd eller inköpstillstånd om
1. tillståndet inte längre utnyttjas,
 2. tillståndshavaren inte följer de för tillståndet gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag, eller
 3. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillståndet inte längre föreligger. Lag (2001:414).

- 19 §** Kommunen skall återkalla serveringstillstånd om
1. tillståndet inte längre utnyttjas,
 2. det inte endast tillfälligt uppkommer sådana olägenheter som avses i 6 kap. 2 §,
 3. tillståndshavaren inte följer de för servering eller serveringstillstånd gällande bestämmelserna i denna lag eller föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av denna lag,
 4. de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd enligt 7 och 8 §§ inte längre föreligger, eller
 5. tillståndshavaren tillåter brottslig verksamhet på serveringsstället. Lag (2001:414).
- 20 §** I stället för återkallelse enligt 18 eller 19 § kan tillståndshavaren meddelas varning, om varning av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.
- 21 §** Föranleder detaljhandel med eller servering av öl olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller följs inte bestämmelserna i denna lag, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela honom varning.
- Ett förbud enligt första stycket kan inskränkas till att gälla för vissa närmare angivna tider eller under vissa närmare angivna omständigheter. Förbud meddelas för en tid av sex månader eller, vid upprepad eller allvarlig försummelse, tolv månader räknat från det att den som bedriver försäljningen fått del av beslutet.
- Den kommun där försäljningsstället är beläget beslutar om ingripande enligt denna paragraf. Saknas fast försäljningsställe beslutar den kommun som avses i 12 § andra stycket. Lag (2001:414).

Underrättelseskyldighet m.m.

- 22 §** En kommun som fattat beslut i ärende enligt denna lag skall sända en kopia av beslutet till Statens folkhälsoinstitut samt den länsstyrelse och polismyndighet som berörs av beslutet. Avser beslutet de särskilda bestämmelserna för marknadsföring skall en kopia av beslutet sändas också till Konsumentverket.
- En kommun skall utfärda bevis om tillstånd som kommunen har meddelat. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant bevis skall innehålla. Lag (2001:414).

8 kap. Tillsyn m.m.

- 1 §** Statens folkhälsoinstitut utövar, med den begränsning som följer av 1 a §, central tillsyn över efterlevnaden av denna lag och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpningen av lagen.

Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet. Länsstyrelsen skall också biträda kommunerna med råd i deras verksamhet.

Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl utövas av kommunen och av polismyndigheten. Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering av och detaljhandel med öl. Lag (2001:414).

- 1 a §** För tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna för marknadsföring i 4 kap. 8–11 och 13 §§ finns särskilda regler i marknadsföringslagen (2008:486). Tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 4 kap. 8–11 §§ gentemot den som har serveringstillstånd får, i fråga om marknadsföring på serveringsställen, utövas också av kommunen. För kommunens tillsyn gäller inte 4 kap. 12 §.

Skatteverket utövar tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i 4 kap. 5 §. Lag (2008:496).

- 2 §** På begäran av någon annan tillsynsmyndighet skall kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn. Kommunen skall även på begäran av Skatteverket eller Tullverket lämna de uppgifter som behövs för beskattning eller påförande av tull.

Polismyndigheten skall underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Kronofogdemyndigheten skall underrätta vederbörande tillståndsmyndighet om en tillståndshavare brister i sina skyldigheter att erlägga skatter eller social- avgifter. På begäran av länsstyrelsen skall sådan underrättelse ges till denna.

På begäran av en tillsynsmyndighet skall polismyndigheter samt Skatteverket och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn. Lag (2003:711).

- 3 §** Den som beviljats tillstånd skall hos tillståndsmyndigheten anmäla när han avser att påbörja verksamheten. Anmälan skall även göras om verksamheten läggs ned eller om avbrott görs i den. Anmälan skall också göras i fall verksamhetens omfattning förändras eller om det i övrigt sker någon förändring i verksamheten som är av betydelse för tillsynen. Även betydande förändringar av ägarförhållanden skall anmälas.

Anmälan i denna paragraf skall göras i förväg. Om det förhållande som föranlett anmälningskyldighet inte har kunnat förutses skall anmälan i stället göras utan dröjsmål.

4 § Om en tillsynsmyndighet begär det skall en tillståndshavare lämna tillträde till driftsställe med tillhörande lokaler och tillhandahålla handlingar som rör verksamheten samt utan ersättning hjälpa till vid tillsynen, lämna varuprover som behövs och redovisa uppgifter om verksamhetens omfattning och utveckling.

Vad som sägs i första stycket gäller även i förhållande mellan den som är berättigad att bedriva partihandel enligt 4 kap. 1 § första stycket och myndighet som anges i 1 a § andra stycket. Lag (2000:483).

5 § Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringshandlingarna. Tillståndshavare och den som enligt 4 kap. 1 § första stycket är berättigad att bedriva partihandel är skyldiga att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Statens folkhälsoinstitut meddelar. Lag (2001:414).

5 a § /Upphör att gälla U:2010-01-01 genom lag (2007:594)/

Den som har tillstånd för servering av spritdrycker, vin eller starköl till allmänheten eller stadigvarande tillstånd för servering i slutet sällskap är skyldig att registrera all försäljning i kassaregister och att vid varje försäljning ta fram och erbjuda kunden ett av registret framställt kvitto. Tillståndsmyndigheten får medge undantag för servering inom ideella föreningar eller liknande slutna sällskap.

Kassaregister skall på ett tillförlitligt sätt visa alla transaktioner som gjorts. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kassaregister. Lag (2001:414).

6 § En tillsynsmyndighet har rätt att av den som bedriver servering av eller detaljhandel med öl på anfordran få upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Tillsynsmyndigheten har också rätt att få tillträde till rörelsens lokaler för att kunna utöva sin tillsyn.

7 § Polismyndigheten skall på begäran lämna annan tillsynsmyndighet det biträde som behövs vid tillämpning av 4–6 §§.

9 kap. Överklagande

1 § Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

2 § Statens folkhälsoinstituts eller en kommuns beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller beslut om rättelse enligt 28 § personuppgiftslagen (1998:204) och om information som skall lämnas enligt 26 § samma lag.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (2001:414).

10 kap. Ansvar m.m.

- 1 §** Den som
1. olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker,
 2. bereder mäsik i uppenbart syfte att olovligen tillverka sprit eller spritdrycker eller
 3. förvärvar, innehar, forslar, döljer eller förvarar sprit eller spritdrycker, som är olovligt tillverkade, eller mäsik, som är avsedd för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker,
- döms till böter eller fängelse i högst två år. Lag (1999:1001).
- 1 a §** Den som tillverkar, överlåter eller innehar destillationsapparat eller apparatdel i strid med 2 kap. 1 § andra stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år. Lag (1996:940).
- 2 §** Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet
1. säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller, om tillstånd inte behövs, utan rätt enligt denna lag,
 2. serverar spritdrycker, vin eller starköl som har anskaffats på annat sätt än som sägs i 6 kap. 5 §, döms för olovlig försäljning av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år.
- 3 §** Om ett brott som anges i 1 eller 2 § har begåtts uppsåtligen och är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall det särskilt beaktas om gärningen har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller har varit inriktad mot ungdomar. Lag (2005:470).
- 4 §** Den som olovligen tillverkar vin, starköl eller öl döms till böter eller fängelse i högst sex månader.
- 5 §** Den som innehar alkoholdrycker i syfte att olovligen sälja dem döms för olovligt innehav av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2005:470).
- 6 §** Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anskaffar, överlämnar eller bjuder på alkoholdrycker i strid med 3 kap. 9 § döms för olovligt anskaffande av alkoholdrycker till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år. Lag (2001:414).

7 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer eller lämnar ut alkohol drycker i strid med 3 kap. 8 § till någon som inte har uppnått föreskriven ålder eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel, eller vid partihandel underlåter att på sätt som föreskrivs i 4 kap. 7 § förvissa sig om att köparen har rätt att återförsälja eller köpa in varan, döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olovlig dryckeshantering döms också den som säljer öl i strid med förbud som meddelats enligt 7 kap. 21 §, tillåter alkoholförtäring i strid med 6 kap. 9 § första eller andra stycket eller förvarar alkohol i strid med 3 kap. 1 a § eller 6 kap. 9 § tredje stycket.

Till ansvar skall inte dömas den som

1. i strid med 3 kap. 1 a § förvarar alkohol, om det framgår av den förvarade alkohol drycken och omständigheterna i övrigt att drycken var avsedd för annat än försäljning,
2. i strid med 6 kap. 9 § tredje stycket förvarar alkohol, om det framgår av den förvarade alkohol drycken och omständigheterna i övrigt att drycken var avsedd för annat än förtäring på stället. Lag (2005:470).

8 § Är gärning som avses i 1, 2 och 4–7 §§ att anse som ringa, skall inte dömas till straff.

9 § För försök eller förberedelse till brott som avses i 1, 2 och 6 §§ döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Detta gäller dock inte gärningar som avses i 1 § 3 och endast gäller förvärv eller innehav för personligt bruk.

Den till vilken lagligen framställda alkohol drycker har anskaffats för personligt bruk skall vara fri från ansvar för medverkan till brott som avses i detta kapitel. Lag (1999:1001).

10 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel och utförsel av alkohol drycker finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Lag (2000:1256).

11 kap. Förverkande

1 § Sprit, alkohol drycker och mäsik som har varit föremål för brott enligt denna lag eller deras värde samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt denna lag. Förverkande av alkohol drycker kan ske även hos den som är fri från ansvar för brottet enligt 10 kap. 9 § andra stycket. Lag (2005:307).

- 2 §** Har sprit eller alkoholdrycker olovligen tillverkats skall även destillationsapparater, apparatdelar och redskap som har använts vid tillverkningen, råämnena som uppenbarligen varit avsedda för tillverkningen och beredningen samt kärl och emballage som varorna har förvarats i, förklaras förverkade. Likaså skall förråd av renings- och filtreringsmedel vilka uppenbarligen avsetts för rening eller filtrering av olovligen tillverkad sprit förklaras förverkat.
- Destillationsapparater och apparatdelar som har varit föremål för brott enligt 10 kap. 1 a § eller värdet därav samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade. Lag (1996:940).
- 2 a §** Utöver vad som sägs i 2 § får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat. Lag (2005:307).
- 3 §** Förordnande om förverkande enligt 1 eller 2 § skall inte meddelas, om det skulle vara uppenbart oskäligt. Lag (2005:307).
- 4 §** I fråga om sprit, alkoholdrycker eller mäsik som kan antas bli förverkade gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. i tillämpliga delar. Alkoholdryck som har lagts upp på sådant tillfälligt lager som nämns i 3 kap. 7 § tullagen (2000:1281) skall anses som förverkad om den inte har tagits ut från lagret inom 30 dagar från uppläggningsdagen. Vad som nu har sagts gäller även i fråga om sådan dryck som för tillfällig förvaring har omhändertagits av Tullverket utan att läggas upp på tillfälligt lager. Lag (2000:1300).
- 5 §** Chefen för utrikesdepartementet får medge undantag från 6 kap. 5 och 9 §§ på begäran av främmande stat och internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

12 kap. Register

- 1 §** Statens folkhälsoinstitut skall för de ändamål som anges i 2 § föra ett centralt register med hjälp av automatiserad behandling. Lag (2001:414).
- 2 §** Registret får användas för tillsyn, uppföljning och utvärdering av lagens tillämpning samt framställning av statistik. Lag (2001:414).

3 § Registret får innehålla uppgifter om dem som har tillstånd enligt denna lag samt om dem som har rätt att bedriva partihandel enligt 4 kap. 1 § första stycket.

I registret får behandlas uppgifter om

1. namn eller firma, person-, samordnings-, registrerings- eller organisationsnummer, adress och telefonnummer och
2. den verksamhet som tillståndet avser och om villkor som har meddelats för denna. Lag (2001:414).

4 § Regeringen får föreskriva att uppgifter till registret får hämtas från register som förs av statlig eller kommunal myndighet. Lag (2001:414).

5 § Skatteverket får för sin tillsyn enligt denna lag ha direktåtkomst till uppgifter om serveringstillstånd i registret. Lag (2003:711).

6 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skade-stånd gäller även vid behandling av personuppgifter enligt denna lag. Lag (2001:414).

7 § har upphävts genom lag (2001:414).

8 § har upphävts genom lag (2001:414).

8a § har upphävts genom lag (2001:414).

9 § har upphävts genom lag (2001:414).

10 § har upphävts genom lag (2001:414).

Övergångsbestämmelser

1994:1738

1. Denna lag träder i kraft i fråga om 9 kap. 2 § tredje stycket den 1 januari 1998 och i övrigt den 1 januari 1995, då lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall upphöra att gälla. Fram till dess att lagen (1994:1547) om tullfrihet m. m. och tullagen (1994:1550) trätt i kraft skall hänvisningarna i 4 kap. 2 och 3 §§ i stället avse 6 § lagen (1987:1069) om tullfrihet m. m. respektive 8 § första stycket tullagen (1987:1065). Fram till dess att tullförordningen (1994:1558) trätt i kraft skall med sådant tillfälligt lager som avses i 11 kap. 4 § förstås tullupplag enligt tullagen (1987:1065)

I fråga om beslut som allmän förvaltningsdomstol har meddelat före den 1 januari 1998 skall 9 kap. 2 § tredje stycket inte tillämpas vid överklagande av beslutet.

2. Tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet skall i motsvarande omfattning gälla som tillstånd enligt den nya lagen.

Ansökningar om andra tillstånd än serveringstillstånd som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall överlämnas för handläggning hos Alkohol-inspektionen.

Har länsstyrelsen i fråga om ingripande mot serveringstillstånd meddelat beslut före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser beträffande överklagande av beslutet och prövningen i överinstans.

3. Partihandelsbolagets och detaljhandelsbolagets rättigheter enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m. och lagen (1977:293) om handel med drycker skall, i de mån de avser verksamheter som enligt den nya lagen kräver tillstånd, gälla som sådana tillstånd till dess tillstånd har meddelats partihandelsbolaget eller detaljhandelsbolaget, dock längst till utgången av år 1995.
4. Den som har serveringstillstånd får köpa spritdrycker, vin och utländskt starköl som behövs för rörelsen endast av detaljhandelsbolaget eller av den som har fått tillverknings- eller partihandelstillstånd enligt den nya lagen genom beslut av Alkoholinspektionen.
5. Under år 1995 skall länsstyrelsen fullgöra de uppgifter som åligger kommunen enligt den nya lagen utom de som anges i 8 kap. Länsstyrelsen får dock inte bifalla en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket innan kommunen yttrat sig, utom i de fall ansökan avser en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.

Ansökningar om tillstånd till servering som inte har prövats slutligt före utgången av år 1995 skall överlämnas för handläggning hos vederbörande kommun.

6. Under år 1996 och 1997 skall kommunen underrätta länsstyrelsen om alla ansökningar om tillstånd enligt 7 kap. 5 § första stycket. Ansökningarna får under nämnda tid inte bifallas innan länsstyrelsen yttrat sig. Vad nu sagts gäller inte ansökningar som avser en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle.
7. Under år 1996 och 1997 skall kommunen, när fråga uppkommer om återkallelse av serveringstillstånd eller om förbud som nämns i 7 kap. 21 §, underrätta länsstyrelsen. Ingripande får under nämnda tid inte beslutas innan länsstyrelsen yttrat sig.

1998:511

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.
2. Bestämmelserna i 4 kap. 2 § andra stycket 4 och 5 skall tillämpas i fråga om drycker som kommit in i landet efter ikraftträdandet.

1998:720

Denna lag träder i kraft den 24 oktober 1998. Om datalagen (1973:289) även efter denna tidpunkt skall tillämpas på viss behandling av personuppgifter, gäller dock 12 kap. 10 § i dess äldre lydelse för sådan behandling.

1999:1001

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000 då lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker skall upphöra att gälla.
2. Partihandelstillstånd, som före ikraftträdandet har meddelats annan än den som avses i 4 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse, skall efter ikraftträdandet fortfarande gälla, dock längst till utgången av år 2003. Härvid gäller 7 kap. 1 § tredje stycket och 4 § samt 8 kap. 1 § i paragrafens lydelse före ikraftträdandet. Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter om sådana tillstånd i Alkoholinspektionens register. Lag (2001:414).
3. Uppkommer fråga om administrativt ingripande mot den som avses i 2 tillämpas 7 kap. 18 § i dess tidigare lydelse.
4. Ansökningar om partihandelstillstånd som kommit in till Alkoholinspektionen och som inte har prövats slutligt vid ikraftträdandet skall överlämnas för handläggning hos beskattningsmyndigheten (Skattemyndigheten i Gävle).
5. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för marknadsföringsåtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet. För sådan marknadsföring gäller att återkallelse av tillstånd enligt 7 kap. 19 § inte får ske.

2001:414

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2003 i fråga om 8 kap. 5 a § och i övrigt den 1 juli 2001.
2. Partihandelstillstånd, som före ikraftträdandet har meddelats annan än den som avses i 4 kap. 1 § första stycket i dess nya lydelse, skall efter ikraftträdandet fortfarande gälla, dock längst till utgången av år 2005. Härvid gäller 7 kap. 1 § tredje stycket och 4 § samt 8 kap. 1 § i paragrafens lydelse före ikraftträdandet. Tullverket får ha direktåtkomst till uppgifter om sådana tillstånd i Statens folkhälsoinstituts register. Lag (2003:166).
3. Den som den 1 juli 2001 redan bedriver servering av eller detaljhandel med öl, skall senast den 1 januari 2002 göra sådan anmälan som avses i 5 kap. 6 § andra stycket eller 6 kap. 1 a § tredje stycket.

2003:711

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Om en skattemyndighet enligt äldre föreskrifter i 8 kap. 2 § första stycket har begärt uppgifter från kommunen, skall efter ikraftträdandet i stället uppgifterna lämnas till Skatteverket.

2006:826

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
2. Detaljhandel med och servering av öl är, om övriga förutsättningar för verksamheten är uppfyllda, tillåten i en lokal som har godkänts enligt äldre bestämmelser till dess att kontrollmyndigheten med stöd av livsmedelslagen (2006:804) har prövat om anläggningen kan godkännas eller, om godkännande inte krävs, till dess att anläggningen har registrerats.

ALKOHOLFÖRORDNING (1994:2046)

Utfärdad: 1994-12-16. Ändring införd: t.o.m. SFS 2009:1094

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller närmare bestämmelser om tillämpningen av alkohollagen (1994:1738).

De uttryck och benämningar som används i förordningen har samma betydelse som i alkohollagen.

2 § Statens folkhälsoinstitut skall på lämpligt sätt underrätta berörda länsstyrelser, kommuner och polismyndigheter om beslut som institutet fattat i ärenden enligt alkohollagen (1994:1738). Förordning (2001:415).

3 § Statens folkhälsoinstitut skall utfärda bevis om tillstånd som den meddelat. I beviset skall det finnas uppgifter om

1. tillståndshavare,
2. de rättigheter som följer av tillståndet,
3. tillståndstiden,
4. var verksamheten bedrivs, och
5. de särskilda villkor som har meddelats.

Förordning (2001:415).

4 § Länsstyrelsen skall på begäran av Statens folkhälsoinstitut lämna det biträde som behövs vid handläggning av ärenden och vid tillsyn enligt alkohollagen (1994:1738).

Länsstyrelsen skall underrätta Statens folkhälsoinstitut om förhållanden som är av betydelse för Statens folkhälsoinstituts tillsyn. Förordning (2001:415).

Bemyndiganden

5 § Statens folkhälsoinstitut får meddela föreskrifter

1. med närmare bestämmelser om tillverkning av alkoholdrycker och sprit enligt 2 kap. 3 § alkohollagen (1994:1738),
2. om vilken utredning som skall ges in med ansökan om tillverknings- eller inköpstillstånd (7 kap. 3 § alkohollagen),

3. med närmare bestämmelser om servering från minibar på hotellrum (7 kap. 8 § femte stycket alkohollagen),
4. om vilka uppgifter som skall finnas i bevis om tillstånd som kommunen har meddelat (7 kap. 22 § andra stycket alkohollagen),
5. om statistiska uppgifter som en tillståndshavare och den som enligt 4 kap. 1 § första stycket alkohollagen är berättigad att bedriva partihandel är skyldig att lämna (8 kap. 5 § alkohollagen),
6. om kassaregister (8 kap. 5 a § andra stycket alkohollagen).

Vid utformandet av föreskrifter som avses i första stycket 1 skall institutet samråda med Livsmedelsverket.

Förordning (2006:838).

/Rubriken träder i kraft I:2009-12-27/

Bestämmelser om handläggning av vissa ärenden om tillstånd, m.m.

6 § har upphävts genom förordning (2001:415).

6 § /Träder i kraft I:2009-12-27/

Kommunen ska fatta beslut i ett ärende om serveringstillstånd inom fyra månader från det att en fullständig ansökan har kommit in till kommunen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen av ärendet får handläggningstiden vid högst ett tillfälle förlängas med högst fyra månader. Sökanden ska informeras om skälen för att handläggningstiden förlängs innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut.

Ett beslut att förlänga handläggningstiden får inte överklagas.

I 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden finns bestämmelser om att mottagningsbevis ska skickas till sökanden när en fullständig ansökan har kommit in och om innehållet i ett sådant bevis. Förordning (2009:1094).

7 § har upphävts genom förordning (2001:415).

7 § /Träder i kraft I:2009-12-27/

Om kommunen i ett ärende om serveringstillstånd begär att sökanden ska ge in certifikat, intyg eller andra liknande dokument som visar att ett visst tillståndskrav är uppfyllt, ska kommunen godta motsvarande dokument från en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Kommunen får dock begära att dokumentet ges in i original eller i en bestyrkt kopia eller i form av en auktoriserad översättning till svenska. Förordning (2009:1094).

8 § har upphävts genom förordning (2001:415).

8 § /Träder i kraft I:2009-12-27/

Statens folkhälsoinstitut ska fatta beslut i ett ärende om inköpstillsstånd inom en månad från det att en fullständig ansökan har kommit in till institutet. Om det är nödvändigt på grund av utredningen av ärendet får handläggningstiden vid högst ett tillfälle förlängas med högst en månad. Sökanden ska informeras om skälen för att hand-

läggningstiden förlängs innan den ursprungliga tidsfristen har gått ut. Ett beslut att förlänga handläggningstiden får inte överklagas.

I 8 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden finns bestämmelser om att mottagningsbevis ska skickas till sökanden när en fullständig ansökan har kommit in och om innehållet i ett sådant bevis. Förordning (2009:1094).

- 9 § har upphävts genom förordning (1999:1011).
9 § /Träder i kraft I:2009-12-27/

Om Statens folkhälsoinstitut i ett ärende om inköpstillstånd begär att sökanden ska ge in certifikat, intyg eller andra liknande dokument som visar att ett visst tillståndskrav är uppfyllt, ska institutet godta motsvarande

dokument från en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Institutet får dock begära att dokumentet ges in i original eller i en bestyrkt kopia eller i form av en auktoriserad översättning till svenska. Förordning (2009:1094).

Avgifter

- 10 § Statens folkhälsoinstitut tar ut avgift för prövning av ansökan enligt alkohollagen (1994:1738) med 2 000 kr. Förordning (2001:415).
- 11 § Statens folkhälsoinstitut tar ut en årlig avgift för tillsyn (grundavgift och tilläggsavgift) enligt alkohollagen (1994:1738) enligt vad som föreskrivs i 12-16 §§. Förordning (2005:1181).
- 12 § Årlig avgift tas ut för tillsynen av tillverkning av sprit enligt följande tabell.

Årskvantitet 1.000 liter	Grundavgift (kr)	Tilläggsavgift per 1.000 liter inom skiktet (kr)
0-50	20.000	–
51-500	20.000	66
501-	50.000	11

Förordning (1999:1011).

- 13 § Årlig avgift tas ut för tillsynen av tillverkning av spritdrycker enligt följande tabell.

Årskvantitet 1.000 liter	Grundavgift (kr)	Tilläggsavgift per 1.000 liter inom skiktet (kr)
0-50	5.000	–
51-500	5.000	77
501-1.000	40.000	40
1.001-5.000	60.000	10
5.001-10.000	100.000	10
10.001-	150.000	8

Förordning (2005:1181).

- 14 § Årlig avgift tas ut för tillsynen av tillverkning av vin enligt följande tabell.

Årskvantitet 1.000 liter	Grundavgift (kr)	Tilläggsavgift per 1.000 liter inom skiktet (kr)
0–50	5.000	–
51–500	5.000	44
501–1.000	25.000	30
1.001–5.000	40.000	7
5.001–	70.000	7

Förordning (2005:1181).

- 15 § Årlig avgift tas ut för tillsynen av tillverkning av starköl och öl enligt följande tabell.

Årskvantitet 1.000 liter	Grundavgift (kr)	Tilläggsavgift per 1.000 liter inom skiktet (kr)
0–125	5.000	–
126–250	5.000	40
251–1.000	10.000	13
1.001–2.000	20.000	10
2.001–5.000	30.000	3
5.001–10.000	40.000	2
10.001–	50.000	2

Avgifterna skall bestämmas utifrån den sammanlagda mängden av starköl och öl. Förordning (2005:1181).

- 16 § Statens folkhälsoinstitut tar ut en grundavgift med 5 000 kr för tillsyn över verksamhet hos den som fått sådant tillstånd som avses i 4 kap. 4 § alkohollagen (1994:1738). Meddelas tillstånd efter ett halvårsskifte skall avgiften reduceras med hälften för det året. Förordning (2001:415).
- 17 § Avgift enligt 10 § skall betalas när ansökan ges in. Om inte detta sker skall sökanden föreläggas att betala avgiften inom en viss tid. Ett sådant föreläggande får sändas till sökanden per post eller förmedlas på annat lämpligt sätt. Följs inte föreläggandet skall ansökan avvisas. Sökanden skall upplysas om detta i föreläggandet.

- 18 §** Avgift enligt 11-16 §§ tas ut när tillstånd har meddelats för verksamheten. Under varje påföljande kalenderår tas halva avgiften ut i januari och resterande del i juli.

Grundavgift och tilläggsavgift beräknas preliminärt på grundval av tillståndshavarens uppgifter om den uppskattade tillverkningsvolymen under året. Efter årets utgång skall tillståndshavaren snarast redovisa statistik över den faktiska mängden tillverkade varor under året.

Statens folkhälsoinstitut får meddela föreskrifter om den närmare utformningen av sådana statistiska uppgifter som avses i andra stycket. Förordning (2005:1181).

- 19 §** Om det på grund av uppgift enligt 18 § andra stycket eller annan orsak måste antas att den preliminärt beräknade avgiften varit avsevärt för hög eller avsevärt för låg med hänsyn till verksamhetens omfattning skall ny avgiftsberäkning göras. Ny beräkning får dock inte göras senare än ett år efter avgiftsårets utgång.

- 20 §** Den som har betalat för mycket i avgift skall få tillbaka den överskjutande delen utan dröjsmål.

Tillkommande avgift skall betalas in inom en månad efter det att den avgiftsskyldige fått del av Statens folkhälsoinstituts beslut enligt 19 §. Förordning (2001:415).

- 21 §** Statens folkhälsoinstitut får, om det finns särskilda skäl, betala tillbaka hela eller en del av inbetald ansöknings- eller tillsynsavgift. Förordning (2001:415).

- 22 §** Statens folkhälsoinstituts beslut om avgifter får överklagas i den ordning som föreskrivs i 9 kap. 2 § alkohollagen (1994:1738). Förordning (2001:415).

Underrättelseskyldighet

- 23 §** Om en allmän domstol har funnit någon skyldig till brott mot 10 kap. 1, 3 eller 4 § alkohollagen (1994:1738), skall när domen har vunnit laga kraft en kopia av den snarast sändas till Skatteverket. Förordning (2003:977).

- 24 §** Skatteverket skall underrätta Statens folkhälsoinstitut om beslut om godkännande eller registrering som avses i 4 kap. 1 § första stycket alkohollagen (1994:1738). Förordning (2003:977).

- 25 §** Konsumentverket skall underrätta Statens folkhälsoinstitut om beslut av större vikt som avser de särskilda bestämmelserna för marknadsföring av alkoholdrycker i 4 kap. 8-13 §§ alkohollagen (1994:1738). Förordning (2001:415). Tillämpning av 4 kap. 13 § alkohollagen

- 26 §** Bestämmelsen i 4 kap. 13 § alkohollagen (1994:1738) skall tillämpas på främmande stat som är ansluten till Madridöverenskommelsen den 14 april 1891 angående undertryckande av oriktiga eller vilseledande ursprungsbeteckningar på handelsvaror eller som är medlem i Världshandelsorganisationen (WTO). Förordning (1999:1011).

Informationstexter

- 27 §** Följande informationstexter skall användas i annonser i de fall som avses i 4 kap. 11 c § alkohollagen (1994:1738).

1. Alkohol kan skada din hälsa.
2. Alkohol är beroendeframkallande.
3. Alkohol kan orsaka nerv- och hjärnskador.
4. Alkohol kan orsaka skador på lever och bukspottskörtel.
5. Alkohol kan orsaka hjärnblödning och cancer.
6. Varannan förare som omkommer i singelolyckor i trafiken är alkoholpåverkad.
7. Hälften av alla som drunknar har alkohol i blodet.
8. Alkohol i samband med arbete ökar risken för olyckor.
9. Alkoholkonsumtion under graviditeten kan skada barnet.
10. Barn som får alkohol hemma dricker sig berusade oftare än andra barn.
11. Att börja dricka i tidig ålder ökar risken för alkoholproblem.
Förordning (2004:1046).

- 28 §** Informationstext som avses i 27 § skall

1. tryckas med typsnittet Helvetica i fet stil,
2. tryckas med en typsnittsstorlek som medför att texten täcker största möjliga andel av det område som reserverats för den,
3. återges i svart färg på vit botten,
4. centreras på den yta där texten trycks,
5. omges av en svart ram som inte inkräktar på det område som reserverats för informationstexten,
6. täcka minst tjugo procent av annonsens yta, och
7. placeras horisontellt och på ett sätt som gör den lätt läsbar.
Förordning (2004:1046).

Övergångsbestämmelser

1994:2046

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1995, då förordningen (1992:272) om avgifter för vissa ärenden enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m. och förordningen (1977:305) om handel med drycker skall upphöra att gälla.

2. Under år 1995 får länsstyrelsen ta ut avgift för prövning av ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738) med 3 200 kr. Angående förfarandet vid uttag av sådan avgift gäller bestämmelserna i 11--14 §§ avgiftsförordningen (1992:191).
3. Under år 1995 skall länsstyrelsen tillställa Alkoholinspektionen samt berörd kommun och polismyndighet kopia av beslut som länsstyrelsen fattat i ärende enligt alkohollagen (1994:1738).

Under år 1995 skall länsstyrelsen utfärda sådant bevis som avses i 3 §

1995:662

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1995 och tillämpas på domar som har meddelats från och med den 1 januari 1995.

1996:77

Denna förordning träder i kraft den 1 april 1996. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om brott mot vapenlagen (1973:1176) och vapenförordningen (1974:123).

1997:755

Denna förordning träder i kraft den 28 oktober 1997. De nya bestämmelserna skall dock tillämpas från och med den 23 oktober 1997.

1997:1085

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1998. Äldre föreskrifter tillämpas fortfarande i fråga om brott mot uppbördslagen (1953:272).

1998:931

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1999.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om brott mot hälsoskyddslagen (1982:1080).

1999:1011

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2000 då förordningen (1996:1244) om tillämpning av 5 § lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker skall upphöra att gälla.
2. Äldre föreskrifter om avgifter gäller fortfarande för tid före ikraftträdandet.

2000:1276

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.
2. I fråga om brott enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling gäller förordningen i sin äldre lydelse.

2000:1420

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2001.
2. Äldre föreskrifter om avgifter gäller fortfarande för tid före ikraftträdandet.

2009:1094

1. Denna förordning träder i kraft den 27 december 2009.
2. Ansökningar om serveringstillstånd som kommit in till kommunen och ansökningar om inköpstillstånd som kommit in till Statens folkhälsoinstitut före ikraftträdandet men som ännu inte har avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

UTDRAG UR OFFENTLIGHETS- OCH SEKRETESSLAGEN (2009:400)

30 kap. Sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser tillsyn m.m. i fråga om näringslivet

Alkohol

20 § Sekretess gäller hos tillstånds- eller tillsynsmyndighet enligt alkohollagen (1994:1738) för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärende om tillstånd. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

10 kap. Sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess

Bestämmelser som gäller till förmån för myndigheter

Riksdagen och regeringen

15 § Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till riksdagen eller regeringen.

Ytterligare sekretessbrytande bestämmelser och undantag från sekretess

28 § FÖRSTA STYCKET

Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Litteraturlista

Förslag på publikationer som kan vara av intresse. Viss litteratur av äldre datum kan vara svår att få tag i.

A. Förarbeten, kommentarer m.m. till alkohollagen (1994:1738)

- SOU 1993:50. Serveringsbestämmelser. Förslag till ändringar i lagen (1977:293) om handel med drycker (LHD). Delbetänkande av Alkoholpolitiska kommissionen.
- SOU 1993:31. Betänkande av LHD/LVM-utredningen. Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården.
- Prop. 1994/95:89, Förslag till alkohollag.
- Socialutskottets betänkande, Förslag till alkohollag, SoU 1994/95:9.
- Alkohollagen, en kommentar. Billum, Groth och Hammar. Publica, Fritzes förlag, 1995 (188 s).
- SOU 1994:24, Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden, huvudbetänkande av alkoholpolitiska kommissionen.
- SOU 1994:25, Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge, delbetänkande av alkoholpolitiska kommissionen.
- SOU 1998:8 Alkoholreklam, Marknadsföring av alkoholdrycker och Systembolagets produkturval. Betänkande av 1996 års Alkoholreklamutredning.
- SOU 1998:156 Alkoholpolitikens medel- införsel av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl. Delbetänkande av Alkoholutredningen.
- Prop. 1998/99:134, Vissa alkoholfrågor m.m.
- SOU 2000:59, Alkoholutredningens betänkande Bestämmelser om alkoholdrycker.
- Prop. 2000/01:97, Vissa ändringar i alkohollagen.
- SOU 2003:65, Alkoholbranschens idrottssponsring och alkohol vid ungdomsevenemang m.m. Betänkande av utredningen om begränsning av alkoholbranschens sponsring inom idrotten m.m.
- SOU 2003:69, Alkoholreklam i tryckta skrifter i ett folkhälsoperspektiv. Betänkande av utredningen om alkoholreklam i tryckta skrifter.
- Prop. 2003/04:161, Alkoholpolitiska frågor.
- SOU 2004:86, Var går gränsen. Delbetänkande från Alkoholinförselutredningen.
- Prop. 2004/05:126, Åtgärder mot illegal alkoholhantering.
- SOU 2005:25, Gränslös utmaning – alkoholpolitik i en ny tid. Slutbetänkande från Alkoholinförselutredningen.
- SOU 2006:56, Ansvarsfull servering – fri från diskriminering. Delbetänkande av utredningen om tillsyn inom socialtjänsten S 2004:12.

- SOU 2007:113, Några alkoholfrågor med EG-rättslig anknytning. Delbetänkande av Alkohollagsutredningen.
- Prop. 2007/08:119, Alkoholfrågor med EG-rättslig anknytning.
- SOU 2009:22, En ny alkohollag. Slutbetänkande av Alkohollagsutredningen.

B. Förarbeten, kommentarer m.m. till lagen (1977:293) om handel med drycker

- SOU 1974:91, Alkoholpolitik 2 Åtgärder. Det betänkande av alkoholpolitiska utredningen.
- Prop. 1976/77 108 om alkoholpolitiken (förarbetena till lagen om handel med drycker).
- SOU 1976:63, Reklamen för alkohol och tobak. Slutbetänkande av Tobaks- och alkoholreklamutredningen.
- Prop 1977/78:178 och 179
- Lagar och politik kring alkohol. Historik och kommentar till 1977/78 års alkohollagar, Arne Hillbo. Publica, Liber förlag, 1979 (276 s).
- Bestämmelser rörande handel med drycker, Per den 1 juli 1990. Socialstyrelsen.

C. Övrig litteratur

- Ds 1995:50, Länsstyrelsens nya roll på alkoholområdet.
- Kommunala alkohol- och drogpolitiska program, Vård och Omsorg, Svenska Kommunförbundet, 1997.
- Den svenska supen i det nya Europa, Nya villkor för alkoholprevention: en kunskapsöversikt. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2002:11.
- Prop. 2002/03:35, Mål för folkhälsan.
- Alkohol – ingen vanlig handelsvara. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2004:45.
- Prop. 2005/06:30, Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner.
- Folkhälsopolitisk rapport, Statens folkhälsoinstitut, rapport 2005:5.
- Alkohol och hälsa, en kunskapsöversikt om alkoholens positiva och negativa effekter på vår hälsa. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2005:11.
- Uppföljning av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador 2001–2005, slutredovisning av ett regeringsuppdrag. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2006:24.
- Handbok i tillsyn, Metoder för kommun och polis att minska våld och skador i restaurangmiljö. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2007:06.
- Ansvarsfull alkoholserving i krogmiljö, Kostnader, besparingar och hälsovinster. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2007:9.
- Effekter av lokalt alkohol- och narkotikaförebyggande arbete, Utvärdering av det förebyggande arbetet i sex försökskommuner. Statens folkhälsoinstitut, huvudrapport 2008:22 med tillhörande delrapporter.
- Det drogförebyggande arbetet i Sverige, Rapport om det förebyggande arbetet mot alkohol-, narkotika- och tobaksproblem i Sverige under 2007. Statens folkhälsoinstitut, rapport 2008:36.

- Metodhandböcker – Lokalt arbete mot alkohol och narkotika. En serie korta och lättillgängliga skrifter med följande titlar: Policy för prevention, Metoder för kartläggning och uppföljning, Mobilisering, opinionsarbete och media, Tillsyn över alkohol i lokalsamhället, Ansvarsfull alkoholservering, Föräldrar är viktigast, Skolan kan förebygga, Alkoholförebyggande insatser i primärvården, Trafikonykterhet, Alkoholförebyggande insatser i arbetslivet
- Solidarisk alkoholpolitik, Andreasson m.fl. Hjalmarsson & Högberg, 2007.
- Responsible Beverage Service, Effects of a Community Action Project, Eva Wallin. Avhandling, Karolinska Institutet 2004.
- En skäl för det nya millenniet, en studie av svenska folkets alkoholkonsumtion i början av 2000-talet. Leifman och Gustafsson, SoRAD – forskningsrapport nr 11.
- KOLL PÅ KROGEN? – kommunala alkoholhandläggares arbetssituation, Eriksson och Fondén. SoRAD – Forskningsrapport nr 31.

Statens
folkhälsoinstitut

Statens folkhälsainstitut
Distributionstjänst
120 88 Stockholm

fhi@strd.se
www.fhi.se

ISBN 978-91-7257-635-3